له بەرزیدا

عەلی ئەحمەد

٢٠٢٣

له بەرزیدا

نووسەر : عەلی ئەحمەد

ساڵی چاپ : ٢٠٢٣

بابەت : پەروەردەیی

هەڵەچن : هەڵەچنی ئاسۆ

چاپخانە : چاپخانەی بەیبوون، قەڵادزێ

دیزاینی بەرگ : عبدالله ساڵح @fuji_xv

وێنەی دەرەکی : PlaygroundAI + Google Images

قەبارەی پەڕتووک: ١٤سم بە ٢١سم.

وشەکان : ٢٥،٥٦٩ وشە

پێشکەش

- پێشکەش بە کورد.
- پێشکەش بە هەموو بازنە مەعریفی و فەلسەفی و زانستییەکانی جیهان و بەتایبەتتر کوردستان.
- پێشکەش بە ئەکرەم مەولود (پیرە هەولێر). ئەو کەسەی فێری نووسینی کردم.
- پێشکەش بە مرۆڤە دڵسۆزەکانی دەورووبەرم.
- پێشکەش بەوانەی خولیای زانین.

سوپاس و پێزانین

- ئەکرەم مەولود (پیرە هەولێر) کە فێری نووسینی کردم.
- عبداللە صالح (@fuji_xv) بۆ دیزاینی پەڕتووکەکە..
- وەزگێڵ ئەشرەف بۆ دەستەبەرکردنی ستراتیژیەتی دابەشکردنی پەڕتووکەکە.
- ستافی هەڵەچنی ئاسۆ — AsoSpell.
- ڕۆژگار کەرکووکی، یەکێک لە ئەدمینە پێشەنگەکانی ماڵپەڕی کوردیپیدیا.
- کاک ڕێبواری چاپخانەی بەیبوون لە قەڵادزێ.

ناوەڕۆک

ناوەڕۆک

دەستپێک	14
بەشی شیعر: هەڵبەستان	29
بەشی یەکەم: باسەکانی داگیرکاری	42
بەشی دووەم: ئەڵگۆڕیتمەکانی خراپەکاری	91
بەشی سێیەم: ڕەخنە لە تاودانگەرایی نیک لاند	99
بەشی چوارەم: شت و شتەکان	107
بەشی پێنجەم: سێ چەمکی نەخوێندەواری	127
بەشی شەشەم: شەبەنگی دوای-بەعسگەرایی و دەرکەوتەکانی	152
بەشی حەوتەم: پڕۆژەی دەنگ و ئاسۆکانی	196
بەشی هەشتەم: زانستی پێناسەکاری	224
بەشی نۆیەم: بنچینە بابەتییەکان	235

بەشی دەیەم: زانین چییە؟ 264

بەشی یازدەیەم: بەکاڵاکردن 277

بەشی دوانزدەیەم: توێکاری خودی 286

بەشی سیانزدەیەم: بابەتەکان 300

بەشی چواردەیەم: چوارچێوەی بوون 344

بەشی پانزدەیەم: درووستکراو و درووستکەر 357

بەشی شانزدەیەم: دڵێک لە گەردوون 382

سەرچاوە و پەڕاوێزەکان 391

—

پاشکۆ 415

دەربارەی نووسەر 416

بەرهەمەکانی دیکەی نووسەر 417

تاڵی ژیان بوو بە هەنگوینی ژیان. درووود بۆ خودا.

عەلی ئەحمەد.

دەستپێک

چەند گوتەیەکی نووسەر

به ناوی خودای بەخشندە و میهرەبان

زانیاری مەعریفەت نییە،

– ئەلبێرت ئاینشتاین (Albert Einstein)

درووود کـە دووبـارە گەڕامـەوە و تـوانیم پـەڕتووکێکی بـە پێزی دیکە بۆ پەڕتووکخانەی کوردی زیاد بکەم. نووسینی پـەڕتووک ئـەرکێکی ئاسـان نییـە و بەرپرسـیاریەتی زۆر لەگەڵە ... لەم پەڕتووکەدا هەوڵم داوە بەشێکی نووسینەکانم کۆ بکەمەوە و بەرهەمێکی بەپێزی لێ دابتاشم.

بەشێکی زۆری نووسینەکانی ئەم پەڕتووکە، دەگەڕێنەوە بۆ ساڵانی ٢٠١٥ و ٢٠١٦. ئـەو کاتانـەی تـازە دەسـتم بـە نووسینەوە و تێڕامان کردبوو. لەم پەڕتووکەدا بەبێ لابردن و بـڕین و سانسـۆرکردنی هیچ نووسـینێک، هـەوڵم داوە

بەشـێکی زۆری نووسـینەکان دەسـتکاری بکـەم بـۆ ئـەوەی جوانــتر مانــای خۆیــان بگەیــەنن. وە هیــوادارم لــە چــاوی خوێنەردا توانیبێتم ئەم ئەرکە پیرۆزە بەجێ بگەیەنم.

ڕەنگە پێشـتر بابەتـەکانی منتـان خوێندبێتـەوە و ئاگـا دار بن کە زیاتر من لە بازنەی فەلسـەفی و فیکرییەوە بـۆ بابەتـەکان دەڕوانم. وە بێشـک ئـەم پەڕتووکـەش بێبــەری نـابێت ئـەم بابەتانـــە. لـــە خوێنـــەری ناشـــارمەوە ئـــەم پەڕتووکـــە خوێندنـەوەی گـەلێک قورسـە. وە ئەگـەرچی هـەوڵم داوە تـا توانیبێتم بابەتەکان سادە و کورت بکەمەوە، هێشـتا قورسـی خۆیــان لەدەســت نــەداوە. چونکــە سرووشــتی بابەتــەکان قورسن و ئاڵۆزن.

ئەم پەڕتووکەی لەبەردەم خوێنەردایە، لە پارچە شـیعرێک و شانزدە بەشی سـەرەکی پێـک هـاتووە. بێجگـە لـە شـیعرەکە، هـــەر بەشـــێک هەڵســـوکەوت لەگـــەڵ کۆمـــەڵێک بابـــەتی

هەمەڕەنگی بەچێژی فەلسەفی دەکات. — وە بابەتەکانیش لە خزمەت بیرکردنەوەدان. وەک ئەوەی کە دەبێت وا بن.

گرینگیی فەلسەفە بۆ هەرێم و کوردستان بە گشتی

ئەم گوتارە لە ڕێککەوتی 10ی 9ی 2023 لە ماڵپەڕی کوردزاگ (kurdzag) پەخش کراوە.

فەلسەفە، بریتییە لە لێکۆڵینەوە لە پرسیارە بنەڕەتییەکانی وەکوو : بوون، زانین، بەهاکان، عەقڵ و چەندین بابەتی مەعریفی دیکە. وە فەلسەفە ڕۆڵێکی چارەنووس-ساز دەگێڕێت لە داڕشتنی کۆمەڵگا و شارستانیەتەکاندا. -- لە جیهانی ئەمڕۆدا فەلسەفە بەهای تایبەتی خۆی هەیە و

بەشێکی زۆر لە بیرمەند و نووسەرانی جیهان بە دوای ئەم بابەتەوەن. چونکە فەلسەفە سەلماندوویەتی کە نەک تەنها لە بواری زانین و مەعریفەتدا بەهێزە و ڕۆڵی دیارە، بەڵکوو بۆ چارەسەرکردنی کێشەگەلێکی کردەکی (پڕاکتیکی)یش سوودی هەیە. -- هەر لە چارەسەرکردنی کێشە کۆمەڵایەتییەکانەوە تا پرسە ڕامیارییە چارەنووس-سازەکان.

فەلسەفە لە هەرێمدا بوارێکی داینامیک و پەرەسەندووە. کە ڕەنگدانەوەی زەمینەی کولتووری و مێژوویی و ڕامیاریی ناوچەکەیە. -- هەرێم و خەڵکی ئەم ناوچەیە، وەک قەوارەیەکی سەربەخۆ لە باکووری عێراق توانیویەتیان ژینگەیەک پەروەردە بکەن کە لێکۆڵینەوەی فەلسەفی تێیدا گەشە بکات و پرسیارەکانی تایبەت بە ناسنامە، مافەکانی مرۆڤ، دیموکراسی و دادپەروەری کۆمەڵایەتی بخاتە ڕوو.

لێرەدا چەند گرینگییەکی سەرەکی فەلسەفە دەخەینە ڕوو بۆ هەرێمی کوردستان و کوردستان بە گشتی :

گرینگیی فەلسەفە لەسەر بڕیاردانی ئەخلاقی:

فەلسەفە چوارچێوەیەک بۆ داڕێشتنەوەی ئەخلاقی و بیرکردنەوەی ڕەخنەگرانە دابین دەکات. ئەمەش وا لە داڕێژەرانی بواری ڕامیاری دەکات لە هەرێمدا بتوانن بڕیاری چاک و درووست پێشکەش بکەن. -- وە بە بەشداریکردن لە فەلسەفەی ئەخلاق، دەتوانن سیستەمێکی ڕامیاری پەرە پێ بدەن کە لەگەڵ بەها و بنەما سەرەکییەکانی کۆمەڵگای کوردیدا هاوتەریب بێت.

گرینگی فەلسەفە لە تیۆری ڕامیاری و یاسایی:

فەلسەفە ئاشنامان دەکات بە تێڕوانینە جیاوازەکانی سیستەمی ڕامیاری و یاسایی. -- وە دەکرێت یارمەتی هەرێم بدات بۆ پەرەپێدان و پاڵاوتنی پێکهاتەکانی حوکمڕانی

چاک و بەهێز. -- بە خوێندنەوەی فەلسەفەی ڕامیاری بەرپرسانی هەرێم دەتوانن تێگەیشتنێکی قووڵتر لە چەمکەکانی وەک دادپەروەری، ئاسایش، و ڕۆڵی یاسا بەدەست بهێنن. ئەمەش دەبێتە هۆی بەرزبوونەوەی ئاستی هۆشیاری لە بواری ڕامیاریدا.

گرینگیی فەلسەفە لەسەر یەکگرتوویی کۆمەڵایەتی و شوناسی کولتووری :

فەلسەفە بەشداری دەکات لە پەرەپێدانی یەکگرتوویی کۆمەڵایەتی و بەهێزکردنی شوناسی کولتووری لە چوارچێوەی هەرێمی کوردستان و کوردستانی گەورە بە گشتی. — هەرێم بە گەڕان بەدوای نەریتە فەلسەفیەکاندا دەتوانێت هانی بیرکردنەوەی بەهێزتر و جوانتر بدات و گفتوگۆ و بەشداریکردنی فیکری لە نێوان هاووڵاتیانیدا دەستەبەر بکات و کۆمەڵگا لە بوونەوەرێکی بەرخۆر بگۆڕێت بۆ کۆمەڵگایەکی فیکری و بیرمەندانە.

گرینگیی فەلسەفە لە پەروەردە و توێژینەوەدا :

فەلسەفە ڕۆڵێکی چارەنووس-ساز دەگێڕێت لە پەروەردە و توێژینەوەکاندا. — هەرێم بە وەبەرهێنان لە توێژینەوە فەلسەفییەکاندا دەتوانێت نەوەیەکی بیرمەند و توێژەر پەروەردە بکات کە بتوانن بەشداری لە بوارە جیاجیاکاندا بکەن و پێشکەوتنی فیکری لەناو هەرێمدا بەرپا بکەن. هەروەها فەلسەفە دەتوانێت پەیوەندی نێوان زانستەکان بەهێز بکاتەوە و ڕێبازی داهێنەرانە بۆ ئاستەنگە کۆمەڵایەتییەکان دابین بکات. وە لە بواری پەروەردەشدا فەلسەفە دەتوانێت تاکی ئەخڵاقمەند و هۆشیار درووست بکات کە هەم دڵسۆز دەبن بۆ هەرێم (کوردستان) و هەمیش بۆ کورد و مرۆڤایەتی بە گشتی.

گرینگیی فەلسەفە لە ئاڵوگۆڕی فیکری و چالاکی دیپلۆماسی :

بەشداریکردن لە گفتوگۆی فەلسەفی و ئاڵوگۆڕی فیکری وا دەکات کارئاسانی بۆ بواری دیپلۆماسی بکات و پەیوەندییە نێودەوڵەتییەکان پەرە پێ بدات. -- فەلسەفە زەمینەیەکی هاوبەش بۆ ئاڵوگۆڕی کولتووری و لێک-تێگەیشتنی نێوان تاکەکان دابین دەکات، ئەمەش وا دەکات حکومەتی هەرێم چالاکانە بەشداری گفتوگۆ جیهانییەکان بکات و بەرژەوەندییەکانی لەسەر شانۆی نێودەوڵەتی بەرەوپێش ببات و بیدرەوشێنێتەوە.

گرینگیی فەلسەفە لە دیدگا و پلاندانانی درێژخایەن :

فەلسەفە هاندەری بیرکردنەوەی درێژخایەن و پلاندانانی ستراتیژییە. حکومەتی هەرێم بە خەریکبوون لەگەڵ چەمکە فەلسەفییەکان دەتوانێت دیدێکی گشتگیر بۆ داهاتوو پەرە پێ بدات، بە لەبەرچاوگرتنی دیدگا جۆراوجۆرەکان و دەرئەنجامە ئەگەرییەکان. -- ئەم ڕێبازە فەلسەفییە دەتوانێت یارمەتیدەر بێت لە دارشتنی پلان و ڕامیاریی

گەشەپێدانی بەردەوام کە بە شێوەیەکی کاریگەر چارەسەری ئاستەنگەکانی ناوچەکە دەکات بە دەستی خودی هەرێمەوە.

دوا وتە:

فەلسەفە وەکوو بابەتێکی گرینگی جیهانی دەمێنێتەوە و پێویستە لە هەرێم و کوردستان بە گشتی، بایەخێکی تایبەتی پێ بدرێت چونکە خاوەنی سوودی زۆرە بۆ کۆمەڵگا و حوکومڕانی بە گشتی.

له ستایشی ئێستادا

له ئێستادا پێویسته بگەڕێینەوە سەر بابەتە هەنووکەیی و ئێستاییەکانمان. پرسە گرینگەکانی سەردەم چاوەڕێی شیکردنەوەکانی ئێمەن. بە خۆ خزاندنە ناو بابەتە کۆنەکان و پرسە بەسەرچووەکان، ناتوانین بگەین بە هیچ دەستکەوتێکی مەعریفی و زانستی. کەواتا؛ پێویستە سەرنجمان بخەینەوە سەر پرسە گرینگەکانی سەردەمەکەمان. وە بۆ جارێک لە ژیانماندا هەوڵ بدەین بیر لە ئێستای خۆمان بکەینەوە. لە کاتێکدا گرنگە لە مێژوو و ئەزموونەکانی ڕابردووی جڤاکێک و سەردەمێک فێر بین، بەڵام دانیشتنمان لەسەر بابەتگەلێکی بەسەرچوو کە چیتر پەیوەندییان بە ئێستاوە نییە، ڕێگریمان لێ دەکات لە هەنگاونانمان بەرەو داهاتوو و تەنانەت ئێستاش. لەبەر ئەوە؛ ئەم پەڕتووکە وەکوو پێویستییەک دەرکەوت. لە سەردەمێک کە تەواوی سەرنجدانەکانمان لەسەر بابەتەکانی

ڕابردوون، ئەم پەڕتووکە دەتوانێت وەک یارمەتیدەرێک بێت لــەنێو ئــەم جەنجاڵیــەت و چەقبەســتوویەی کــە جڤــاک و کۆمــەڵگاکان لەســەر بابــەت و پرســە کــۆن و نائێســتاییەکان هەیانە.

❊❊❊

تاکە حیکمەتی ڕاستەقینە ئەوەیە کە بزانیت هیچ نازانیت.

- سوکڕات

بەشی شیعر: هەڵبەستان

بەشی شیعر: هەڵبەستان

هەستانەوەی نەهێڵ

یەکەم باوەشی بەیانی
پەنجە زێڕینەکانی خۆر و
سرووشتی گەش
بە ڕوومدا کرانەوە

ئەی ڕۆژهەڵات
خەونەکان لەگەڵ ڕووناکیدا بڕەوێنەوە،
جیهان هۆشیار بوویەوە
من هۆشیار بوومەوە

ئاسمان سەری بەرز کردم
ئێستا ئاسمان بۆ من
زەریای هێمنە
ڕەنگدانەوەی ئاسمان
ئاشتییە لە بێدەنگیدا

قیژەی با
لێگەڕێ با سرووشت بئاخڤێ
با گەڵاکان بە هاوسەنگی سەما بکەن
با هاوسەنگی لەدەست نەدەن
گوێبگرە
کزەی با حیکمەتە
حیکمەت بە نەرمی گۆرانی ئەڵێ

گۆرانی ئەو
لە قووڵایی سەری هەڵدا
هاتە بوون
ئەو لە ئازار هاتە ژیان
جوانی لە ئازار هاتە ژیان
من لە ئازار دێمە ژیان

سپێدەی بێدەنگ
بە کزەی با
گەشایەوە
بەڵام دواتر
بوون بە شەپۆل

بەرەو ئاسۆ
ئەمڕۆ شەپۆلەکان
بێدەنگی دەدۆزنەوە
ئەقڵ بێدەنگی دەدۆزێتەوە
تیشک شەو دەشواتەوە
گەڵامێوەکان ڕێگا ڕووناک دەکەنەوە
ئەوان بۆ من
ڕێگا ڕووناک دەکەنەوە

ئەوان بۆ من
ڕێگاکان ڕووناک دەکەنەوە
نەفسەکان
بۆ من
دەتوێنەوە و
ڕاستی دەکەنەوە
ئەوان بە قاقای بەرزەشکۆ دەڵێن
ڕاستی زددی جوانی نییە
ڕاستی
زددی جوانی نییە

- سەرم بەرز کردەوە.

- ئێستا کاژێر دوانزدەی نیوەڕۆیە ...

نەهێڵ لای جۆگەلەی ماڵیان

دووبارە لە ئاودا
ون بوومەوە
بوومەوە بە خۆم
خۆمیش
بوویەوە بە ئاو

دواتر لە ئاودا
بوومەوە هۆش
پاشان
لە هۆشدا ون بووم
هۆشیش
لەناو ڕووحدا
من لەناو ڕووحدا
بەدوای حەقیقەت دەگەڕێم
ئەمڕۆ بۆ من

دەرگا داخراوەکان دەکرێنەوە
لەنێو ئاوەکەدا سەرم بەرزە
ئەمڕۆ ئاسمان
سەری منی بەرز ڕاگرت

لە پاش ئاسمان
وشەکان هاتن
ئەوان لە باوەشیان گرتم
وشەکان لە باوەشیان گرتم
چرپە دێرینەکانیان
ڕێنمایی هەنگاوەکانم دەکەن
گوتە دانسقەکان
ڕێنوێنیم دەکەن

لەنێو قووڵاییدا
وشەکانیش مانایان لەدەست دا
ئەوسا
لە ناخمدا بوو
کە بەرز بوویەوە
ڕووح بەرز دەبێتەوە

من بەرز بوومەوە
یەقین بە مەبەستەکەی
من بە یەقینەکەم

ئەمڕۆ داری ژیان
خزمەت دەکەم
ئای چ گەوجم
ئێستا داری ژیانیش
خزمەت بە من دەکا
نەهێڵ و شینایی

لە شیناییدا
کێڵگە زەمردەکان دەجووڵێن
چرپە نهێنییەکانی ژیان
دەجووڵێن
ئەمڕۆ
کێڵگەکان بە ئارامییەوە هەناسە دەدەن
لێی گەڕێ با
کێڵگەکان بە ئارامییەوە هەناسە بدەن

لەوێدا

هەزاران بەرزایی ئامادەن

بەڵام بۆ غەمبارن

ئەڵێن

ئەمڕۆ گیاش ئاخ دەکێشێ

پێم ناخۆشە

گیاش ئاخ بکێشێ

نەهێڵ لای ئەسپەکان

سەمای تیشکی خۆری زێڕین

نیگارکێشی جیهان

بە گەرمی و ڕووناکی

پەپوولەکان گەشت دەکەن

باڵەکان بە سێبەری زیندوو ڕازێنراون

هونەری شادی و

زانستی شاد

ئەمڕۆ جیهان دادەپۆشێ

،هەور لە سەرەوە
هەوری شیرین
پێکەنین هەوا پڕ دەکات
ئەوان دەبنەوە بە هەور
دەبنەوە بە خەو
خەواڵووی بەختەوەر
شەپۆلەکان
چرپەی نهێنیی خۆشی
توێکڵی دەریایی
ئەمڕۆ بۆ من
بە خۆشحاڵی درەوشانەوە

،کێڵگەی گەنم
بە ماچی خۆر زێڕین کرایەوە
دڵخۆشی سرووشت
پەردەی لادرا
ئەمڕۆ جوانی
دووبارە ڕازێندرایەوە
نەهێڵ لەلای ئاییندارەکە

ئەمڕۆ

لە باوەشی یوحەننادا

هاتمە دەر

گوڵێکی ناسک

هەڵدانەوەی گەڵاکان

باوەشی نەرمی بەهار

درەوشانەوەی مانگیش

زیوین

لەسەر دەریا

بۆیە ئەکا

وا دەفڕن

باڵە زیندووەکانیان لە جووڵەدان

دڵۆپە باران لە بانەکان

ئاوازی من

دەخوێننەوە

شاخەکان گەیشتنە ئاسمان

پارێزەرانی گۆتەکان

مەزنایەتی

لە بنی ئاودا

ڕەنگئاگریی خۆرئاوا

ماڵئاوا ڕۆژێکی نوێ

سڵاو لە

سەرەتای تازە

هەموو گەوجێک دەکرێ بزانێت، بەڵام ئامانج تێگەیشتنە.

- ئەلبێرت ئاینشتاین (Albert Einstein)

بەشی یەکەم: باسەکانی داگیرکاری

پێشەکی باسەکانی داگیرکاری

به ناوی خودای بەخشندە و میهرەبان

یەکەم لاپەڕەی ئەم بەشە لە ڕێککەوتی ٢٥ی ٩ی ٢٠٢٣ی نووسراوەتەوە. — لێرەدا دەمەوێت هەندێک قسە بکەم پێش ئەوەی خوێنەر بە قووڵی بچێتە ناو بەشەکە.

ئەم بەشەی لەبەردەم هۆشی خوێنەردایە، بەرهەمی چەندین ساڵەی تێڕامان و بیرکردنەوەمە لە پای کورد و دۆخەکەی. هەروەک خوێنەر ئاگادارە، کورد دووچاری چەندین نەهامەتی بووەتەوە ... بە تایبەتتر لە ئێستادا کە سەردەم بووە بە سەردەمی جیهانگیری و تێکەڵبوونی ڕەنگ و دەنگەکان ... ئەم بەشە پێویست بوو بنووسرێتەوە ...

خوێنەرانی بەڕێز، بەندە هەر لە منداڵییەوە ئاگاداری نەهامەتی و دۆخەکە بووە ... کوردبوون دۆخێکی گەلێک

سەختە ... بەڵام ئەوانەی لە ناو جیهانی باڵادان و خاوەنی ئەقڵانێکی مەزنن، دەزانن کێشەکان هەر ڕووکەشی نین. وە دەزانن کە کێشەکان گەلێک قووڵترن لەوەی خۆیان بە ئێمە نیشان دەدەن.

ئەگەر بە ئاقڵی و بەبێ هەبوونی بیرکردنەوەیەکی ژەهراوی و تەمومژاوی بڕوانینە دۆخەکە، دەبینین لە ڕاستیدا کێشەکە ئەوەندە پابەندە بە تاکی خۆمانەوە، پابەند نییە بە خودی گەورەکان و سەرکردەکان و پارتە ڕامیارەکانمان ... لێرەدا هەوڵ دەدەم تاکی کورد بگەڕێنمەوە بۆ ناو هۆشی خۆی و خۆی بخەمەوە ژێر بەهای بەرپرسیاریەتی ...

بیرمە کاتێک منداڵ بووم هەر دەیانگوت کێشەکان پارەن ... کێشەکان ئەوەن ... کێشەکان ئەوە نین ... کە تەمەنم بوو بە بیست و سێ ساڵ و کەوتمە ناو ژیانی گەوراتی و هۆشمەندییەوە، زانیم لە ڕاستیدا کێشەکان هەرگیز ئەوانە

نین کە کۆمەڵگا باسیان لێوە دەکات ... واتا کێشەکان لە ڕاستیدا پەیوەندییان بە خودی برینەکەوە نییە ... دەستنیشانکردنی کێشەکانمان هەڵەیە ... ئێمە هەڵەمان لە دەستنیشانکردنی کێشەکان هەیە ... ئەم بەشە بەرهەمی هەڵەکردنە لە دەستنیشانکردنەکانماندا ...

کورد وەکوو هەر میللەتێکی دیکە و نەتەوەیەکی دیکە خاوەنی هۆز و هۆش و شووناس و بوونی خۆیەتی ... وە ناشێت ئەم بوونەی لێ بستێندرێتەوە ... هەر هەوڵێک بۆ سڕینەوەی ئەم گەلە مەزنە مەحاڵ و ئەستەم بووە لە ڕابردوودا ... بەڵام لە سەردەمی ئێستاماندا، داگیرکردنی کورد و داگیرکردنی خۆمان کەوتە ناو قۆناغێکی نوێوە ... کەوتە ناو قۆناغێکی دیکەوە کە بە نەرمە هێز و جەنگی دەروونی و هێرشی ناڕاستەوخۆ ناسراوە ...

له ڕاستیدا ئەم جۆرە هێرشانە هەر لە کۆنەوە هەبوون ... بەڵام بە ڕادەی ئێستا نەبوون ... لە ئێستادا ئەگەر ڕەشبین نەبم لە قسەکردندا ئەوا چرکە بە چرکە ئێمە هێرشی لەم جۆرانەمان دەکەوێتە سەر کە بە هێرشی ناڕاستەوخۆ و نەرمە هێز و جەنگی دەروونی ناسراون ... کەواتا یارییەکە کەمێک سەختە بۆ کەسانێکی لاواز و هەژار و کەمدەرامەت کە بەداخەوە دەبێت بە زۆرەملێیانە بەرگەی ئەم ژیانە بگرن ...

لەم بەشەدا هەوڵم داوە بە سادەترین شێواز بابەتەکان ڕوون بکەمەوە. بەڵام پێویستە خوێنەری بەڕێز ئەوە بزانێت کە پێویست بە هۆش و بیرکردنەوەیەکی پاکەوە ئەم بەشە بخوێنێتەوە و زۆربەی بیرۆکە چەقبەستووەکانی فڕێ بدات ...

بەڕاستی ئەم بەشە لەوانەیە بەشێکی زۆرمان دڵگران بکات سەبارەت بەوەی کە ڕاستییەکان ئاشکرا دەکات ... بەڵام خوێنەر دەبێت دڵنیا بێت کە ئەگەر هەر کێشەیەک لە کێشەکانی ناو ئەم بەشە لەنێو هیزری خۆیدا بینییەوە ئەوا دەبێت بزانێت هەنگاوی یەکەمی چارەسەرکردنی بریتییە لە دەستنیشانکردن و قبوولکردنی کێشەکە و قبوولکردنی هەبوونی کێشەکە ... نەوەکوو پەردەپۆشکردنی کێشەکە کە وەک ئەوەی هیچ ڕووی نەدابێت ... ئەگەر خوێنەر لە هەر بەشێکی ئەم بەشانەدا هەستی بە ناڕەحەتی کرد و وای زانی وەکوو هێرشێک وایە بۆ سەر بوونی، ئەوا دەبێت خوێنەر لەم کاتەدا هەست بەوە بکات کە ئەمە هەر تەنها سەرەتایەکە بۆ گۆڕانکاریکردن لە ژیانی خۆی بۆ بەرەو باشتربوون و بەرەو گەشبوونەوە ...

ژیان بریتییە لە فێربوونی ژیان

عەلی ئەحمەد

بەشی یەکەم : پارە

پوختە

باسەکە

پارە بۆ ئافرەت

ئامۆژگارییەکان

دوا وتە

پوختە

+ هەرگیز بۆ پارە کار مەکە بەڵکوو بۆ دڵخۆشی خۆت کار بکە.

+ پارە بکە ئامڕازێک بۆ گەیشتن بە حەز و ئارەزووە چاکەکانی ناخت.

+ مەهێڵە پارە بەکارت بهێنێت و لە ئیشقی پارە هەمیشە خۆت بە دوور بگرە.

+ بۆ ژیان هەوڵ بدە و پارە بۆ ژیان بەکار بهێنە نەوەکوو هەمیشە بە دوای پارەوە بیت.

+ ئەگەر پارەت هەبوو، خراپ نییە هەندێک جار بیبەخشیت. لە پارە بەخشیندا هەرگیز ڕەزیل مەبە.

باسەکە

"هەموو سەروەتێک بەرهەمی کارە". — جۆن لۆک

پارە بریتییە لەو سیحرە شاراوەیەی کە ژیان بەڕێوە دەبات ... بەڵام پارە عادەتێکی سەیری هەیە، ناکرێت باس بکرێت و هەمیشەش نهێنییە ... زۆربەی ژیانمان لە ڕێگەی پارەوە هەڵدەسووڕێت بەڵام هیچ کەسێک بوێری ئەوەی نییە پرسیاری لێ بکات ...

زۆرجار لە کارکردندا ناتوانین پرسیاری بڕی پارەکە بکەین ... یاخود هەندێک جار کەسەکان نرخەکان ناڵێن ... چونکە بەشێکی زۆری تاکەکانی کۆمەڵگا دەزانن پارە لە ڕاستیدا شەیتانێکی نەفرەت لێ کراوە کە بەرەبەرە ژیانیان داگیر دەکات و دەیانخوات ...

کوردیش وەکوو هەر نەتەوە و کیانێکی دیکە تووشی نەخۆشی ئاشقەپارە بوو ... جیاوازییەک هەیە لە نێوان کارکردن بۆ ژیان و کارکردن بۆ پارە ... کورد لە خانەی یەکەمدایە نەک دووەم ...

بەداخەوە کوردیش وەکوو هەر میللەتێکی دیکە، زۆر بە جوانی جۆش دراوە بە پارە ... لە ئێستادا بەشێکی زۆری کورد هەموو فکری لەسەر پارەیە ... هەڵبەتە ئەمەش دەگەڕێتەوە سەر هەبوونی چەندین کێشەی ناوخۆیی و دەرەکی کورد ... بەڵام لە ڕووی دەروونزانیشەوە، خودی تاکی کورد، قوربانی دەستی ڕابردوویەتی ... نەتەوەیەک کە لە ڕابردوودا دووچاری ناخۆشی و نەهامەتی زۆر بووە، ناچارە لە ئێستادا ئاوا بکات ...

بۆ وێنە: کاتێک لە ڕابردوودا کورد میللەتێکی هەژار بوو، هەموو هەوڵی بەدەستهێنانی موڵک و سامان بوو ... بۆ

ئـەوەی ئـازاری هـەژاری کـەم بکاتـەوە ... بـەڵام لـە ئێسـتادا ترسـی کـورد گەڕانەوەیـە بـۆ ئـەو ئـازارە ناخۆشـەی کـە هەژاری هەیبوو لەسەری لە ڕابردوودا ... لەبەر ئەوە، کورد بـە ناچـاری بـە دوای پـارە دەکـەوێت وەکـوو ترسـێک کـە هەیەتی ... ترسی هەژاری کورد ڕەزیل و چاوچنۆک دەکـات ...

بـــەڵام بـــە داخـــەوە خـــەونی ســـاختە و ڕووکەشـــمەندی دەوڵەمەندی و ژیانی ڕاقی کوردی خستە چەقی دۆزەخـەوە ... لە ئێستادا لە کوردستان وەکوو هەر وڵاتێکی دیکە، کورد هەموو هۆشی لەسەر پارە داناوە ...

ئاشقەپارە نەخۆشییەکی کوشندەیە، ئەگـەر خوێنـەری بـەڕێز تووشـی بـووبێت دەزانێت کـە چەنـدە ترسـناکە ... ئێمـەش ئاوامــان لێ هــاتووە! لەبیرمــە هەنــدێک جــار لــە ژیانمــدا هەوڵدانم بۆ پارە چی لە خەون و تەندرووستیم کرد ... منـی

خستە بنی دۆزەخ ... چونکە ڕاستییە تاڵەکە ئەوەیە: پارە هەرگیز ناتگەیەنێت بە دڵخۆشی و ئیسراحەتی ...

بیرم کردەوە پارە چییە ... لە سادەترین وەڵامدا، پارە بریتییە لە کات. چونکە پارە کاتێکی زۆرت بۆ دەگەڕێنێتەوە. بیر بکەوە کاتێک خۆت ناتوانیت پێڵاوێک چاک بکەیت، ئەوا ناچاریت بە کەسێکی دیکە بیکەیت ... لێرەدا ئەگەر خۆت هەوڵی چاک کردنەوەی پێڵاو بدەیت ئەوا کاتێکی زۆرت لێ بەفیڕۆ دەدات و ڕەنگە خۆشت حەزت لە کارەکە نەبێت ... بێجگە لەوە هیچ گەرەنتییەک لێرە نییە وات لێ بکات چاککردنەوەکەی تۆ باشتر بێت لە هی ئەوانەی کە بە دەیان ساڵ ئەزموونیان لەم کارەدا هەبووە. — لەبەر ئەوە پارە کاتێکی زۆر بۆ مرۆڤ دەگەڕێنێتەوە ...

ڕاستگۆ بین لەگەڵ خۆمان، جەنگی سەرەکی ژیان لەسەر خودی کاتە. کات دراوی ڕەسەنی گەردوونە -- کات

دراوێکی گەردوونییە و ڕاستەقینەتریشە. بیر بکەوە ئەگەر مرۆڤ کاتی نەمێنێت ناتوانێت هیچ بکات. ئەگەرچی پارەشی هەبێت ... وە زۆرجار پارە ناتوانێت کات بکڕێت.

لەبەر ئەوە مرۆڤی ژیر و هۆشمەند هەمیشە هەوڵ دەدات پارە بۆ کات تەرخان بکات ... هەر وەکوو ئاماژەم پێ دا، کات دراوی سەرەکی گەردوونە. پێویستە پارە پەیدا بکەین هەتاوەکوو کات بەفیڕۆ نەدەین ... پێویستە کار بکەین بۆ ئەوەی ئیسراحەت بکەین ...

بەڵام ئایە کورد ئەمە دەزانێت؟ ... بێگومان نەخێر. کورد لە ئێستادا پارە بۆ پارە پەیدا دەکات و نازانێت هەر بۆچی کار دەکات ... لەبەر ئەوە، خودی پارە مانای لەدەست دا و زۆربەی زۆری ئیشەکانیش مانایان نەما. — هەر وەک دەزانن ئامانج لە ئیشدا زۆر گرینگە. میللەتێک کە ئامانجی لە پەیداکردنی پارەدا نەبێت مایەپووچ دەبێت. ئەمەش

هۆکاری سەرەکییە وا لە کورد دەکات هەمیشە هەژار بێت. ئەو ئابووری-ئاسا لە دۆخەکان ناڕوانێت ...

هەر لە سەردەمی منداڵیمەوە، دەمبینی چۆن زۆربەی خەڵک وێڵی پارەیە ... دەمبینی زۆربەی تاکەکان هۆش و ئەقڵیان لە مێرووولەیەک بچووکترە ... دەمبینی کەوا چۆن تاکی کورد خەونی نەبوو ... تاکە خەون پارە بوو کە بوونی نەبوو ... لە منداڵییەوە هەستم دەکرد ئێمە بێجگە لە دانیشتوانێک هیچی دیکە نین. — هیچ خەونێک ئێمە کۆ ناکاتەوە ... وە خەیاڵمان کرایە قوربانی پارە و ژیانی ساختە ...

لەبیرمە کاتێک منداڵ بووم لە قوتابخانە بە قەڵەمی ڕەنگاوڕەنگ وێنەمان دەکێشا ... مامۆستایەک لە ڕەگەزی مێ هاتە ژوور و سەیری وێنەکانی کرد و بە گاڵتەئامێزانەوە گوتی: ئەمە سوودی چییە ؟ ... بەڕاستی قسەکەی زۆر دڵشکێنەر بوو. چونکە ئێمە منداڵ بووین و

حەزمان لە خەون و خەیاڵ بوو ... بەڵام تێبینی بکەن چۆنی تاکی بەتەمەنی کورد بە دەستەواژەی سوود و ناسوود دۆخەکان هەڵدەسەنگێنێت ... نەوەکوو بە ڕێگایەکی جوانیناسی و هونەردۆستی ... -- لێرەدا دەمەوێت ئاماژە بەوەم بکەم چۆن پارە خەون و خەیاڵی تاکی کوردی کوشت. هەر لە منداڵییەوە پێیان گوترا هیچ تشتێک مەکەن کە لە دژی سوود و قازانج بێت ... وە هەمیشە هەوڵ بدەن بەسەر گشت تاکێکدا سەر بکەون بۆ بەدەستهێنانی گوێ سۆرەکان (ئاماژەیە بۆ بیست و پێنج هەزار دیناری عێڕاقی) ...

بە داخەوە لە منداڵییەوە تاکی کورد زەختێکی کوشندەی لەسەرە بۆ سەرکەوتن و بەدەستهێنان و قازانج ... ئێمە تووشی هەمان دەردی منداڵی چینی و ڕۆژهەڵاتی باشووری ئاسیا بووین. -- ئەمەش دەگەڕێتەوە بۆ دایک و باوکەکان کە دەیانەوێت هەمیشە منداڵەکانیان لۆرد و پادشا

بن و دەوڵەمەنـد بن ... بـەبێ ئـەوەی گـوێ بدەنـە بـەها و خـەونی خـودی منداڵەکـە ... لـە کوردسـتاندا هـەموو دایـک و باوکێک دەیەوێت منداڵـەکانی ببن بـە موهەنـدیس (ئەنـدازیار) یـــاخود دکتـــۆر و تشـــتی گەورەگـــەورە ... لـــە ڕاســـتیدا دووڕوویيەکە لەوەیە دایک و باوکەکان ئەم کـارە ناکـەن بـۆ ئەوەی کۆمەڵگا و کورد باشتر بێت ... نـەخێر، بـەڵکوو تـەنها و تەنها بۆ بەدەستهێنانی گوێ سۆرەکانە ...

بەداخەوە ببینن چۆن پیشـەی دکتـۆر و ئەنـدازیار و چەنـدین پیشـەی پیرۆزی هاوشـێوەی دیکـە سـووک کـران و ئاسـتیان لە هاریکاری میللەت دابەزێنـدرا بـۆ بـەهای پـارە ... پێویسـتە خۆمان لە وەسوەسە بپارێزین.

کار بکە بۆ دڵخۆشکردنی خۆت نەک بۆ پارە.

عەلی ئەحمەد

پارە بۆ ئافرەت

ئەگــەرچی لـــە گوتــاری ڕابــردوودا بـــەبێ ڕەچـــاوکردنی ڕەگــەزەکان قســـەم کــرد، بــەڵام لــەم گوتــارەدا ســەرنجی سەرەکی دەخەمە سەر ڕەگەزی مێ.

بەداخـەوە لـە کوردسـتان وەک هـەر وڵاتێکی دیکـە، بەشـێکی زۆری ئافرەتــەکانی هەڵخەڵەتێنــدران بــۆ پــارە. -- پیــاوە پیســـەکانی وڵاتـــان توانیـــان ئـــافرەتیش بـــەکار بهێنن بـــۆ بەرزکردنـەوەی پارەکانیـان ... لــە ئێسـتادا بەشـێکی زۆری ئافرەتــانی جیهــان بــەکار دەهێنــدرێن بــۆ بەدەســت هێنــانی پارە ...

بە تایبەتتر لە ڕووی پیشـەییەوە، هـەر وەک دەزانن بەشـێکی زۆری ئافرەت داندراون لە دامەزراوە و دەسـتگا و هـەزاران شــوێنی دیکــە، کــە بەڕاســتی خــودی ئــەم کارانــە لەگــەڵ

سرووشتی ڕەگەزی مێدا ناگونجێن ... بەڵام با بزانین کێشە سەرەکییەکە چییە.

مرۆڤی نەزان و گەمژە وای لە ئافرەت گەیاندووە کە ئەگەر پارە پەیدا نەکەن ئەوا سووک و ڕیسوا دەبن ... لە ئێستادا پارە لە پێشینەکانی ئافرەتانە. دڵخۆشی لە دوای پارەوە دێت ...

بەڵام بەداخەوە ئەم ئاشقەپارەیە وای لە ئافرەتان کردووە کە تشتانێک بکەن ڕقیان لێیەتی و تەنانەت ناشتوانن بیکەن بەڵام ناچارن بیکەن لەبەر پارە. -- کورد گوتەیەکی جوانی هەیە کە دەڵێت: کەسی شیاو بۆ شوێنی شیاو ... ئەمە بۆ ئافرەتان بوونی نییە چونکە لە جیهاندا ئێستاکە ئەوەندەی پاداشتی جوانی دەدرێتەوە پاداشتی ئەدای کار نادرێتەوە ...

تەماشا بکەن لە ڕابردوودا ئافرەتانمان کارگەلێکیان ئەنجام دەدا کە لەگەڵ بوونی خۆیاندا دەگونجان. ئەوان ئارام بوون لەگەڵ کارەکانیان. بەڵام ئێستا لەبەر چاولێکەری و هۆشیار نەبوون، بەشێکی زۆری ئافرەتان هەوڵی کۆمەڵێک کاری ڕەگەزی نێر دەدەن کە هەرگیز دڵخۆشیان ناکات.

لە ئێستادا لەبەر ئەوەی پارە بوو بە داگیرکارێکی دڵ ڕەق، کۆمەڵێک بەربەستی دروست کرد بۆ پەروەردەکردنی ئافرەتانێکی چاک. ئەمەش وای کرد ڕێ بە کۆمەڵێک مێی خراپ بدات لەناو کاری مۆدێل و ئەم و ئەو و بڵاوکردنەوەی جەستەدا بەشدار بن.

بەڵام پێویستە دووبارە ڕەچاوی ئەو دۆخە بکەین کە لە نێوان ڕەگەزی مێ و پارەدا بوونی هەیە.

ئاشقی پارە مەبە.

عەلی ئەحمەد

ئامۆژگارییەکان

+ هیچ کاتێک لە ژیانت هەوڵ بۆ پارە مەدە.

+ پارە بەکار بهێنە بۆ ژیانی خۆت. نەوەکوو پارە بۆ پارە بەکار بهێنیت.

+ ئەگەر زانیت هەوڵدانەکانت بۆ پارە، هەموو هەوڵدانەکان پاشگەز بکەرەوە و پاشان بە خۆتدا بچۆرەوە.

+ هەرگیز پارە قبووڵ مەکە بۆ کردنی تشتێک کە ڕقت لێیەتی.

+ هەرگیز کارێک مەکە کە ڕقت لێیەتی بۆ بەدەست هێنانی ژیانێک کە لە مستەوای خۆتدا نییە.

هەموو ئامۆژگارییەک وەربگرە.

عەلی ئەحمەد

دوا وته

دەمەوێت ئەوەتان بە بیر بهێنمەوە کە پارە ئامڕازێکی خراپ نییە و بەسوودە. بەڵام بزانن چۆن پارە داگیرتان دەکات و هەوڵ دەدات مرۆڤایەتیتان بخەسێنێت ... سەیر بکەن بەشێکی زۆری کێشەکانی ژیان لەسەر پارەیە و کەسانێکی کەم هەن هەوڵی ئەم ژەهرە نەدەن و ئامادە بن تەنانەت بە خۆبەخشیش کار و چالاکییەکانی خۆیان ئەنجام بدەن. درووود بۆ ئەوان.

دەمەویێت دووپاتی بکەمەوە من هەرگیز لە دژی بەرهەمهێنان و دەستکەوت و سەرکەوتندا نیم ... بەڵام بزانن بەشێکی زۆری دەستکەوت و پارە و سەرکەوتنەکانمان دەمان گۆڕن و دەمان کەن بە مرۆڤانێکی ڕۆبۆتیکی و ئالەتی ...

لە سەرکەوتن بترسە چونکە ئەوسا شەیتان بۆت دێت.

عەلی ئەحمەد

بەشی دووەم : ئیش

پوختە

نەویستنی ئیش

ترس لە ئیش

ئامۆژگارییەکان

دوا وتە

پوختە

ئیش سەرەکیترین چالاکییەکانی مرۆڤە و پێویستە هەموو تاکێک خۆی تیایدا بدۆزێتەوە ... وە هەرگیز تاک هەوڵ نەدات کارێک بکات کە لە خۆی نایێت و پەیوەندی بە خۆیەوە نییە ... وە هەرگیز کارێک بە زۆرەملێ نەکات. چونکە تاک پێویستە دڵی بە کارەکەی خۆش بێت. ئینجا ئەگەر کەسێک نادڵ بێت لەگەڵ کارەکەیدا ئەوا پێویستە ئەو پیشەیە ئەنجام بدات کە لە نزیکترین حەز و ئارەزووە چاکەکانی نزیکە.

لەم بەشەدا سەرنج دەخەمە سەر چەند ڕەهەندێکی ئیش. کە دەبێتە بەرچاوڕوونی بۆ خوێندنەوەی کار و پیشەکان لە ژیانی ڕۆژانەی تاکێکدا. — پیشە هەمیشە یەکێکە لەو بوارانەی بە پەلەپەلی و نەزانی دەچینە ناوی، بەڵام ئێستا کاتی ئەوە هاتوو خوێندنەوەیەکی ڕەخنەیی بۆ دەستەبەر بکەین.

نەویستنی ئیش

بە داخەوە لە جیهانی مۆدێرنیتە و ئاڵۆزی ئێستادا، بەشـێکی زۆر لـە تاکـەکان ڕقیـان لـە کارەکـانی خۆیـان هـەڵگرتووە و زۆربـەی تاکـەکان دەیانـەوێت واز لـە کارەکانیـان بهێنن بـۆ کـارێکی دیکــە کــە داهاتەکــەی باشــترە یــاخود هــەر کــار نەکەن ...

سەیر بکەن چۆن کەسانێک کە خیانـەتیان لـە بـوون و ژیـان کـرد، چـۆن وایـان لـە تاکـەکانی کۆمـەڵگا گەیاند کـە هـەرگیز کــار نەکــەن و خزمــەت نەکــەن ... ئــەوان وایــان کــرد تــاک هەمیشە هەست بەوە بکات کە لە هۆزەکەی خۆی گەورەترە ... ئەگەرچی ئاواش نەبێت ...

بەشـێکی دیکـەی خـەڵکیش بـێزارن لـە کارەکانیـان چونکـە دەبینن ئـــــەم کارانـــــەیان برســـــییەتییە ڕووحی و جەسـتەییەکانیان پـڕ ناکاتـەوە ... مەزنـدە بکـە کەسـێک بـۆ

دوازده کـاتژمێر لـە ئۆفیسـێکدا بێت چی لێ بەسـەر دێت؟ ... بەشـێکی زۆر لـە کارەکـانی مۆدێرنیتـە هۆشـی مـرۆڤ تێـک دەدەن و دەروونی دەڕووخێنن ...

وەکـوو تاکێـک، لـەلام سـەیرە کـە دەبینم بەشـێکی زۆری کۆمەڵگا کارگەلێک دەکەن خودی خۆیشیان ڕقیان لێیـەتی ... ئـاخر چـۆن دەکـرێت تاکێـک خـۆی نـەبێت؟! ... کاتێـک گوێبیسـتی ئـەوە دەبم لەلایـەن تاکێـک زۆر لام سـەیر دەبێت ... کـە دەڵێن "من حـەزم لـە کارەکـەم نییـە" ... لـێرە پرسیارێکی جددی و سەرەکی هەیە ... ئەی لەبـەرچی وازی لێ نـاهێنێت؟ ... هەنـدێک ئەکشـن (کـردار) بـوێری دەوێت ... بەڵام بە داخەوە وا دیارە ئێمە بوێر نین.

ئێمـە ئامـادەین تشـتگەلێک بکـەین ڕقمـان لێیانـە بـەڵام هـەر دەیان کەین لەبەر زگمان و لەبەر ترسان و لەبرسـان مـردن ...

خودی مرۆڤ ئاوایە هەمیشە لە ترسدا دەژییێت. هەمیشە ترسی لە بەیانی خۆی هەیە. ترسی لە زگی هەیە. ترسی لە خێزان و خانەوادە و دۆست و ناسیاوەکانی هەیە ... مرۆڤ لەناو ترسدا دەژییێت ... مرۆڤێک لەناو ترسدا بژییێت، بوێر نییە.

لەبەر ئەوە، نەویستنی ئیش بەڕاستی بیرکردنەوەیەکی ڕاست و ڕەوانی دەوێت و تشتێکی هەوەنتە نییە. ناکرێت مرۆڤ بە هەموو کارێک ڕازی بێت. بە تایبەتتر ئەگەر خودی تاکەکە ڕقی لە کارەکە بێت ... ئەگەر تاکێک ڕقی لە کارێک بوو هەرگیز نابێت بیکات چونکە هەم کارەکەش تێک دەدات و هەمیش دڵی خۆش نابێت ئەگەرچی پارەکەشی زۆر بێت.

بە باوەڕی خۆم هەموو تاکێک حەز بە کار دەکات و هەرگیز لە ژیانمدا تاکێکم نەبینیوە کە هەر هیچ نەکات ...

بەڵام کێشەکە ئەوەیە بەشێکی زۆری تاکەکان ڕاستگۆ نین لەگەڵ خۆیان و هەمیشە کارێک دەکەن کە ڕقیان لێ بێت ... ئەمەش وا دەکات هەتا ماون تف لە ژیان و خاکەکەیان بکەن. بەڵام دەبێت ئەوە بزانین بەشێکی زۆری غەمەکانمان لە ئەنجامی هەڵبژاردنە هەڵەکانی خودی خۆمانە ...

هەرگیز کارێک مەکە ڕقت لێی بێت.

عەلی ئەحمەد.

ترس لە ئیش

ڕقێکی دیکە لە ئیش بریتییە لە ترس لە ئیش. بەڵام با بزانین ئەم ترسە چلۆن درووست بوو و هاتە کایەوە ...

بە داخەوە لە کۆمەڵگای ئێمەدا، بەشێکی زۆری تاکەکان ترسێکیان بەرامبەر بە ئیش هەیە ... بە تایبەتتر چینی گەنج و هەرزەکار کاتێک دەبینن باوانیان هەر لەناو ناخۆشی و ڕەزالەتی کارکردندا بوون، ئەم دیمەنە وای کرد ئەم گەنج و لاوانە بترسن لە ئیش ... وە وا مەزندە بکەن کە ئیش هەمیشە ئاوا ناخۆش و دڵڕەقانەیە ... بەڵام لە ڕاستیدا وا نییە ... ئیشکردن دەکرێت خۆش بێت و دەکرێت بە چێژ بێت. تەنها لەبەر ئەوەی جۆری کارکردنی کورد یان هەر میللەتێکی دیکە لە ڕابردوودا خراپ و مەینەتی بووە مانای ئەوە نییە کە هەر دەبێت ئاوا بێت ... سوپاس بۆ خودا لە جیهانی ئێستاماندا گشت ئامڕازێکی کارکردن بە هەزاران

پلـە بـەرز بووەتـەوە و گـەلێک چـاکتر بـووە لـە ئـامڕاز و ئالەتەکانی ڕابردوودا ... کەواتا هیچ بەهانەیـەک بـوونی نییـە ئەگـەر بمانـەوێت گـرانی و قورسـی کـارکردن بکـەین بـە بەهانەیەک بۆ کارنەکردن ...

وە بە داخەوە لـە کۆمـەڵگای ئێسـتادا ئیش و مانـدووبوون و جددییەت لە کارکردندا هەرگیز پاداشـت نادرێنـەوە ... لێرەدا ئەجێندایەکی ترسناک خۆی حەشـار داوە ... ئێسـتا بەشـێکی زۆری کۆمپانیـا و پڕۆژەکـان کەسـانێک بانـگ دەکـەن کـە جــوان و ســەرنج ڕاکێش بن نــەوەکوو خــودی کارەکــە بــزانن ... ئەمــە هۆکــاری ســەرەکی ڕووخــان و داڕمــانی بەشــێکی زۆری پڕۆژەکــان و کۆمپانیاکانــە ... کۆمپانیــا و پڕۆژەکانمــان لەبــەر ڕازیکــردنی دڵی ناسـکی کۆمپانیـا و پڕۆژە زەبەلاحە ترێلیۆن دۆلارەکانی دیکـە، ئامـادەن هـەموو تشتێک بکەن ... ئەگەر ئـەو تشـتەش بریـتی بێت لـە داڕمـانی بەها و نامووسی (نۆمۆس) کۆمەڵگاش ...

بەڵام با لێرەدا بگەڕێنەوە سەر باسە سەرەکییەکەمان و هێرشەکانمان بۆ سەر کۆمپانیا زەبەلاحەکان ڕابگرین ... بەداخەوە تاکی ئێستا نایەوێت ماندوو بێت ... وە نایەوێت هەوڵ بدات. ئێمە بووین بە کۆمەڵگایەکی بەرخۆری زۆرخۆر. لە کاتێکدا وڵاتانی دیکە نان نییە بیخۆن و لە برساندا دەمرن، ئێمە هەمیشە هەوڵ دەدەین هەر بخۆین و بخۆینەوە هەتا دەمرین. ئێمە ڕێز لە جەستەشمان ناگرین ... بەڕاستی ئەگەر ڕاشکاوانە بیڵێم، ئێمە ترسمان لە ئیشە چونکە ئیش لە دژی تەمبەڵی خۆمانە.

ئەگەر ڕاستگۆ بین لەگەڵ خۆمان دەبینین مووچە و داهاتی مانگانە چی لە میللەت کردووە ... مووچە کۆمەڵگای تێک داوە. چونکە هەموو تاکێک هەوڵ دەدات مووچەیەکی هەبێت ... واتا فەرمانبەر بێت ... واتا دەیەوێت هیچ نەکات ... بەڵام بە داخەوە تاک هۆشی ئەوەی نییە کە ئەگەر مووچەشی

نـەبێت هـەر دەتـوانێت کارێـک بکـات ... بـەڵام ئێمـە بـوێری کارکردنمان نییـە ... لـە ئێسـتادا کـورد ئیشـکەر نییـە. بـەڵکوو مووچەخۆرە.

هەفتەی ڕۆژێک کار مەکە.

عەلی ئەحمەد.

ئامۆژگارییەکان

+ هــەرگیز بــە کــاری ئــەوانی دیکــەوە سەرســام مەبــە و هەڵمەخەڵەتێ بە ڕووکەشی کاری ئەوانی دیکە. مـەرج نییـە ئەوانـەی لـەو کارانـەی کـە داهاتییـان زۆرە دڵخـۆش بن بـە کارەکەیان و ڕەنگە نیگەرانیش بن.

+ هەمیشە شانازی بە کارەکەت بکە ئەگەرچی داهاتەکەشـی کەم بێت.

+ هەرگیزەوهـەرگیز کارێـک مەکـە ڕقت لـێی بێت یـاخود بـە زۆرەملێ و بە تۆبزی ئەم کارە بکەیت ... کارێک بکە حـەزت لێی بێت ئەگەرچی داهاتەکەیشی کەم بێت.

+ کارێـک بکـە ئامـادە بیت بـە خـۆڕاییش بێت هـەر بیکـەیت. چونکە ئەوەندە دڵت پێی خۆشە.

+دڵخۆشی لەو کارەدا بدۆزەوە کە دڵت دەیخوازێت.

دوا وته

لە دوا وتـەی ئـەم بەشـەمدا دەمـەوێت بڵێم هـەرگیز کارێـک مەکەن ڕقتان لێی بێت و واتـان لێ بکـات دژی ژیـان ڕەفتـار بکـەن. وە هـەرگیز کـار بـۆ پـارە مەکـەن. کـار بـۆ دڵخۆشـی خۆتـان بکـەن. وە هـەرگیز حەسـوودی و بـەخیلی بـە کـاری ئەوانی دیکە مەبەن ... تەنها سەرنجتان لەسەر کاری خۆتان بێت ... وەکـوو ئـەو قسـە جوانـە عەشـائیریەی کـە دەڵێت: عارەبانـەی خـۆت بـاژۆ و بـڕۆ! ... واتـا کـاری خـۆت بکـە و سەرنجت لەسەر کاری ئەوانی دیکە نەبێت.

کـار بکـەن بـۆ دڵخۆشـی خۆتـان و لـە بیرتـان بێت هـەموو کارێکیش پیرۆزە و هـەرگیز مـەهێڵن ڕووحتـان بفرۆشـن بـۆ پارە و پلە و پۆست.

وردەکارییەکان گیرنگن، وە شایەنی ئەوەن چاوەڕێیان بکەین.

— ستیڤ جۆبس

بەشی سێیەم : زگ

پوختە

باسەکەمان

ئامۆژگاری

پوختە

لەم بەشەدا هەوڵ دەدەم بە کورتی باس لە زگ بکەم. پەیوەندی زگ بە مرۆڤ و دەرکەوتەکانی. — هەر وەک ڕوون و ئاشکرایە زگ پاڵنەرێکی سەرەکییە لە ژیانی مرۆڤدا. مرۆڤ بۆ زگ هەوڵ دەدات. وە زۆربەی کات زگ سەرکەوتوو دەبێت بەسەر دۆخەکاندا. لێرەدا پێویستە سەرنجێکی کورت بخەینە سەر زگ بۆ ئەوەی خۆمان بە دوور بگرین لە فێڵە ناحەزەکانی.

— ڕەنگە بەشێکی زۆری خوێنەران ئاشنای ئەوە نەبن کە بەڵێ زگ خاوەنی سەربەخۆیی خۆیەتی. وە لە کاتی برسیبووندا هێرشمان بۆ دەبات. بەڵام نابێت ئەوە لە بیر بکەین کە زگ زۆرجار فێڵبازیشە، وامان لێ دەکات هەست بە برسییەتی بکەین لە کاتێکدا برسیش نەبین. ئەمەش بۆیە وامان لێ دەکات خواردنی خراپ بخۆین و بخۆینەوە.

باسەکەمان

زگ مرۆڤ دەکوژێت. بە تایبەتتر لە سەردەمی ئێستای خۆماندا، زگ هۆکاری زۆرترین ڕێژەی نەخۆشییە ... ئەگەر مرۆڤ ڕۆژانە ئەو تشتانە بخوات کە ڕێکلامیان لەبۆ دەکرێت و دەخرێنە پێش چاوی، ئەوا بێشک دەمرێت ... ئێمە خواردنەکانمان تەندرووست نییە. ئەم هەواڵە نوێ نییە و گەلێکمان ئاگادارین ...

بەڵام بێجگە لە خواردنی ناتەندرووست و خراپ، مرۆڤ پێویستە ئەو ترسەی ناخی بڕەوێنێتەوە کە هەمیشە داوای برسییەتی لێ دەکات. هەمیشە داوای لێ دەکات برسی دەربکەوێت ... ترس لە لەبرسان مردن گەلێک بەربڵاوە ... دەڵێن گوایە با کەسێک هەوڵی زانست نەدات چونکە دەمرێت لە برسان ...

زگ پێویستە خزمەت بە جەستە و پاشان بە هۆش بکات.

نەوەکوو بێین هۆش و جەستە لە خزمەتی زگدا جۆش بدەین.

ئامۆژگاری

+ هەرگیز بۆ زگ هەوڵ مەدە چونکە زگ گەورەترین مەترسییە لەسەر تەندرووستی مرۆڤ.

+ زگ بێجگە لە جەستەی مرۆڤ، تشتی دیکەش دەگرێتەوە، هەرگیز هەوڵ بۆ پارە و داهات مەدە. با ئەوان خۆیان بۆت بێن.

+ یارمەتی ئەو کەسانە بدە کە هەژارن و خواردنی پێویستیان لا نییە. دڵنیا بە کەسانێکی زۆر هەن لەسەر ئەم زەوییە کە لە ژێرەوەی ڕەحمی تۆدان.

+ لە بیرت بێت، کەم بۆ خۆت، زۆر بۆ ئەوان. — هەرگیز ئەوان لەبیر مەکە، ئینجا <ئەوان> هەر کامەک بن.

ژیان کورتە و پیشەکەش درێژ.

— هیپۆکراتس

بەشی دووەم: ئەڵگۆڕیتمەکانی

خراپەکاری

ئەڵگۆڕیتمەکانی خراپەکاری

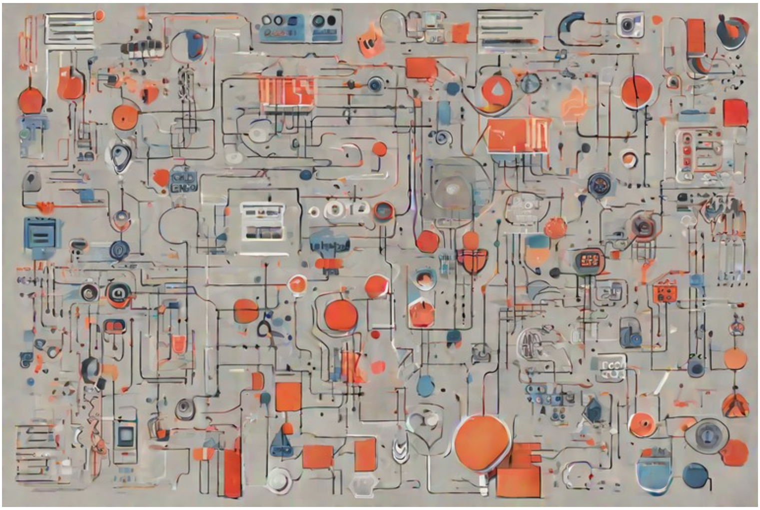

§ ٠ :

<ئاڵگۆڕیتم> = خەواریزمەکان. وە خەواریزمەکان + خراپە = ئەڵگۆڕیتمی خراپەکاری. -- کێشەکە هەر تەنها ئەوە نییە کە خراپەیەک دەکەیت. بەڵکوو خراپەکە چووەتەوە و دەچێتەوە ناو ڕێزبەندییەکی خراپەکارانەی دەیکە. کە ئەمانیش دەست دەکەنەوە بە ناردنی خراپە لە پانتاییەکی جووڵەکییەوە لەبۆ پانتاییەکی جووڵەکی دیکە.

§ ١ :

باشـــه ئـــەم دۆخـــە چـــۆن ڕوویـــدا؟ ... لـــە ڕاســـتیدا ئەلگۆڕیتمـــەکانی ســـەرهێڵی دەســـتێکی باڵایـــان هەیـــە لـــە سـەپاندنی ئـەم ڕووکـارە. چونکـە ئـەوان نـەک هـەر تـەنها دەستپێشـــخەرن لـــە ئەنجامـــدانی خراپەیـــەک و نـــاردنی برووســـکەیەک، بـــەڵکوو ئـــەوان بەشـــداریش دەکـــەن لـــە بارگـــاویکردنی خـــودی پەیڕەوەکـــە و، لـــە دواجـــاردا بارگاویکردنی خودی بنکەدراوەکانیش.

§ ٢ :

شـــێتانەیە چەنـــدین تـــاک دەتـــوانن بیـــانوو لـــەبۆ کـــارە خراپـــەکانیان بهێننـــەوە. لـــەوەش ســـەیرتر ئەوەیـــە لـــێرەدا پـــەیڕەوێکی خودکـــاری خراپـــەکانیان پۆڵێنبەنـــد دەکـــات و پاشـانیش دەیانخاتـە نـاو چوارچێوەیـەکی ئابوورییـەوە. — لازای فەییێر!

§ ٣ :

هەندێک جیاوازی لە پێش سەدەی بیست و یەکدا، پانتایی کۆمەڵایەتی و کەلتوورییان پڕ دەکردەوە. بەڵام سەبارەت بە بەرزڕاگرتنی پەتاکان؟ ... ئەوە پرسێک نەبوو. ئێستا؟ ... ئێستایەک؟ ... ئەگەرچی پیشەکان دوا دەخرێنەوە لەبۆ کۆتا خاڵی بەرهەم-هێنانی خۆیان؛ ئەوا دووبارە پیشەکان دەگوازرێنەوە ... کێ مەزندەی دەکرد دۆخەکان گۆڕانکارییان بەسەردا بێت؟ ...

§ ٤ :

باڵۆنێکی زەبەلاحی خواست/ئارەزووی سەرکوتکراو لەناو تۆڕەکانی سەرهێڵ تەقایەوە. -- ئەم شەپۆل-شۆکە ئەوەندە وزەی نائاگایی ئازاد کرد ... کە بووە مایەی گاڵتەجاڕی. گاڵتەجاڕی ئەقڵی مرۆڤ ...

§ ٤.٥ :

وەک زۆربەی ڕۆشنبیران و بیرمەندان تا ئێستا دەزانن، "ماڵپەڕ" سوود لە یەکێک لە ئەندامەکانی جەستەی مرۆڤ

وەردەگرێت و دەیکات بە قەڵغانی ئارەزووی خۆی. --

سوورەکانی ئارەزوو بەبێ ئۆرگانەکانی جەستە ڕوو نادەن.

-- دواجار ئەم پرسەش دەمانباتەوە سەر ئەو گەنگەشەیەی

لە میانەی <تەکنەلۆژیا> و <چاکبوون و خراپبوونی

تەکنەلۆژیا>دا بەرجەستە بووە.

§ ٥ :

تاکێک پێویستی بە وزەبەخشی [Stimulants] ساختە هەیە

بۆ ئەوەی بەردەوام بێت لەم واقیعە دەستکردەدا.

§ ٦ :

چاکـه — بـوونێکی پـاک و پـیرۆزی هەیـه و پێویسـته بپارێزرێت. بەڵام ڕەهێڵەکانی خراپه به بەردەوامی له هەوڵی داگیرکردنی ئـەم پاکەدایـه. -- لـێرەدا، ئـەوە ئـەرکی ئێمەیـه وەکوو مرۆڤێک، وەکـوو تاکێـک، هـەوڵی پاراسـتنی بـوونێکی پاک و بوونێکی ناسک و چاک بدەین.

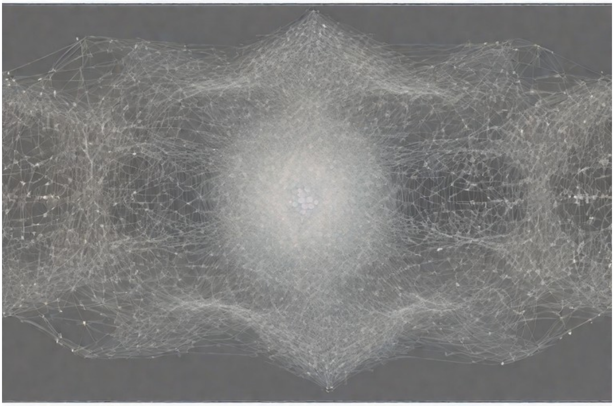

گووگڵ دەتوانێت ١٠٠ هەزار وەڵامت بۆ بگەڕێنێتەوە. بەڵام کتێب-زانێک دەتوانێت ئەوی گونجاوە بۆت بێنێتەوە.

— نیل گایمان

بەشی سێیەم : ڕەخنە لە تاودانگەرایی

نیک لاند

بەشی سێیەم : ڕەخنە لە تاودانگەرایی نیک لاند

تاودانگەرایی چییە؟

[Accelerationism] — تاودانگەرایی، بیرۆکەیەکی سیاسی و فەلسەفییە کە پێشنیاری ئەوە دەکات مرۆڤ بۆ ئەوەی گۆڕانکاریی ڕیشەیی دروست بکات سەرەتا دەبێت سیستەمی کۆمەڵایەتی و ئابووری و تەکنەلۆژی ئێستا خێراتر بکات بەرەو خاڵی شکاندنی خۆیان. هاتەوەکوو ڕێگە بە دارمانی سیستەمی کۆن یان گۆڕانکاری بۆ سیستەمێکی نوێ بدات.

مـــێژووی ئـــەم چەمکـــە دەگەڕێتـــەوە بـــۆ هـــەردوو فەیلەسووفی فەڕەنسی: ١. ژیل دۆڵۆز ٢. فیلێکس گواتاری. لە پەڕتووکی [دژە-ئۆدیب]دا.

پێویستە خراپەکان بەرەو سنوور پاڵ بنێن، خراپتریان بکەن، بیانگەیەننە دۆخی پارۆکسیزم بۆ ئەوەی گۆڕانکارییەک بهێنێتە ئاراوە. (Deleuze and Guattari, 1972, p. 253)

لە ساڵانی نەوەدەکاندا، فەیلەسوفی بەریتانی نیک لاند زیاتر چەمکی "تاودانگەرایی/خێراگەرایی"ی پەرەپێدا و ئاماژەی

بــــەوەدا کـــە خـــێراکردنی پێشـــکەوتنی تەکنـــەلۆژی و سـەرمایەداری لــە کۆتاییـدا دەبێتــە هــۆی درووســتکردنی خـاڵێکی تاکگــەرایی [Singularity] و پچــڕانێکی ڕیشــەیی لەگەڵ ڕابردوودا کە دەبێتـە هـۆی دروووسـتکردنی جیهـانێکی نوێ لە دوای جیهانی مرۆڤایەتی ... — لانـد بـە شـێوەیەکی بـەرفراوان لەسـەر خێراگـەرایی نووسـیوە، لـە وتارەکەیـدا " Meltdown" (1995) و کتێبەکـەی ""Fanged Noumena (2011).

(وێنەی نیک لاند — Nick Land)

— لـەم سـاڵانەی دواییـدا خێراگـەرایی لەلایـەن بزووتنـەوە سیاسـییە جیاوازەکانـەوە وەرگـیراوە و بـەکار هـاتووە ... لەوانــەش گــرووپی ڕاســترەوی ئــاڵت و گــرووپی چــەپ، ئینتەرناشـناڵی خـێراخوازی. بـەڵام ئـەم چەمکـە هێشـتا جـێی مشــــتومڕە و ڕەخنــــەی زۆری لێ گــــیراوە کــــە توانــــای پاســاودانی کــردەوەی تونــدوتیژی و تێکدەرانــە لــە پێنــاو گۆڕانکاری ڕیشەیی.

خودی ڕەخنەکە:

هەرچەندە دەزانم خـودی چەمکەکـە ڕۆ چووەتـە نـاو گـەلێک بـواری دیکـە ... بـەڵام بـە گشـتی من بـاوەڕ ناکـەم خراپـە بـە خراپـە چارەسـەر بکرێت. تاودانگـەرایی هـەوڵ دەدات دۆخـە خراپەکان بخاتە ئەوپـەڕی خراپییـان، هـەتاوەکوو دابـڕمێن و نـەمێنن. ئـەم جـۆرە لابـردنی خراپەیـە بـە تێڕوانیـنی خـۆم تشتێکی پێویست نییە بۆ جیهانی مۆدێرنیتـەی ئێسـتامان. وە ئازار هەمیشـە ناخۆشـترە و ناڕەحـەتترە لـە خۆشـی. باشـتر

وایە بە چاوەڕوانییەوە لـە دوای کێشـەکان بین نـەوەکوو بـە پەلەپەلی کاتی هەوڵی خراپترکردنیان بدەین.

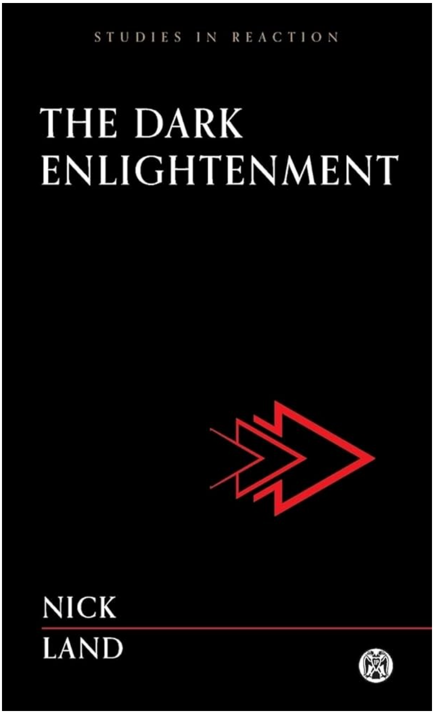

خوابکا هەموو ڕۆژێکی ژیانت بژیت.

— جۆناسان سویفت

بەشی چوارەم: شت و شتەکان

[٠] چی هەیە؟

[٠.١] شتێک هەیە، ئەگەرچی وەهمیش بێت

[١] بەراوردکارییەک لەنێوان شت و شتەکان

[٢] ئایە شتێک دەتوانێت لەخۆی بکۆڵێتەوە؟

٢.٢) لە پارچەکانەوە لەبۆ گشتییەکان

٢.٣) ئایە شتەکان دەتوانن لە خۆیان بکۆڵنەوە

٢.٤) ئایە شتەکانی ناو شتەکە دەتوانن لە شتەکە بکۆڵنەوە

٣) ڕەخنەیەک لەبەرانبەر >هەبوونی توانای لێکۆڵینەوەی شتەکە لەناو خۆیدا<

٤) زنجیرە بێکۆتاییەکە[ان]

شت و شتەکان

٢١ی ٢ی ٢٠٢٠ نوسراوەتەوە. — لەم پەڕتووکەدا بە تەواوەتی نوێ کراوەتەوە و لە پلەی باڵای خۆیدایە.

[٠] چی هەیە؟ ...

سەرەتا شتێک هەیە ... ئەم شتە چییە؟ ... جارێ با لە پۆلێنکردنی گەڕێین ... بەڵام گرینگ ئەوەیە؛ شتێک هەیە.

[٠.١] شتێک هەیە، ئەگەرچی وەهمیش بێت.

لەڕاستیدا، شتێک هەیە لە جیاتی ئەوەی شتێک نەبێت. ئەم دەستەواژەیە لە سێ بنەمای سەرەکی پێک هاتووە:

١. شتێک هەیە لەجیاتی نەبوونی شتێک. (یاسای بوون).

٢. شتێک هەیە ئەگەرچی وەهمیش بێت. (وەهم نابوون نییە).

٣. وەهمی شتێک، واتای نەبوونی شتێک نییە.

ئەمە بەڵگەیەکی سادەیە بۆ هەبوونی شتێک.

[١] بەراوردکارییەک لەنێوان شت و شتەکان

شت وەکوو یەکەیەکی سەربەخۆ، کە لەناو پەیوەندیدایە لەنێوان شتەکانی تردا(ئەو شتانەی کە خۆی نین، [ئەو شتانەی کە خۆی نین بەشێکن لە [سیستەمی] خۆی، چونکە بە هۆی هەبوونی خۆی، ئینجا دەتوانێت ئەو شتانەی کە خۆی نین، جیاکاری کردن بکات لەنێوانیاندا])

شتەکان پێک هاتوون لە شت و شتیش بە تەنها دەتواندرێت پێک هاتبێت لە کۆمەڵێک شت کە شتەکان درووست دەکەن

[١] شت لەنێو خۆیدا، یەکەیەکی سەربەخیەۆ. بەڵام لە پەیوەندیدا لەگەڵ شتەکانی دیکەدا تایبەتمەندییەکی نێو-سەربەخۆیی هەیە. (interdependent)

شتەکان بەیەکەوە دەلکێن و شتەکانی دیکە درووست دەکەن.

***

[٢] ئایە شتێک دەتوانێت لەخۆی بکۆڵێتەوە؟ ...

{شتەکە لە لێکۆڵینەوە لەناوەوەی خۆیدا - تێکچوونی شتەکە بە هۆی هەوڵدان لە لێکۆڵینەوە لەناوەوەی خۆیدا}

لێرەدا مەبەست لە <هەبوونی توانای لێکۆڵینەوەی شتەکە لەناوەوەی خۆیدا> گەڕانەوەیەک نییە [لە]بۆ سەر بابەتی

<شتەکە لەناوەوەی خۆیدا>، بەڵکوو مەبەست لەوەیە کە شتەکە، خۆی لە ناوەوەی خۆی دەکۆڵێتەوە و جیاکاری دەکات لەنێوان خۆی و ئەوان.

شتێک بە هۆی [هە]بوونی لەناو پەیوەندییەکدا(هەمئاهەنگییەکی ناچارەکی[، مەبەست لەوەیە کە بەبێ ویستی خۆی لەناو سیستەمەکەدا پەیدا بووە]) لەگەڵ شتەکانی تردا، دەتوانێت خودئاگاییی خۆی [بـ]بێت(چونکە بە هۆی ناسینی شتەکانی تر، [ئینجا خۆی دەناسێت،]دەزانێت کە خۆی خۆیەتی، چونکە شتەکانی تر خۆی نین، لێرەدا بیرۆکەی <خۆ> هەیە چونکە <ئەوان> هەیە و دیالێکتیکی <خۆ> و <ئەوان> [پەیدا] دەبێت). شتەکە بە هۆی هەبوونی ئەو توانایەی کە دەتوانێت بەگوێرەی بوونی خۆی لەناو پەیوەندییەکاندا و بە هۆی <ئەوان> دەزانێت کە <خۆ> کێیە و بەردەوام دەبێت لەناو ئەو سیستەمەی کە بە <خۆ> دەناسرێت (ئەگەر <خۆ>

بەتـەنها بـوونی هـەبێت، ئـەوە <خـۆ> نـاتوانێت خودئاگـایی هەبێت، چونکە دەبێت بە بەشێک لە کۆی سیسـتەمی <خـۆ> و چواردەوری <خـۆ>). هـەر چەنـد <خـۆ> ئـەوان بناسـێت، ئەوە ئەوەندەش <خۆ> خۆی دەناسێت.

کامێرایـەک دەتـوانێت دەوروبـەری خـۆی ڕیکـۆرد بکـات و زانیاری [بە هۆی وەرگرتنی لە دەرەوەدا بە هـۆی هـەبوونی توانای(إمكانيات) ناوەوەی] وەربگـرێت. بـەڵام هـەمان کـامێرا ناتوانێت ناوەوەی خۆی(پارچـەکانی نـاوەوەی، ئـەو شـتانەی کــــە کامێرایەکـــــەی لێ درووســـــت کـــــردراوە، بـــــەرد، شووشـە، . . .تەنانەت گەردیلەکانیش) ڕیکۆرد بکات. وە هـەر کـــــاتێکیش کامێراکـــــە هــــــەر هـــــەوڵێک بـــــدات لــــــە خۆکۆڵینەوە(لێکۆڵینەوە لە خۆی، خۆناسـین)، ئـەوە کامێراکـە تێک دەچێت(لێکۆڵینەوە، بریتییە لە پارچەپارچـە کـردن) و لـە کاری(وظيفة) خۆی دەکەوێت(چونکە کامێراکـە نـاتوانێت ئـەو

شتانه ڕێکۆرد بکات که خۆی لێی درووست بووه/پێک هاتووه).

***

٢.٢) له پارچەکانەوه لەبۆ گشتییەکان

{پێک هاتنی گشتییەکان به هۆی پارچەکان - پارچه[کان] وەکوو بوونەوەرێکی گشتی - سەربەخۆبوون - هەمئاهەنگی - شتان و شت}

گشتی پێک هاتووه له پارچەکان، وه به پێچەوانەشەوه. کامێراکه پێک هاتووه له پارچەکان، پارچەکانیش هەر یەکەکیان جۆره شتێکه(بەرد، شووشه، پلاستیک . . .)، ئەم پارچانه بەیەکەوه هەمئاهەنگییەک درووست دەکەن که کامێرایەکەیه. کامێراکه شته گشتییەکەیه که پێک هاتووه له شته پارچەییەکان(که شته پارچەییەکانیش خۆشیان بریتیین له شتی گشتی...).

***

٢.٣) ئایە شتەکان دەتوانن لە خۆیان بکۆڵنەوە

{هەبوونی توانای لێکۆڵینەوە(بە هۆی هەبوونی دوو شت) لەنێوان دوو شتدا - هاوسیستەم بوونی دوو شت - دەرئەنجامی بێ بەڵگە(نەک بەڵگەنەویست)}

دوو شت کە هاوپەیوەندییان هەیە بە هۆی بوونیان لەناو یەک سیستەمدا(هاوسیستەم بوونی دوو شت)، شتی یەکەم و شتی دووەم(مەبەست لە چەمکی <یەکەم> و <دووەم> تەنها ژمارەییە)، بە هۆی ئەوەی کە لەلای شتی یەکەم شتی دووەم <ئەوان>ە[(وە لەلای شتی دووەم، شتی یەکەم <ئەوان>ە)]، ئەوە شتی یەکەم دەتوانێت بە هۆی هەبوونی شتی دووەم، پێگەی خۆی لەناو سیستەمەکەدا دەستنیشان بکات. شتی یەکەم بەتەنها ناتوانێت پێگەی خۆی دەستنیشان بکات لە کاتێکدا کە تەنها شتی یەکەم بوونی

هەیە، چونکە بەتەنهابوونی شتی یەکەم، شتی یەکەم خۆی پێگەی خۆی دەبێت، کە بریتییە لە یەک پێگە، کە پێگەی <شتی یەکەم>ـە. ئەگەر دوو کامێرا هەبن، ئەوە کامێرای یەکەم دەتوانێت ناوەوەی کامێرای دووەم ڕیکۆرد بکات و بە هۆی زانیاری وەرگرتن لە لێکۆڵینەوە لە کامێرای دووەم، کامێرای یەکەم دەتوانێت خۆی [پێگەی خۆی] بناسێت. واتا تەنها بە هەبوونی دوو شت، دەتواندرێت شتەکە بخسترێتە سەر لێکۆڵینەوە. بەڵام هەر ناتواندرێت [شتەکە] لە خودی خۆی بکۆڵدرێتەوە و بزاندرێت کە لە چی درووست بووە/پێکهاتووە، چونکە تەنها بە هۆی لێکۆڵینەوەی لە کامێرای دووەم(کە هەمان کامێران، هاوشێوەن)، دەتوانێت زانیاری دەستەبەر بکات لەسەر ئەوەی کە ئاخۆ پێکهاتەکەی(ستراکتۆر/سیستەم) خۆی چۆنە، کە ئەمە نابێتە بەڵگەیەکی تەواو [لە]بۆ دڵنیابوون لەسەر لێکۆڵینەوەکە لە

شتەکە(کامێرای دووەم) لە لێکۆڵینەوە لـەناو خۆیـدا(کـامێرای یەکەم).

❊❊❊

٢.٤) ئایە شتەکانی ناو شتەکە دەتوانن لە شتەکە بکۆڵنەوە {شتەکان لەناو شتدا – مێتافۆڕ یـان مەتـەڵ – ئەسـتەمبوونی لێکۆڵینەوە}

کۆمەڵێک/هەندێک لە شتەکان لـەناو شـتەکەدا دەژین، بـوونی شـتەکان پەیوەسـتە بـە هـەبوونیان و مانـەوەیان لـەناو شـتەکەدا، شـتەکان نـاتوانن بچنـە دەرەوەی شـتەکە [لـە]بـۆ لێکۆڵینەوەی شتەکە(چونکە بوونیان پەیوەستە بە هەبوونیان لەناو شتەکەدا)، وە ناشـتوانن لـەناوەوەی شـتەکە لـە شـتەکە بکۆڵنـەوە، چونکـە خۆیـان [کۆمەڵـە] پارچەیـەکن/بەشـێکن لـە شتەکە(شتەکان [خۆیان]، شتەکە پێکدەهێنن [پێچەوانەکەشـی ڕاسـتە(true)])، بـەو واتایـەی کـە خۆشـیان بەشـێکن/پارچەیـەکن لـە شـتەکە، لەبـەر ئـەوە نـاتوانن

لێکۆڵینــەوە بکــەن لــە شــتەکەدا، چونکــە ئەگــەر شــتەکان بەیەکەوە شتەکە درووست بکەن، ئـەوە شـتەکە نـاتوانێت لـە خۆی بکۆڵێتـەوە(چونکـە دەبێتـە یـەک شـت بەگشـتی و ئـەو گشــتییە بــەبێ بــوونی پارچــەکانی تــر، بــوونی نــابێت، وە ناشـتوانێت لـە پارچـەکان بکۆڵێتـەوە چونکـە پارچـەکان ئـەم توانایەی توانینی-لێکۆڵینەوە-لە-خود دەدەن بە گشـتییەکە، وە هەر کاتێک گشتییەکە هـەوڵ بدات [لـە]بۆ لێکۆڵینـەوە لـە پارچەکان، ئەوە ئەو توانایـەی توانینی-لێکۆڵینـەوە-لـە-خـود لەدەست دەدات بە هۆی شکست هێنانی ئەو سیستەمەی کـە ئـەو توانایـە دەسـتەبەر دەکـات کـە بتوانـدرێت لێکۆڵینــەوە لەسەر لێکۆڵینەوە لەسەر خۆی بکات).

***

٣) ڕەخنەیـەک لەبەرانبـەر <هــەبوونی توانـای لێکۆڵینــەوەی شتەکە لەناو خۆیدا>

{دەرکـەوتنی زنجیرەبێکۆتاییـەکان – دەزانێت کـە نـازانێت کەواتا دەزانێت}

ئەگەر شتەکە نەتوانێت لە[ناوەوەی] خۆی بکۆڵێتـەوە، ئـەی چـۆن دەتـوانێت بـزانێت کـە نـاتوانێت لـەناوەوەی خـۆی بکۆڵێتـەوە. ئایـە ئەمـە [جۆرێـک لـە] هـەبوونی توانـای لێکۆڵینـەوە لـەناوەوەی شـتەکەدا دەرناخـات کـە دەزانێت نـاتوانێت لـەناوەوەی خـۆی بکۆڵێتـەوە(ئەگـەر شـتەکە ئـەو توانایـەی هـەبێت کـە بزانێت کـە نـاتوانێت لـەناوەوەی خۆی بکۆڵێتـەوە، کـەواتا شـتەکە دەتـوانێت لـەناوەوەی خـۆی بکۆڵێتـەوە). لەبـەر ئـەوەی شـتەکە دەزانێت کـە نـاتوانێت لـەناوەوەی خـۆی بکۆڵێتـەوە، کـەواتا دەتـوانێت لـەناوەوەی خۆی بکۆڵێتەوە. بـەڵام ئـە[د]ی چـۆن بیرۆکـەی ئـەوەی لـەلا درووست بوو کە ناتوانێت لـەناوەوەی خـۆی بکۆڵێتـەوە، وە پاشان ئەو بیرۆکەیەی کە <دەزانێت کە نـازانێت لـەناوەوەی خـۆی بکۆڵێتـەوە کەواتـە دەتـوانێت لـەناوەوەی خـۆی

بكۆڵێتەوە>. لێرەدا شتەکان/بابەتەکان دەکەونە ناو گەمەیەکی بێکۆتاییانەی زنجیرەیی. کە نە دەتواندرێت لەناویدا بمێندرێتەوە، وە نە دەتواندرێت لەناویدا دەرباز ببێت و وێنە گشتییەکە(وێنە گشتییەکە بەو واتایەی کە لە دەرەوەی سیستەمەکەدا تەماشای سیستەمەکە دەکات) ببینێت. "هەرگیز نابێت و ناتواندرێت ئەم بابەتە بێتە تێگەیشتن، چونکە هەر کە تێگەیشتین، ئێمە تووشی تێکچوون دێین. لەبەرئەوەی خۆشمان سیستەمین، لەبەر ئەوەیە کە هەمیشە بە هەڵە تێیدەگەین[، هەتا تێکنەچین]؟"

***

٤) زنجیرە بێکۆتاییەکە[ان]

{پارادۆکسەکان - مێتا(meta) - مێتا-زنجیرەبێکۆتاییەکان - زنجیرەبێکۆتاییەکان - بێوەڵامیەتی یان پرسیارنەکردنی پرسیارە سەرەکییەکان - زمان}

(هۆکاری هەبوون و نەبوونی پاشگری <ان> برتییە لەوەی کە بە هۆی زیاتر بیرکردنەوە لە بابەتەکەدا، [لە]بۆمان دەردەکەوێت کە زنجیرەبێکۆتاییەکان [هەر] هەموویان دەگەڕێنەوە [لە]بۆ سەر یەک ڕەگ/ڕەگەز/بنچینە . . . کە ئەم ڕەگە بریتییە لە زنجیرەبێکۆتاییەکە، کە یەک زنجیرەبێکۆتایی گشتییە و هەموو زنجیرەبێکۆتاییەکان وەکوو لق وان [لە]بۆی/بەشێکن لەو)

زنجیرەبێکۆتاییەکان [جۆرێک لە] میتا(meta–خۆخۆیی) نین. زنجیرەبێکۆتاییەکان بە پێچەوانەی میتا، ئەو چوارگۆشە داخراوانەن کە شتەکان ناتوانن لەناویان دەربچن. کە تەنانەت بە میتاش ناتوانن لێیان بکۆڵنەوە و دەربچن و سنوورێکە کە میتا دەوەستێت و زنجیرەبێکۆتایی دەست پێ دەکات.

زنجیرەبێکۆتاییەکان بەرانبەر بە میتایە، کە میتا بریتییە لە:

<درووست کردنی فیلمێک کە باس لە درووست کردنی فیلمێک دەکات>

<تیانووسێک کە نووسراوە تیانووسەکان چین>

<پرسیاری <فەلسەفە چییە> [چونکە ئەم پرسیارە خۆی بەشێکە لە فەلسەفە(پرسیارێکی فەلسەفییە)]>

دوای باسکردنی مێتا، [[لە]بۆ بەراوردکردن لەنێوان هەر دوو چەمکەکەدا]هەندێک لە نموونەکانی زنجیرەبێکۆتاییەکانیش دەنووسین کە بریتیین لە(ئاگاداری: بە باسکردن و نموونە هێنانەوەی زنجیرەبێکۆتاییەکان، مانای ئەوە ناگەیەنێت کە لە دووری کاریگەری(effect) زنجیرەبێکۆتاییەکاندا، سەیری زنجیرەبێکۆتاییەکان دەکەین، بەڵکوو ئێمە لەناو زنجیرەبێکۆتاییەکەداین کاتێک کە باسی زنجیرەبێکۆتاییەکان دەکەین):

<درووست کردنی فیلمێک کە لە کۆتاییەکەیدا، کامێراکان وردە وردە دەچنە پشتەوە و دیمەنی ستۆدیۆیەکە پێشانی

بینەران دەدەن، فیلمەکە دەیەوێت بڵێت کە ئـەم فیلمـەی ئێـوە تەماشای دەکەن، لە ڕاستیدا ڕاسـتەقینە نییـە و فیلمـە، بـەڵام زنجیرەبێکۆتاییەکـە ئەوەیـە کـە تەنانـەت ئـەم فیلمـەش، بـە سـتۆدیۆ درووسـت کـردراوە و ئەگـەر هـەزارەها جـار کامێراکـە بێتـە پشـتی فیلمەکـە و سـتۆدیۆکەمان پێ پیشـان بدات، ئەوە هەر ناتوانێت ئەو ستۆدیۆیە و کەلوپەلەکانی ئەو فیلمەمان پێ پیشان بدات کە تەماشای دەکەین(کە فیلمەکـەی لێ درووست کردراوە)>.

<نـەبوونی سیسـتەم، جۆرێکـە/فۆڕمێکـە لـە هـەبوونی سیستەم. کەواتا نە بە هەبوونی جۆرە سیستەمێک دەتـوانین لـە سیسـتەمبوون دەربچین، نـە بـە نـەبوونی سیسـتەم دەتـوانین لـە سیسـتەم نـەبوون دەربچین، دواجـار هـەر دوو چەمکەکە ڕووی یەک دراون>.

<شتەکە ناتوانێت لەناوەوەی خۆی بکۆڵێتەوە بەڵام چونکە دەزانێت کە نازانێت لەناوەوەی خۆی بکۆڵێتەوە کەواتا دەتوانێت لەناوەوەی خۆی بکۆڵێتەوە . . .>.

<زنجیرەبێکۆتا لەناو زنجیرەبێکۆتا لەناو زنجیرەبێکۆتا. . .یان میتا-زنجیرەبێکۆتاییەکان> <لێکۆڵینەوە لە زنجیرەبێکۆتاییەکان، شتەکە دەباتەوە سەر زنجیرەبێکۆتاییەکان>.

لە کاتێکدا زنجیرەبێکۆتاییەکان وەکوو میتا نین(لەوانەیە <میتا بەشێک بێت لە زنجیرەبێکۆتاییەکان> یاخود بە پێچەوانەوە؟)، بەڵکوو زنجیرەبێکۆتاییەکان ئەو چوارگۆشە داخراوانەن کە شتەکان ناتوانن لەناویان دەربچن و بە چوارگۆشەکە و دەرەوەی چوارگۆشەکەوە، تەنانەت پرسیاری <ئاخۆ دەتوانین لە دەرەوەی زنجیرەبێکۆتاییەکاندا، لێکۆڵینەوە بکەین> دەچێتە ناو

کاتیگۆری زنجیرەبێکۆتاییەکانەوە. وە هەر شتێک کە هەبێت زنجیرەبێکۆتاییەکی هەیە و بە هەر هەوڵدانێک [لە]بۆ دەرچوون و لێکۆڵینەوەی شتەکان لە زنجیرەبێکۆتاییەکەیاندا، شتەکان تووشی داڕمان دێن لە بوونی خۆیان و چیتر لە توانایاندا نابێت <خۆ>یان بن، بەڵکوو دەبن بە شتێکی تر(هەر کە بوو بە شتێکی تر، ئەوە تووشی تێکچوونی دەبێت، چونکە <شتێکی تر> بریتی نییە لە خۆی، تەنها بە <خۆ>بوونی دەتوانێت <خۆ>ییەتی بکات، ئەگەرنا تێک دەچێت، وە تەنانەت هەبوونی توانای تێکچوونیش بەشێکە لە <خۆ>بوون، هەر کە شتەکە بزانێت کە خۆی بوونی هەیە، ئەوە تەنانەت تێکچوونیشی دەبێت بە بەشێک لە <خۆ>).

ئایە زنجیرەبێکۆتاییەکان، بریتیین لە بەشێک لە سرووشتی زمان(زمانی مرۆڤ) یاخود نا؟. . .

هەرگیز مەهێڵە هەستی مۆڕاڵیت ڕێگریت لێ بکات لە ئەنجامدانی کارێکی ڕاست.

— ئیسحاق ئاسیمۆڤ، فاوندەیشن (Foundation)

بەشی پێنجەم: سێ چەمکی نەخوێندەواری

دەروازە

[٠] {<نووسەر-و-خوێندەوار> کێیە؟}

[٠.١] {<نەخوێندەوار> کێیە؟}

[١] {لەنێوان ستوون و پانتایی هونەریدا}:

[٢] {پرسیارە ڕیشەییە هونەرییەکان}

[٣] {کردەی ڕامیاری}

[٤] {بەئاگاهاتنەوەی هاوکێشە-سیمبولییەکان}

دوا وتە

چەمکەکان

دەروازە

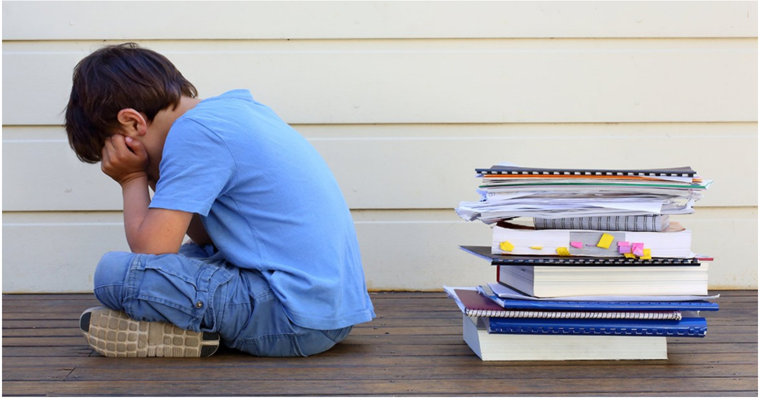

هەرسێک چەمکی: خوێندەوار، نەخوێندەوار، ڕۆشنبیر ... تەواوی سووچەکانی ناوەندە ئەکادیمی و "پەڕتووک"ـیەکانیان داگیر کردووە. بەڵام وا پێویست دەکات ئەم سێ چەمکە دووبارە خوێندنەوەیەکی ڕەخنەیی و تازەیان لەبۆ بکرێتەوە. چونکە ئەم سێ چەمکە هەر لەسەر هەمان ئاواز و هۆنراوەی نەستەقی خۆیان سووڕ دەدەنەوە. وە پێویست بوو ئەم سێ چەمکە ڕێگەیان لێ بگیرێت و دووبارە هەڵبسەنگێندرێنەوە لەلایەن خودی فەلسەفەوە.

بەتایبەتتر ئەم سێ چەمکە زۆرتر لەگەڵ پرسێکی دیکەدا بەکار دێن کە بە بابەتی ڕامیاری (سیاسەت) ناسراوە. وە هەمیشە هەوڵ دەدرێت ئەم سێ چەمکەی سەرەوە لەگەڵ بابەتە ڕامیارییەکاندا پێک بلکێندرێن.

لەم پارچە نووسینەدا هەوڵمان داوە خوێندنەوەیەکی ڕەخنەیی لە خزمەت تێگەیشتندا پێشکەش بەم سێ چەمکەی سەرەوە بکەین.

پەیکەربەندی توێژینەوەکەمان بەم شێوازەی خوارەوەیە:

لە خاڵی [٠]دا ئاماژەمان بە مانا باوەکەی چەمکی نووسەر و خوێندەوار کردووە. لە [٠.١] ئاماژەمان بە چەمکی نەخوێندەوار داوە. لە خاڵی [١] باسمان لە ستوون و پانتاییەکانی هونەر کردووە. لە [٢] پرسیارە ڕیشەییە هونەرییەکانمان سەبارەت بەم پرسە شی کردووەتەوە. وە لە خاڵی [٣] چەمکی کردەی ڕامیاریمان ورووژاندووە. لە

خـالّی [٤] و کۆتاییـدا، پرسـی بەئاگاهاتنـەوەی هاوکێشـە-
سیمبولییەکانمان شی کردووەتەوە.

[٠] {<نووسەر-و-خوێندەوار> کێیە؟}

چـــەمکی "نووســـەر-و-خوێنـــدەوار"، ســـەرتاپاگیرییەکی بیرێیشەییە بەسەر کۆمەڵێک ئارکیتایپ(Archetype)/مۆدێل و تاکدا. کە بەشدارن [بەڕاستەوخۆیی-و-ناڕاستەوخۆیی] لەسەر دەربڕینی ویستی خودی <دەرکەوتە>کەیان. "بە گشتی" ئەم لق-و-پۆپانەی خوارەوە دەگرێتەوە [بەتایبەتی لە ئێستادا، سەدەی بیست و یەک] :-

١) هونەرمەند

٢) نووسەر

٣) خوێندەوار (خوێندکاری تێکست: پەڕتووک،گوتار ...)

ئەم کۆتاکانە، هەمیشە بە جۆرێک لە جۆرەکان بەرهەڵستی و "ڕەخنەیان" لە <کردەی ڕامیاری> و <هێزی-ستوونی سەروو> خۆیان گرتووە. [بەڵام] لەناو پانتایی ڕاستییەکاندا، ئەوان [خودی خۆیان بە تاک] نەیان توانیوە ئەم "ڕەخنانە"

جێبـەجێ بکـەن بەسـەر خۆیانـدا. ئـەوجا چیجـای ئـەوەی بەسەر کۆتاکێک بیسەپێنن ...

لـە پـەتیترین پێناسـەدا :- چـەمکی <نووسـەر> بریتییـە لـەو <تـاک-و-ئارکیتـایپ>ـەی کـە [تـەنها-و-تـەنها] بەشـدارە لـە کۆمەڵێک وردەپرۆسێسی وەکوو:-

{<نووسین>/"<قەڵەم>"/<تێڕامان> ... }

وە لە پەتیترین پێناسەدا، <هونەرمەند> بریتییە لە کۆمـەڵێک وردەپرۆسێسی وەکوو :-

{<هونەر>/<ئێستاتیکAesthetics>/"<جوانی>"/"<ناشـیرنی>"/<دەرخسـتنی ئـازار-و-ژانـە نێوخۆییـەکان بـە "ناڕاستەوخۆیی"> ... }

چەمکی <خوێندەوار> لە پەتیترین پێناسەدا، هاوپەیوەندە بە کۆمەڵێک وردەپرۆسێسێکی وەکوو :-

{<نووســـــــــــــین(بـــــــــــــە هــــــــــــــەموو جۆرەکـانی)>/<پـەڕتووک>/<هونەرویسـتی ناڕاسـتەوخۆ> ... }

لێرەدا دەبینین کەوا [بە پێی ئەو پێناسـانەی خسـتمانە ڕوو]، ئەم جۆرە <ئاڕکیتایپ-و-تاک>ـانە، ئەگەریـەتی نـەبوون بـە <بەرپرسـیار>یـان دەردەخـات. [بـەڵام] بـە دڵنیاییـەوە خـۆ ئــەوان دەتــوانن <بەرپرســیار> ببن لــە ئاســت-و-پێگــەی خۆیاندا ...

لێرەدا دەگەین بەم ئەنجامەی بە پێی <بەڵگەنەویسـتییەت بـە ئەنجامی ئەزموونکردن>ـەوە وەرمان گرتووە کەوا:-

١) ئەگەریەتی ئەستەمبوون:-

<نووســـەر-و-خوێنـــدەوار> :- <مێتاگـــەرایی>/<مێتـــا-کۆنتێکســـت> – <تاکگـــەرایی> – <خۆویســـتگەرایی> – <ڕێبـــازی-ڕۆمانســـییەتی-ناڕاســـتەوخۆ> – <ڕێبـــازی-

تاقیگەری-ناڕاستەوخۆ> – <ئەستەمیەتی بڕیاردانی-یەکلاکاری/یەکلاکەرەوە>...

٢) ئەگەریەتی ئەستەمنەبوون:-

<بەرپرسیارگەرا> :- <تاکباوەڕی>/<چەقبەستوویی-هیزری> -- <کۆتاکگەرایی> -- <ئەوانیترگەرایی> -- <ڕێبازی-توندییەتی-ڕاستەوخۆ>/<بانهەیوانکار> -- <ڕێکوپێکگەرایی> -- <توانستی بڕیاردانی یەکلاکاری/یەکلاکەرەوە>...

[٠.١] {<نەخوێندەوار> کێیە؟}

[لەدوای ئەوەی هەوڵمان دا پێناسەیەکی چڕ لەبۆ چەمکی <خوێندەوار-و-نووسەر> بکەین، لێرەدا هەوڵ دەدەین تیشک بخەینەوە سەر چەمکی <نەخوێندەوار>. ئایە <نەخوێندەوار> کێیە؟ تەنانەت:- <نەخوێندەوار> چییە؟... چونکە هەمیشە لەگەڵ چەمکگەلێکی وەکوو <خوێندەواردا/نووسەردا>، چەمکی <نەخوێندەوار> هاتووە.]

لێرەدا پرسیارێکی ڕیشەیی بوونی هەیە:- ئایە <نەخوێندەوار>ی ڕاستەقینە کێیە؟ چی جۆرێک لە مۆدێل-و-تاک، سەر بەم "پانتاییە-مۆریی"یەن؟ ... چەمکی <نەخوێندەوار> بە پێناسەکردنێک کە [ئەگەر] لەلایەن "<خوێندەوار-و-نووسەر>"ەکانەوە دەربڕدرێت، بریتییە لە "نەزان" و "نائاگا". بەڵام لە ڕاستیدا، تاک-و-مۆدێلی <نەخوێندەوار> پێویستییەکی گرینگی ژیانی

کۆتاکەکانە. نەوەکوو هەر پێویستییەک. بەڵکوو لە ڕاستیدا، <نەخوێندەوار> سەرخێڵ و ڕابەرە و، لە ڕووی <هێزی-ستوونی>ـەوە زاڵە بەسەر <خوێندەوار-و-نووسەر>ەکاندا.

ئەگەر ئێمە دووبارە هەوڵێک بدەینەوە لە پای پێناسەکردنەوەی چەمکی <نەخوێندەوار>، ئەوا دەبینین کەوا تاک-و-مۆدێلی <نەخوێندەوار> (هەڵبەت نەخوێندەوارێکی درۆلەگەڵخۆنەکار) بریتییە لە کۆتاکێک لەنێو/لەنێوان <وردەپڕۆسێسی ڕاستەوخۆوناڕاستەوخۆ> کەوا ئەگەر گەیشتن بە دۆخێک لەبۆ ئامادەبوونی <دەرپەڕاندنی وزەیی>، ئەوا دەکرێت و، ئەگەریەتی درەوشانەوەی تێدا هەیە/دەبێت. ئەگەر ئێمە پێناسەیەکی ڕیشەدار و چڕ بکەین لەبۆ چەمکی <نەخوێندەوار> و بەدوور لە <کاریگەری ڕاستەوخۆوناڕاستەوخۆ>ی

"<خوێندەوار-و-نووسەران>، ئەوا "دەكرێت" بەم شێوازەی خوارەوە بە ئەنجام بگەیەندرێت :-

چەمكی <نەخوێندەوار> خۆی لە كۆمەڵێک <وردە-پرۆسێسی ڕاستەوخۆوناڕاستەوخۆ>ییدا دەبینێت، كە لە چڕترین پێناسەدا، دەكرێن بەم خاڵ-و-ئاماژانەی خوارەوە -:

١) <نەخوێندەوار> پەیوەستە بە بنەما-و-هەڵوێستگەلێكی <سایكۆ-بایۆلۆژی> وەكوو:-

وادابنێ <نەخوێندەوار> ئەو كەسانەن كەوا [بەو پێناسەی كە لەسەرەوە كردمان] لێكدژی <خوێندەوار>ن. <دەستەواژەیەكی-بەڵگەنەویست>ە ئەگەر ئێمە بڵێین كەوا <خوێندەوار> و <نەخوێندەوار> دوو جەمسەرن. <خوێندەوار> لەلایەک و <نەخوێندەوار> لەلایەكی تر.

ئێمەی کۆتاک/تاک، هەموومان باوەڕمان بەم پانتاییە هەیە لە ئاستی نەستی خۆمان.

<نەخوێندەوار> [بە پێی پێناسەی پەتی/پاک،] پابەندێکی- ناچارەکییە سەبارەت بە چەند بەهاگەلێکی وەکوو :- < <ئامانجدار> - <تاکباوەڕی> - <ئاستی ستوونی مرۆڤەکان(هایەڕئاڕکی)> -- <کۆتاکەکان لە خزم-و- کەسوکار و-هاوڕێ پێک هاتوون <...>. ئەستەمە [بە پێی ئەو پێناسەی کە کردمان لەبۆ <خوێندەوار>] <خوێندەوار> باوەڕ و هۆشمەندی بە تەنانەت نیوەی ئەم بەهایانە بهێنێت. چونکە لەلای <خوێندەوار> هەموو ئەم بەهایانە "ڕێژەیین" و <ئەگەریەتی-دەستکاریکردن>یان تێدا هەیە.

بەڵام هەموو ئەم بەهایانەی کەوا <نەخوێدەوار> باوەڕی پێیەتی، دەشێن لەبۆ ئەنجامدان و بەرهەڵستیکردن هەر

<کردەیــەکی ڕامیــاری>. بــەڵام هیچ بەهایــەکی مــرۆڤی <خوێندەوار> ناتوانێت هاوپەیوەند/پابەندی-ناچارەکی ببێت سەبارەت بە هەر <کردەیەکی ڕامیاری>.

کاتێـک کـە <کردەیـەکی ڕامیـاری> ئەگەریـەتی لـەناوبردنی ڕێژەیـەکی زۆری تاکـەکانی هەیـە، بـەڵام لـە هـەمان بـاردا؛ ئەگەریەتی پاراستنی ڕێژەیـەکی کـەمی تاکـەکانی هەیـە، ئـەوا لـەم چرکەساتەهەسـتیارەدا، مـرۆڤی <خوێنـدەوار> هـەرگیز نـاتوانێت تاکێـک لـەناو ببـات چیجـای لـەناوبردنی ڕێژەیـەکی زۆری تاکـەکان لەبـەر <کردەیـەکی ڕامیـاری>. یـان ئـەوەتا مــرۆڤی <خوێنــدەوار> درۆ لەگــەڵ خۆیــدا دەکــات و، <خوێندەوار> نییە، یان ئەوەتا هەر <خوێندەوار> نەبووە و تەنها بە ڕووکەش/فێڵ، بەسەر ڕەوتەکەدا سەرکەوتووە.

[١] {لەنێوان ستوون و پانتایی هونەریدا}:

زۆرێک لە "خوێنەر-و-نووسەر" بەبەردەوامی ڕەخنە لە دەسەڵاتی سەرەوەی خۆییان دەگرن و دەڵێن کەوایە <دەسەڵاتی سەرەوەی-خۆیان> هەموو نەخوێندەوار و نەزان و گەمژەن. بەڵام لێرەدا پرسیارێکی ڕیشەیی خۆی شاردووەتەوە :- ئایە <نووسەر/خوێندەوار> دەکرێت یاخود توانستی بوون بە سەرکردە/ڕابەر/دەوڵەتدار/بەرپرسیارگەراییەتیان تێدا هەیە؟ "ڕەخنەی" "<خوێنەر-و-نووسەر>" چییە لە سەروو خۆیان؟:-

ڕەخنەگەلێکی لەم شێوانەی خوارەوە:-

١) <سەرەوەکانی من، چێژگەران>.

٢) <سەرەوەکانی من، سوودگەران>.

٣) <سەرەوەکانی من، گەندەڵن>.

با دانەبەدانەی ئەم ئارگیۆمێنتانە شی بکەینەوە و بزانین مەبەستی ناوەکی چییە:-

١) دەستەواژەی <سەرەوەکانی من، چێژگەران>:- ئایە بە چڵۆن پاساوێک "ڕەخنەگر" کە خۆی هەمان <گەرا>ی هەیە، دەتوانێت "ڕەخنە"ی <گەرا> بگرێت؟ وا دابنێ ئەم ڕەخنەیەی کە "ڕەخنەگر" گرتوویەتی، پرسیارێکی پڕبەپێستی <دۆخی-ئێستا>یە. بەڵام لە هەمان کاتدا، ئایە چڵۆن خودی "ڕەخنەگر" ئەگەریەتی ڕەخنەلێگرتنی نییە؟ ئەگەر بەم شێوەیە بێت. دەستەواژەکان تەنها لەلایەن <ڕەخنەگر> دەردەچن و لەبۆ <ڕەخنەلێگیراو> ڕادەوەستێن و هیچ هاوپەیوەندییەک و ئاڵوگۆڕییەک بوونی نییە. کاتێک "هونەرمەند"ێک دەڵێت:- ئەوان چێژگەران. باشە لەبەر چڵۆن هۆکارێک، < <جگەرەکێشان>/<خواردنەوەی شەڕاب-و-مەی>/<چێژ> > سەر بە <ڕەوەندی چێژگەرایی> نییە؟ بەڵکوو چەمکی <هونەرمەند> لێوانلێوە

لە <چێژی بینین:- ڕەنگەکان> <چێژی بیستن:- میووزیکا>. ئایە مەگەر ئەمانە بە چێژ داناندرێن لەلای "هونەرمەند"؟ وادیارە خواردنەوەی مەی، <کردەیەکی چێژگەرا>یانە نییە؟ "نا نا! خواردنەوەی مەی تەنها لەبەر خاتری چاوە جوانەکانی هونەرە! بۆ ئەوەیە کە فیکرەی هونەریمان بۆ بێت!".

[٢] {پرسیارە ڕیشەییە هونەرییەکان} :

لێرەدا پرسیارە ڕیشەییەکە ئەمەیە:- ئایە دەکرێت "کەسێک" کەوا سەر بە ڕێبازێکی <ڕاستەوخۆ یاخود ناڕاستەوخۆ>ی ئەدەب/هونەر گەلێکی وەکوو <ڕێبازی ڕۆمانسییەت> و <ڕێبازی تاقیگەری> بێت، ببێت بە سەرکردە/ڕابەر/بەڕێوەبەر؟ ... ئایە ئەم توانستەی تێدا هەیە؟ ... وا دابنێ ئەوانەی کەوا سەر بە <ڕێبازی ڕۆمانسییەت>ن، بریتین لە "هەڵبەستزانەکان"/"وێنەکێشان"/"میووزیکژەنەکان" ... یاخود هەر کەسێک کەوا "ویستە شاراوەکانی لە ڕێگەی هونەرەوە دەردەبڕێت" – چونکە ئەمە کاری هونەرمەندە –. وە هەروەها ئەوانەی خۆیان بە <ڕێبازی تاقیگەری> دادەنێن. وادابنێ کەوا کۆتاکێکی وەکوو :- دادایستییەکان (Dadaist) – ئاڤانت-گاردەکان (Avantgarde)....ن.

<ڕێبازی تاقیگەری>، لە بەرامبەر <ڕێکوپێکگەرایی> و

<ئاساییبوون>دا ڕێک خستراوە. چلۆن ڕێبازێکی هونەری-و-ئەدەبی (هونەر بە گشتی) کەوا لە دژی <ڕێکخراوبوون> دەرکەوتووە، دەتوانێت <ڕێکخراوبوون> بەڕێوە ببات و کاری لەسەر بکات؟ ... ئەسڵەن <ڕێبازی ڕۆمانسییەت> لێکدژە لەگەڵ <ڕێبازی تاقیگەری>، بەڵام هەردووکیان لێکدژن لەگەڵ <کردەی ڕامیاری> و <بەرپرسیارگەرایی>. ئەم لێکدژییەش بە هۆکاری بنچینەیەکی زۆر سادەیە. ئەویش ئەوەیە کەوا هەردووک لەم ڕێبازە، سەر بە بابەتێکن/لەنێو سێتێکن کە پێی دەگوترێت :- هونەر.

هونەر = نا<کردەی ڕامیاری>.

<کردەی ڕامیاری> = نا<هونەر.

{هونەر} سێتێکە پڕاوپڕە لە کۆمەڵێک بەهای تایبەت بە خودی سێتەکە.

{<کردەی ڕامیاری>} سێتێکە هیچ کەرستەیەکی سێتی {هونەر}ی تێدا نییە.

<هونەر> وەکوو قەوارەیەکی گشتی. چەمکێکی کورتکراوە لەبۆ دەستەواژە درێژکراوەکان. هەر ئەسڵەن هەندێک کات <هونەر> وەکوو کردەیەکی دژی <کردەی ڕامیاری> بەکار هێندراوە و خەملێندراوە.

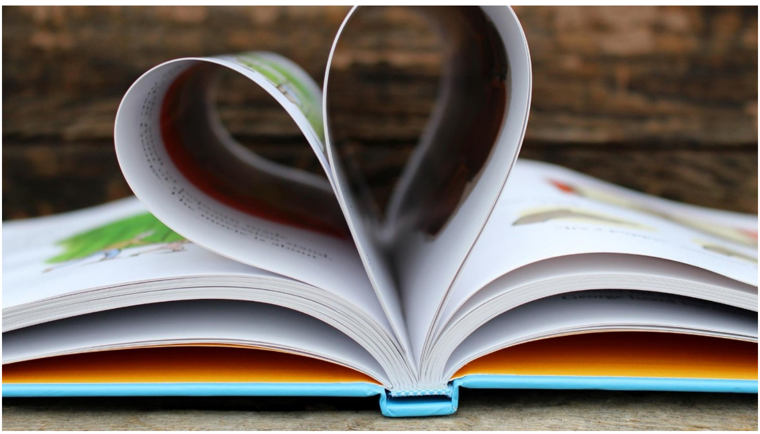

[٣] {کردەی ڕامیاری} :

له پانتایی <کردەی ڕامیاری>دا، تەنها <کردەی ڕامیاری> خۆگونجێنەر دەبێت لەگەڵ خودی پرۆسێسی <کردەی ڕامیاری>دا.

لەبۆوێنە:- <پرۆسێسی ڕامیاری> بەندە بەسەر چەند پرۆسێسێکی وردتری وەکوو :-

١) پرۆسێسی بەرژەوەندییەکان.

٢) پرۆسێسی گڵدانەوەی سوود.

٣) پرۆسێسی ئاڵوگۆڕکردنی وزەی هێزە کۆمەڵایەتییەکان.

٤) پرۆسێسی کۆنترۆڵکردنی وزەی هێزە کۆمەڵایەتییەکان.

[وادابنێ کەوا] ئەم جۆرە "وردە"-پرۆسێسانە بەشدارن لە تاودانکردن و کەڵەکەکردنی "درشتە"-پرۆسێسی <کردەی ڕامیاری> بە گشتی. <کردەی ڕامیاری> لە کۆتاییدا وەکوو <قەوارەیەک> خۆی دەبینێتەوە. وەکوو ئێسکەپەیکەرێک کە

گۆشتەکەی بریتییە لە ویستێک کەوا بەدەرە لە <ڕێبازی ڕۆمانسییەت> و <ڕێبازی تاقیگەری>.

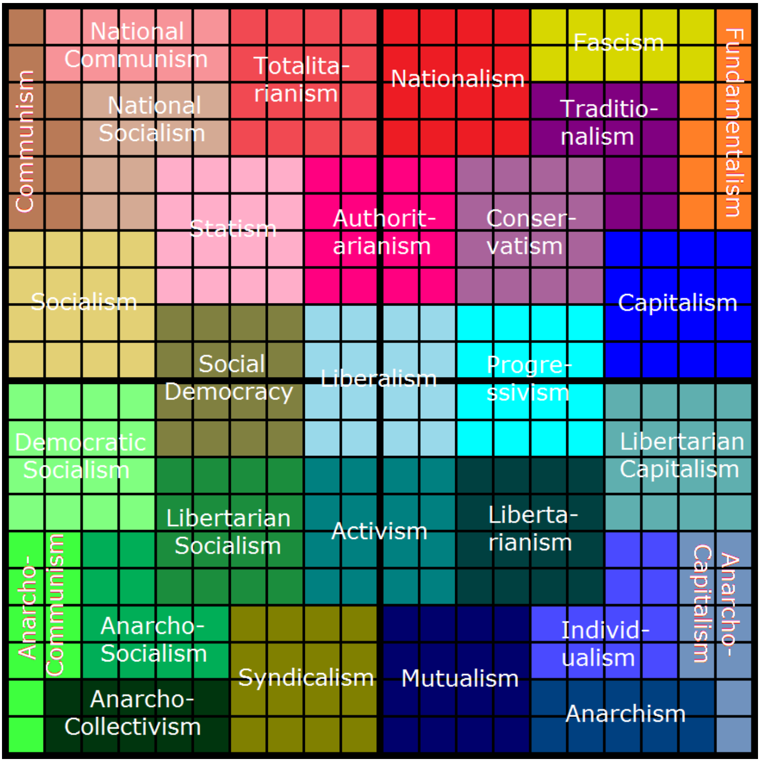

[٤] {بەئاگاهاتنەوەی هاوکێشە-سیمبولییەکان} :

ئــــەدی ئەگـــەر <کردەیـــەکی ڕامیـــاری "ناچـــارەکی"> هاوپەیوەسـت بـوو بـە ئەنجامـدانی <کردەیـەک> کـە لـەناو پانتایی پێوەرگەلێکی "<نەرێنییەت>"دا لە ئامادەباشـیدا بـوو؟ ... ئایـە لـێرەدا "نووسـەر-و-خوێنـدەوار" دەتـوانێت [یـاخود توانستی] ئەم کردەیە بگەیـەنێت بـە ئـەنجام؟ ... لێرەدا دوو بەڵگەنەویست/ئاڕگیۆمێنت بوونیان هەیە :-

١) <دەتوانێت بەڵام ناتوانێت>

١) "نووسەر-و-خوێندەوار" دەتوانێت ڕامیارکاری بکات.

١.١) چونکە "نووسەر-و-خوێندەوار" دەتوانێت <کردەی ڕامیاری> بە ئەنجام بگەیەنێت.

١.٢) بەئەنجامگەیاندنی <کردەی ڕامیاری> هاوواتایە بە نەبوون بە "نووسەر-و-خوێندەوار".

١.٣) کەواتا :- "نووسەر-و-خوێندەوار" ناتوانێت ڕامیارکاری بکات.

٢) <ناتوانێت چونکە ناتوانێت>

٢) "نووسەر-و-خوێندەوار" ناتوانێت ڕامیارکاری بکات.

٢.٢) چونکە سەر بە ژێرخانێکی "هۆشگەرایانەیە".

٢.٣) "ژێرخانی هۆشگەرایی"، "لێکدژە" لەگەڵ <کردەی ڕامیاری>.

ژیان بە وشە نانوسرێت ... .بە کردار دەنووسرێت.. ئـەوەی بـیری لێ دەکەیتـەوە گرنـگ نییـە. تـەنها ئـەوە گرنگـە چی دەکەیت.

— پاتریک نێس

بەشی شەشەم: شەبەنگی دوای-بەعسگەرایی و دەرکەوتەکانی

دەروازە

[١] ڕوونکردنەوەی پێویست

[٢] دوایدۆخی بەعس

[٣] بەئاکسیۆمبوونی ڕووکەشەناوخۆ

[٤] مانەوەی-بیرۆکەییی >بەعسیزم<

[٥] ئێستاتیکای تواندنەوەی ڕێکخراوەیەک

[٦] دۆخی >پۆست-بەعسیزم<

[٧] پەڕتووکەفەرهەنگی >پۆست-بەعسیزم<

[٨] زیندووبوونی >سید الرئیس<

[٩] ئەستەمبوونی ئامانجە بەعسییەکان

[١٠] ئەنجام

[دەروازە]

یەکێک لە هۆکارە سەرەکییەکانی ئامادەکردنی کۆمەڵێک دەقی فەلسەفی وەها؛ بریتی بوو لە دەرکەوتن و پێشڤەچوونی هەژموونە نەتەوەیی و بابەتە ناکۆکەکان. ئەو بابەتانەی کە هەتاوەکوو ئێستا چارەسەر نەکراون و تەنها وەلا نراون. وە وەلانانیش بریتی نییە لە چارەسەرکردن و ئەگەریەتی دەرکەوتنەوەشی هەیە.

[١]

سەرەتا پێویستە پرسیارێکی گرینگ بورووژێنین؛ ئایە بەعس چییە؟

پەیکەربەندی <ڕێکخراوەی بەعس> لە ڕووی دەسەڵات و جموجۆڵی هێزەکاندا؛ پێک هاتووە لە سێگۆشەیەکی دیاریکردراوی پەتی. کە ئەم سێگۆشەیە کەرت کردراوە لەبۆ دوو بەشی سەرەکی. کە ئەستەمە بەبێ ئەم دوو

بەشـە، ئـەم سێگۆشـەیە پڕۆسێسـی خـۆی بەگشـتی بەگـەڕ بخـاتن. وە ئـەم دوو بەشـە؛ [سـەربەرەوخوار] پێک هـاتوون لە:- ١. ڕێکخراوەی بەعس بە گشتی. ٢. ڕێکخـراوەی بـەعس لــە لقی عــێراق + ڕێکخــراوەی بــەعس لــە لقی ســووریا. [لەوانەیـە] ئـەوەی جێگـەی پرسـیار بێتن لـێرەدا؛ بریتییـە لـە هەبوونی هەردوو لقی ڕێکخراوەکە لەناو بەشـی خـوارەوەی سێگۆشــــەکە. بەیەکـــەوەبوونیان لـــێرەدا هاوواتایـــە بـــە بەیەکـــەوەبوونێکی ناچـــارەکی لــــەبۆ "خزمــــەتکردن-و- ملکــــەچبوون" بـــە ڕێکخـــراوەی بـــەعس بـــە گشـــتی. سـەربڵندکردنی بەشـی خـواروەی سێگۆشـەکە، لـەبۆ سـەری سێگۆشـەکە. ملکەچبوونێکی سێگۆشـەناسییانە.

ڕەهەندی مێژوویی ڕێکخراوەی بەعس، پێک هـاتووە لـە سـێ پانتـایی جیـاکردراو. وە دەستنیشـانکردراو. ئـەم سـێ پانتاییـە، لـە هـەمان کاتـدا بەسـەریەکدا خزێنـدراون و هـەر

لەسەر ئەم بەسەریەکدابوونەشدا، بە تەواوەتی بە جیاوازی ئەم هێڵە مێژووییانە هاتوچۆ دەکەن. ڕاستەهێڵە-سەربەخۆکانی پانتایی مێژووی ڕێکخراوەی بەعس؛ بەگشتی پێک هاتووە لە:-

١) پڕۆتۆ-بەعس:- ئەو ڕووداوگەل-و-بیرۆکانەی کەوا بوون بە هۆکاری ڕێکخستنەوەی خودی ڕێکخردراوەکە. بەڵام سەرەکیترین تایبەتمەندی ئەم قۆناغە؛ بریتییە لە بیرۆکەی <عەرەب وەکوو نەتەوەیەک>. پڕۆسێسی بەنەتەوەییکردن هاوپەیوەند بە پڕۆسێسی <کۆمەڵگەرایی/سۆسیالیزم>ی "ئەوکات".

[٢]

لە دوای "ڕووخان" و "نەمان"ی هەر دۆخێک؛ ئەوا دۆخێکی دیکە دێتن لەبۆ بە ئارابوون. دەتوانین بە <دوای-دۆخ>ـەکە ناوەزەندی بکەین. کە پێک هاتووە لە:- دەستەبەربوونی

دۆخێک، لەدوای دۆخێک. دەستەواژەکە، تەنها ئەمەیە:- <دوایدۆخ>ە.

بێشک، لەوانەیە دۆخێک تێپەڕ ببێتن. تێپەڕاندنی دۆخێک بگاتن بە ئەنجام. وە بگاتن بە کۆتاییهاتنێکی کتوپت. لبەرئەوەی؛ ئەو کاتەی کەوا دۆخێک دێتن:- پێشمەرجی دۆخێک؛ هات لەبۆ ناو پڕۆسێسی بەتێپەڕبوون.

چەمکی <دوایدۆخ>یش پەتێکی تاکی پێوە لکاوە. نەوەکوو تەنها هەر پەتێک؛ داوێک:- لە ڕاستیدا ،دوایدۆخ> ئەم داوەی لە خودی <دۆخ>ی "ڕابردوو"ی دوایدۆخ ڕاکێشایە.

بەڵام بە جۆرێک لە جۆرەکان؛ دۆخێک کاریگەری هەر دەمێنێتن. دۆخێک کاریگەری خۆی بەجێ دەهێڵێتن. وە ئەم کاریگەرییە، خۆی دەبینێتن لە ناو کۆمەڵێک بوار و پانتایی نیمچەسەربەخۆی وەکوو:-

<هونەری میووزیکا>/<فەرهەنگـ[ۆک}ی قسەکردنی ژیـانی-ڕۆژانـــە>/<ســـێکتەرە-هەســـتەوەرییەکان>ی جەســـتەی مرۆڤ :- <<<نۆستالژیا>>>.

دوایـــدۆخی تواندنـــەوەی <ڕێکخـــراوەی بـــەعس>یش لـــە باشـووری کوردسـتاندا، کۆمـەڵێک دەرهاویشـتە/دەرکەوتـە لەگـەڵ خۆیـدا ڕادەخسـێتن. وە ئـەم <دوایـدۆخ>ـەی پـاش <بـەعس>:- ناوەزەنـد کـردراوە بـە <پۆسـت-بـەعس>. وە بیگرە تەنانەت بە <بەعسییەتەکەی دوای بەعس>.

[٣]

<دوایـدۆخ>ی هـەر ڕژێمێـک/ڕێکخراوەیـەک، پێمـان دەڵێتن کـەوا :- [لـە ڕاسـتیدا] ڕژێمـەکان/دۆخـەکان/ڕێکخراوەکـان، تەنها بە فیزیکی-و-ڕووکەشی، لەناو دەچن.

[ئەگـــەرچی تەنانـــەت دەســـتەواژەی <لـــەناوچوون>یش، پڕبەپێسـتی خۆیـەتی؛ چونکـە تـەنها لـە <نـاو> دەکـەوێتن.

<لەناوکەوتن>. گۆڕین-و-بارگۆڕینی ناوێک لەبۆ ناوێکی تر...]

بەڵام خۆ ڕژێمەکان/دۆخەکان/ڕێکخراوەکان بە بیرۆکەیی هەر دەمێنن. [تەنانەت دەمێنن لەناو پانتایی هونەری و بەماددیکردراو/بەڕووکەشکردراو]

کە ئەمەش لە ڕاستیدا ئاکسیۆمێکە:- بەڵگەنەویستێکی ساکارە. بەڵام ئەم دەستەواژەیە وێنەدانەوەیەکی ئەوەندە نەزانەدراو نییە. وە تەنانەت بە هەبوونی برێک لە:- ئاگامەندی، ئەوا تەنانەت بەڵگەنەویستیشە.

هەڵبەت <بەڕووکەشەلەناوچوون>ی هەموو ڕێکخراوەیەک، پێشمەرجی <بەناوەخۆییبوون>ی خودی دۆخەکەیە؛ لەناو <پۆڵێنبەندییەکی بیرۆکەیی>دا. وە هاتنی ئەم دۆخە لەبۆ ناو پانتایی جیهانی بیرۆکەکانمان. کاتێک کە "بەعس ڕووخا"، ئەو بیرۆکانەی کەوا هاوپەیوەست بوون بە ئەم

دۆخـــە؛ ڕاگــوزەر کــردران لــەبۆ دوایدۆخەکــە. دووبــارە بیرۆکەکان خۆیان تەشەنە کرد لەناو پانتایی هیزریدا.

[ئەگەرجڵی پێویستیش بوو کەوا] گوتارگەلێکی شـێوەوێنەیی وەکـوو :- "ئێمـە ئـەم پەرسـتگایە دەڕووخێـنین". هاوواتایـە بـە:- "ئێمـە تـەنها <ڕووکەشـی مـاددی> ئـەم پەرسـتگایە دەڕووخێـــنین/دەیشـــارین". چونکـــە خـــودی بیرۆکـــەی پەرستگاکە هـەر بـوونی دەمێنێتن (سـەلمێندراو). بـەڵام چڵی جۆریک لەناو بـوون... :- هـەبوونێکی بیرۆکـەیی. <مانـەوەی بیرۆکەیی>.

<ڕژێمـــەکان/دۆخـــەکان/ڕێکخراوەکـــان> دەســـتەواژەی ڕووخانیـان/ڕووخاندنیان؛ ئـا لـە ئـەم شـێوازەدا بەرجەسـتە دەکـردرێتن :- "نـەڕووخا؛ بـەڵکوو شـاردراوە!". [تەنانـەت ئەگەریـــەتی بەئەســـتەمبوونی واژەی ســـێیەمی ئـــەم دەســـتەواژەیەش دووبـــارە دەکـــەوێتن بـــەناو بۆشـــایی شککردن-و-پرسیارلێکردنەوە.]

لێرەدا ئێمە خۆمان لەپێش دەستەواژەیەکدا دەبینین؛ جۆرێک لە ئاکسیۆم :- >تواندنەوەی فیزیکی و مانەوەی هەمیشەیی بیرۆکەیی<. ئیتر هیچی دیکە مشتومڕ-و-گارەگارەکە لەسەر ئەوە نەماوە کەوا ئاخۆ ئێمە چڵۆن ئەم ماددانە لا بدەین:- ئەم شتومەک-و-کەرەستانە لا بدەین. >شاردنەوەی ماددەکان<. ئەسڵەن هەوڵدانەکان تەنها خۆماندووکردنێکی "بێئەنجام" بوون. چونکە ناتواندرێتن بەتەواوەتی ئەم بیرۆکەیە نەهێڵین. لێرەدا ئەستەمبوونی نەهێشتن دووبارە خۆی لەناو پرسەکەدا دەخشێنێتن و؛ پرسەکە دەستکاری دەکاتن.

[٤]

[هەڵبەتە] لەپاش ڕووخانی-فیزیکی >ڕێکخراوەی بەعس بە گشتی< و؛ بەتایبەتتر:- >ڕێکخراوەی بەعس :- لقی عێڕاق<]>حزب البعث العربي الإشتراكي - قطر العراق< :-

ڕێکخــراوەی <بــەعس :- لقی عــێراق> بەشـێکە/لقێکــە لــە <ڕێکخـراوەی بـەعس بـە گشـتی>. نـاوبراو لـە سـاڵی ١٩٥٢ دامــەزرا.] ئـەوە دەبیـنین [و هــەروەکوو دەزانین] کـەوا لــە ڕاستیدا هێشتان ئەم ڕێکخراوە هەر بوونی هەیە. بەڵآم چڵی جۆرێک لە بوون:- هەبوونێکی بیرۆکەیی. ئەمەش بریتییە لە هەبوونێکی بیرۆکەیی بەئەڕشیفکردراو-و-پارێزراو. جۆرێک لە <پاشەکەوتکردنی-هیزری>. کە لـە نـاو مێشـکی-فیزیکیـدا دووبـــارە خـــۆی بەرجەســـتە دەکـــاتن. بـــە پێچەوانـــەی <لەبۆچوونی-باو>؛ نەکاونـەوەکوو <ڕێکخـراوەی بـەعس :- لقی عـێڕاق> چـەمکێکی <بـەتیۆریزەکردراو> ببێتن/بێتن، لـە ساڵی (٢٠٢٢)ی ئێستادا. [بێشـک لـە قۆنـاغی دەرکەوتنیشـیدا تیـۆریزەکردراوێکی وەهـا <<<نێزیکبیـک-و-دووربین>>> نــەبوو] بــەڵکوو <بەعســیزم> و، بەتایبــەتتر <ڕێکخــراوەی بـەعس :- لقی عێڕاق> لـە ئێسـتادا، یـاخود پـاراوتر بیڵـێین:- <پۆســت-بەعســیزم>ــەکەی ئێســتا. نــاوبراو هــەبوونێکی

نوورۆنۆلۆژیـایی [Nûrronlojya] هەیـە. [بەتایبـەتتر لـەناو پانتــایی باشــووری کوردســتان/هــەرێمی کوردســتان؛ وه هەنـدێکجاریش ئـەم تـۆڕه درێـژ دەبێتن لـەبۆ ڕۆژهــەڵاتی کوردستان و تەنانەت پارچە داگیرکردراوەکانی تریش]

<بــەتیۆریزەکردن> و خســتن لــەبۆناو پڕۆسێســێک لــە پڕۆسێســگەلێکی تیــۆریزەکردن؛ کردەیــەکی پڕئەگەریــەت ئەستەم دەبێتن. لێرەدا دەتوانین بڵێین کەوا "نیمچە-ئەستەم" دەبێتن. چونکـە ئـەم پڕۆسێسـە تـەنها دەستوپەنجەی لەگـەڵ خـودی ڕێکخـراوەی <بەعسـیزم>دا شـل کـردووە. وه بـە تایبــەتتر :- <ڕێکخــراوەی بەعســی-عــێراق> هــاوپێچ بــە داهاتووی <ژیانێکی-باشتر>. نـەوەکوو هـەرهیچ تیۆرییـەکی <ڕێکخستنەوەی برا-عەرەبەکان>مـان بێتن یـاخود جۆرێک لە ڕێکخستن بێتن کەوا تیایدا <گەلانی-عەرەب> "یەکگرتوو" ببن.

به گوێرەی لێکۆڵینەوە سەرەتاییەکان :- لە ساڵی (٢٠٢٢)دا، هیچ هەوڵدانێکی وەها نابیینیدرێتن لەبۆ "زیندوویی‌ڕاگرتنەوە" و <درووستکردنی ڕێکخراوەی:- یەکگرتوویی عەرەب>. وە بە تایبەتتر :- درووستکردن-و-"زیندووکردنەوە"ی ڕێکخراوەیەکی یەکگرتوویی عەرەب، بە بەکارهێنانی <میتۆدگەلێکی ڕێکخراوەی بەعسی-عێڕاق>. یاخود هەر میتۆدگەلێکی <سیانە پیرۆزەکەی بەعسیزم> بێتن. ئێمە لێرەدا دەبینین کەوا چەند ئەستەمە میتدۆگەلێکی <ڕێکخراوەی بەعسی گشتی> بێتن لەبۆ بەکاربردن. لەبەر ئەوە، تاکە ژوور کە بە ئەگەریەتێکی کەمیشەوە بێتن، ئەوا دەبێت میتۆدگەلێکی <ڕێکخراوەی بەعسی-عێڕاق> بێتن. وە ئەگەر هەشبێتن: ئەوا زۆربەی لە بن پێنووس و لەسەر کاغەزەکاندا بەرەواژوو دەکردرێتن. یاخود لە هەراتترین باردا :- لە ناو لاپەڕەکانی تۆڕەکانی سەرهێڵدا دەمێنن. وە :- بێجگە لە کاغەزمەرەکەبێک و ڕێکخردراوێکی

مەرەکەب لەگەڵ هەندێک <نووسراوی ·دیجیتاڵی>، هیچ کردەیەک بە ئەنجام ناگەیەندرێتن. نەوەکوو لەبەر ئەوەی کەوا ناتواندرێتن :- بەڵکوو لەبەر ئەوەی کەوا هەر تەنانەت <لەباربوونی-دۆخێک> لێرەدا ئامادە نییە و لە ئارادا نییە، هەتاوەکوو ئەم پرۆتۆ-تیۆریزەکردنە بهاویت/بیسەپێنیت لەبۆ ناو پانتایی کردار.

لە ئێستادا، ساڵی (٢٠٢٢) :- ماددە-خاوەکەی <بەبەعسبوون> بەردەست نییە. یاخود ماددە-خاوەکەی <ڕێکخراوەی بەعسی گشتی>. وە تەنانەت <ڕێکخراوەی بەعسی-عێراق>یش.

نەبوونی ماددە-خاوەکە هاوواتایە بە نەبوونی بیردۆز/تیۆر. چونکە خودی <ماددەی-خاو>ی ناوبردراو، هیچ بیردۆزێکی لە پێش نەبووە. بە هۆکاری لە پێش نەبوونی هیچ بیردۆزێک لە پشتی ماددەی-خاودا. ئەوا ماددەی-خاو هەر بە هەمان ناو دەمێنێتن:- <ماددەی-خاو>.

<رێکخراوەی بەعس> بەرهەمی کۆمەڵێک لە بیردۆزە. بیردۆز لەگەڵ بیردۆزدا. بەکارهێنانی بیردۆزێک لەسەر بیردۆزێکی تر. سێتی بیردۆزەکانی عەبسیزم هاوپەیوەندە بە :- <پرسی عەرەب>/<پرسی ناعەرەبەکان>/<دووبارەپێناسەکردنەوەی عەرەب>/<بەچەمککردنی واژەی عەرەب>.

بەبێ هەبوونی ماددەیەکی-خاوی ناوبردراو، [یاخود تەنانەت بگرە هەر جۆرێک لە ماددە بێتن.] ئەوا هەر بەگەڕخستنێکی پڕۆسێسی <بەماددەییبوونی بیرۆکەیی>ی ناوبردراو، هەڵدەپاسێتن و ناگات بە ناو پانتایی تەنەکان/ماددە.

[٥]

لە دوای <تواندنەوەی-ڕێکخراوەیی> و ڕووکەشی فیزیکی <یەکیەتی سۆڤیەت>[ناوی فەرمی :- یەکێتیی کۆمارە-سۆسیالیستەکانی سۆڤیەت. کە، لە ڕێککەوتی (٢٦ی

دیسێمبەری ١٩٩١)دا هەڵوەشێندرا بە شێوازێکی ڕێکخردراو و هــــاوکۆک.] هەڵبەتــــە هــــەروەکوو ئاشــــکرایە، ئەمــــە تواندنەوەیەکی ماددی بوو.

ئاکســــیۆمێکی دیکــــە :- [لــــێرەدا ئێمــــە مەبەســــتمان لــــە ماددییەتبوون، وە <بوونێک لە ناو مادده>دا، بریتی نییـە لـە لەناوچوونی-تەواوەتی خودی بیرۆکەکە. بەڵکوو؛ بریتییـە لـە تــەنها "ڕووخانــدن"/گۆڕیــنی نــاوی باڵەخانــەکان و بنکــە-سەرەکییەکان. ئەگەرنا بە کەلتوور و کەلەپوور، وە تەنانـەت بە بیرۆکەش هەر مایەوە/دەمێنێتن.] هـەروەکوو هاوشـێوەی هەموو ڕژێمێک/پەیڕەوێک.]

بــەڵام ئایــە دەبێتن چڵی جۆرێـک لــە هونــەر بەدەســت بێتن هــەتاوەکوو ڕێکخراوەیــەکی وەکــوو <یەکیــەتی ســۆڤیەت> هاوپەیوەست بکاتن بە ڕێکخراوەیەکی وەکوو <بەعس>. وە بەتایبەتتر :- <ڕێکخراوەی بەعسی-عێراقی>.

لە ڕاستیدا کێشمەکێشمە سەرەکییەکە لەسەر ئەم پرسە نییە کەوا ئـەم دوو ڕێکخـراوە زەبەلاحـە هاوپەیوەنـد بن. بـەڵکوو لـە ڕووی <هونـەر>ییـەوە. ئـەم دوو ڕێکخـراوە، دابڕانێک و دەرەزێکی مەزنیان هەیە لەنێوان یەکتریدا.

ڕێکخراوەی <یەکیەتی سۆڤیەت> وەکوو کەلـەپوور. وەکـوو جۆرێک لە مێتا-ئێستاتیکا. هێشتان بە هەل دەزاندرێتن لـەبۆ گشـــت پڕۆتـــۆ-سۆســـیال/کۆمۆنیســـتەکانی جیهـــان. وە بەتایبـەتتر خـودی ئـەو تاکانـەی کـەوا بـە فـیزیکی لـەنێو وڵاتەکانی <پاش-یەکیەتی سۆڤیەت>دا دەژین.

ڕەنگی سـووری "تاریـک". [هێکسەدیسـیماڵ/ :- CC0000] وە هــــەروەها لەگەڵــــدابوونی ڕەنگی زەردی "تاریـــک" [هێکسەدیسیماڵ :- FFD700]. <بەئێستاتیکا>بوونی ڕەنگ و لێکەوتە-هونەرییەکانی ڕێکخراوەی <یەکیەتی سـۆڤیەت>، بــە تــەواوەتی جیــاواز و دابــڕاوە لــە هــەر جۆرێــک لــە ئەگەریـــەتێکی <بـــوون بـــە ئێســـتاتیککردن>ی ڕێکخـــراوەی

<بەعسی لقی عێراق>. وە تەنانەت <ڕێکخراوەی بەعسی گشتی>ش.

لێرەدا ئێمە خۆمان دەبینین لە سەبارەت بە پرسیارێکی نقوومبوو لە ناو ئێستاتیکادا، کە ئەمەیە :- ئایە ڕێکخراوەی <بەعسی لقی عێراق> چڵی جۆرێک لە ئێستاتیکای بە جێ هێشت. یاخود بیگرە ئاخۆ هەر ئایە هیچ جۆرێک لە دەرکەوتەی-ئێستاتیکایی فڕێ داوە یاخود چڵی.

تەواوپێچەوانەی "ئێستاتیکای یەکیەتی سۆڤیەت"، لەنێو پانتایی هونەری ڕێکخراوەی <بەعسی لقی عێراق>، هیچ جۆرێک لە <ڕەنگ> بەدی ناکردرێتن. نەک تەنها ڕانگدار نییە. وە هاوپەیوەند نییە بە هیچ جۆرێک لە ڕەنگ.

لێرەدا خاڵی سەرنجڕاکێش ئەمەیە :- ئایە چڵی جۆرێک لە ڕەنگ، چڵی ڕەنگێک لە شەپەنگی ڕەنگەکان، لە ناو <ڕێکخراوەی بەعسی عێراق> وە تەنانەت ڕێکخراوەی <بەعسی گشتی>دا بوونی هەیە. لە ڕاستیدا. دەتوانین بڵێین

کەوا ڕینگەکانی ڕێکخراوەی بەعس ئەوەندە بردراون بەناو پرۆسێسێکی <بەگوێرەگەرایی>/<ڕێژەگەرایی>، ئەوا ئەم پرۆسێسە خۆی سەپاندووە بەسەر پرۆسێسێکی بەرتەسکی یەکڕەنگی یاخود دووڕەنگی هاوشێوەی ڕژێم و ڕێکخراوەی <یەکیەتی سۆڤیەت>.

ڕاکێشانی خاڵێکی ئێستاتیکا-سەنتەر لەبۆ ناو "سەردەمی ئێستامان" و :- بە تایبەتتر ساڵی (٢٠٢٢) :- ئەوا دەبینین کەوا لێرەدا ئێمە دەتوانین دیاردەیەکی ئێستاتیکی وەکوو :- <بەدوومەربوون> وەربگرین. لە ناو ئەو هەوڵەمان سەبارەت بە ڕاکێشاندنی ڕاستەهێڵێک لە ڕابردوو لەبۆ ئێستا.

ئایە لەبەرچی دەبێتن <دوومەرەکان> ڕووسی بن... بە <ڕووسی-زمان>بوونی دوومەرەکان هاوواتایە بە چڵی جۆرێک لە دەرکەوتە و ئەندێشەیەک ...

<دوومەرەکان> بە پلەیەک ماددە-هۆشبەرەکەیان بریتییە لە میووزیک. بەڵآم چڵی جۆریک لە میووزیک ...

میووزیکێک کە هەر لە ناو هەمان سێتی <بوون بە دوومەر>بووندا خۆی مەڵاس دەداتن.

Doomer Music vol.1

<میووزیکای دوومەرخوازانە :- کۆکتێلی یەکەم>.

Doomer Music vol.2

<میووزیکای دوومەرخوازانە :- کۆکتێلی دووەم>.

Doomer Music vol.1-25

<... کۆکتێلێکی ٢٤-٢٥...>.

بەڵام لە ڕاستیدا <دوومەرەکان> خۆ هەر تەنها گوێگری <میووزیکای:- دوومەری ڕووسی> نین. بەڵکوو گوێگری <میووزیکای :- دوومەری خۆکوژی>شن.

<ئێستاتیکای بەدوومەربوون> بریتییە لە تۆڕیکی- ئێستاتیکایی گشتگیر و سەرتاپاگیر. ئەم تۆڕە لە وێنەی

شێوەجاڵجاڵۆکەیەکدا خۆی دەبینێتن. چەقێکە کەوا هەندێک لق-و-پۆپی لێ "بەستەردراوە". لە چەقی ئەم تۆڕەدا، ئامرازێک، سیمبوولێک <داندراوە>. پیتی <غ>. <غ>ەکە! :- غەم. بەڵام لێرەدا ئێمە دەبێتن وشەکە پاراوتر بکەینەوە.

سێتی {غەم} :- ئەندامەکانی :- ١) <ئەو-هەستەی-کەوا-تەنهایت> ٢) <ئەو-هەستەی-کەوا-تەواو-بوویت> ٣) <ئەو-هەستەی-کەوا-"نەرێنیت" ...

لە یەکێک لە گۆرانییەکانی باندی بێلاڕووسی <مۆڵچات دۆما/Molchat Doma> لە ژێر ناونیشانی :- <کلیێتکا/kletka>. وەکوو لەبۆوێنەیەک وەردەگرین سەبارەت بە پرسەکەمان. وە گرینگترین بەشی ئەم تێکستە-هەڵبەستە، [بە لەبۆچوونی خۆم] شەش دێڕی سەرەتای تێکستەکەیە. کە وەهایە:-

دێڕی یەکەم:-

ک:-

١. ئەمە گەڕەکەکەیە

١.١ ئەم گەڕەکە

ئ:-

This is the street

ڕ:-

И вот, эта улица

دێڕی دووەم:-

ک:-

٢. بچیت/بچۆ [بۆ] باڵەخانەکە

٢.١ بچیتە باڵەخانەکە

ئ:-

Enter the building

ڕ:-

Войди в этот дом

دێڕی سێیەم :–

ک:–

٣. بچیت/بچۆ [بۆ] نهۆمی هەشتەم

٣.١. بچیتە نهۆمی هەشتەم

ئ:–

Go up to the eighth floor

ڕ:–

Поднимись на восьмой этаж

دێڕی چوارەم:–

ک:–

٤. زەنگەکە لێ بدە

٤.١. زەنگەکە لێ یە

ئ:–

Ring the bell

ڕ:–

Позвони в звонок

دێڕی پێنجەم:-

ک:-

٥. لە دەرگاکە بدە

٥.١. لە دەرگا دە

ئ:-

Knock on the door

ڕ:-

Постучи в эту дверь

دێڕی شەشەم:-

ک:-

٦. وە کەس بۆت ناکاتەوە

٦.١ کەس بۆو ناکاتەوە

ئ:-

And nobody will open it for you

ڕ:-

И тебе никто не откроет

تەواوی تێکستەکە:-

١. لەم گەڕەکە.

٢. ئەم خانەیە.

٣. نهۆمی هەشتەم.

٤. زەنگی لێ بە.

٥. لە دەرگا بە.

٦. کەس ...

بەڵام هەڵبەتە ئەم جۆرە لە وەرگێڕاندنە، هاوپێچکردنەوەیەکی وەرگەڕاندنە لەبۆ >زمانی کوردی<. پرۆسێسێکی >بەکورد-زمانکردنی تێکستێک<. لە پای پرۆسێسێکی >بەئینگلیز-زمانکردنی تێکستێک<. ئایە چلۆن وەها لە خودی ئەم تێکستە بکەین، وەرگەڕاندنێکی وەها کە هەمان هەستبزواندن بگەیەنێت لە زمانێکی تردا... لە

باشــترین دەســتەواژەدا و نزیکــتر لــە "پڕبەپێســتبوون"ی،
دەتوانین ئاماژە بەوە بدەین کـەوا:- <دوومـەرەکان> دەبێتن
ڕووس-زمان بن. چیما خۆ ناتوانن ڕووس·زمان نەبن.

لــێرەدا ڕادیکــاڵترین [[Radîkall خوێندنــەوە لــەبۆ ئــەم تێکســـتە، [وە بـــە ئەگەریـــەتێکی زۆرەوە لـــەبۆ خـــودی تێکستەکانی تریش. تێکستگەلێکی دەرەوەی ئـەم تێکسـتەش.] بریتییــە لــە ئــەوەی کــەوا تەنانــەت ئــەم کێشمەکێشــمە هونەردۆســـــتانەییە-و-ئێســــتاتیکییە، هــــەر تەنانــــەت هاوپێچ/هاوپەیوەند نییە بە خودی تێکستی گۆرانییـە/پارچـە-میوزیکایەکە.

گرینـگ نییـە کـەوا ئـاخۆ بەرهـەمێکی-هونـەری <مۆڵچـات دۆمـا/Molchat Doma> بـە نـاوی <کلییێتکـا/kletka>، چڵی جۆرێک لە تێکست لە خۆی دەگرێتن.

ئایـە پرســەکە ســەبارەت بــە ئەوەیــە کــە ئــاخۆ کۆمــەڵێک <وەهـاگۆتن> و <وەهالـەبۆچوون> ڕێک بخرێردرێن لـەبۆ

خودی پارچە-میوزیکایەکە. یاخود ئایە هەر تەنانەت خودی تێکستەکە گرینگ نەبووە ...

کۆمەڵێک لە وەهاگۆتنی وەکوو:-

"ئۆها! ئاخۆ ئەبێ ئەم تێکستەی باس لە چی بکا..."/"ئەم تێکستە زۆر کاریگەرە"/"ئەم تێکستە غەمهەژێنە"/"ئەم تێکستە..."/"ئەم..."

لە ڕاستیدا ئەگەر <مۆڵچات دۆما/Molchat Doma> تڕاکەکەی بە ناوی <کلیێتکا/kletka> نەبووایە و، شەش دێڕەکەی سەرەتای خودی تڕاکەکە وەها نەبوونایە، ئەوا هیچ لە خودی پارچە-میوزیکایەکە "<نە کەمی دەکرد وە نە زیادی دەکرد>".

<بەئامپڵیفاکردن/Beempllîfayîkirdin>ی خودی تڕاکەکە هاوپەیوەند نییە بە <بەئامپڵیفاکردن>ی خودی تێکستەکە. لێرەدا بگرە خودی تێکستەکە، پارچە-میووزیکایەکە لەسەر خودی پارچە-میووزیکایەکە. دوو پارچە-میووزیکا لە

هەمئاهەنگیدان لەبۆ وەشاندن و ورووژاندنی ئەو هەستەی کەوا لەنێو ئێمەی هۆمۆ-ساپیاندا بوونی هەیە.

[٦]

<دۆخی پۆست-بەعسیزم> [بە پێچەوانەی دۆخی وڵاتانی پۆست-ی.سۆڤییەتی] لەناو کەلتوور و کەلەپوور، وە هەروەها "هونەر"دا خۆی نابینێتن و؛ خۆی بەرجەستە ناکاتن. بەڵکوو: هەر وەکوو بیرۆکە؛ بیرۆکەیەک، خۆی دەردەخات. بەڵام چی جۆرێک لە بیرۆکە؛ <ساندڕۆمی ستۆکهۆڵم [Sandirromî stokhollm] > بە جۆرێک لە جۆرەکان. <زۆربڵێی تاک-بیرۆکەیەک> بە جۆرێک لە جۆرەکان. خودی بە جۆربوونی ئەم دیاردەیە.

نەک تەنها لە ناو جیهانی بیرۆکەکاندا خۆی لەبەر دەگرێتن. بەڵکوو لەناو باڵەخانەکانیشدا. <دۆخی پۆست-بەعسیزم> :- هاوواتایە بە ئەم دۆخەی کەوا لە دوای

تواندنەوەی ڕێکخراوەی <بەعسی گشتی :- لقی عێراق>دا هاتووە. <پۆست-بەعسیزم> لەناو ئەو شوێنانەدا خۆی دەبینێتن کەوا درووستکردراو-و-پێکهێندراوی ڕێکخراوەی <بەعس لە لقی عێراق>دا بوون.

[٧]

ئەگەر ئێمە سەرنج بدەین لەبۆ ژیانی ڕۆژانەمان، وە بەتایبەتتر <زمانی ژیانی ڕۆژانە>مان. ئەوا دەبینین کەوا فەرهەنگی قسەکردنمان:- ئەو کامە-فەرهەنگەی کەوا لە ناو لەخۆڕاییەکی-نائاگامەندی، بەکار دەهێنین. بە لەناکاوی، پڕە لە دەستەواژەی <پۆست-بەعسییەت> و <بەعسییەتەکەی دوای بەعس>. ڕشاندنەوەی کۆمەڵێک واژەی هاوپێچ و هاوپەیوەست بە پڕۆسێسگەلێکی ئاوێتەیی "سیانەی پیرۆز"ی <١) پڕۆتۆ-بەعسیزم + ٢) ناوەندە-بەعسیزم + ٣) پۆست-بەعسیزم>. تەنانەت خودی ئەم ڕشاندنەوانە ناگەن

بــــە ئـــــەم لەبۆچوونــــە زەقـــەی <پرۆتۆکـــەی-پۆســـت-بەعســیزم>یش (کــە ئەســتەمە ئــەم دۆخــە ئەسـڵەن لــەناو ڕەوەنــدە مێژووییەکــەدا بەرجەســتە بــووبێتن. چونکــە؛ لــە ڕاســتیدا هــەر هــەمان وشــە، هاوواتــا و یــەکجۆرە لەگــەڵ <ناوەندە-بەعسیزم>.

ئەمە تەنها خۆپاککردنەوەیـەکی <باشـوور x ڕۆژهـەڵات> و <باشوور بە هاوداو بە ڕۆژهەڵات>. لە ئەم تاوانـە مەزنـەی کە ئـەنجاممان دا. خۆمـان ببینـەوە بـە هـەمانخاوەنی شـکۆی خۆمان ...

]]]][][][[][[<<بڕگـــــــــــەی تێچـــــــــــوونی چیرۆکی<<<<<<<<<<<<<<<<<<<<<<

<<<کاتێـک نـەهێڵ ئەگەڕایـەوە لـە پەڕتووکخانەکـەی نزیـک ماڵیـان، کیتـابێکی ڕەنـگ سـووری تاریـک، لـە نێـو زبڵـدانێکی جیرانەکەیان خۆی حەشار دابوو. هەڵبەتـە، نـەهێڵی سـاویلکە و سەرســەرکەش، بــە ڕاکــەڕاک لــەبۆ پەڕتووکەکــە داکــەت.

ئـەوەی بینی بـاوەڕی پێ نـەکرد. چاوەکـانی بـەش کـردەوە.
لەبەرخۆیـەوە ئـەیگوت :- ئـەم گەنجینەیـە! ئـەبێ بـە ئـاکتیڤی
نیشان بەم!

کاتێک کە نەهێڵ کیتابەکەی داکەتاند، وەها بوو:-

$

یەکێک لە فەرهەنگەکان...

<فەرهەنگی دوای-بەعس> : Ferhengî post-be's

• ساڵی چاپ:- ١٩٩١.

چاپی دووەم :- ٢٠٠٣.

چاپکردنەوەی بەردەوام :- ١٩٧٩-٢٠٢٢...

• تیراژ:- (5,000,000)ی خەملێندراو.

ناوەوەی فەرهەنگەکە:-

سـەبارەت بـە ماتڕیاڵـەکانی نـاوەوەی پەڕتووکەکـە. نـەهێڵ و
ئاکتیڤ کەوتنە گۆتن:-

>>>نەهێڵ :- ئەم فەرهەنگە لە کۆمەڵێک وشە پێک هاتووە!

>>>ئاکتیڤ :- هاها! چڵی بەڵگەنەویستێکە! من پێویستم بە شیکردنەوەی-فەرهەنگی نییە. تەنها پێشاندانەکە گرینگە.

>>>نەهێڵ :- باش... بنوارە!

[لاپەڕە ٦٨٤ی پەڕتووکی فەرهەنگی پۆست-بەعسیزم] :-

"سەددام پیاو بوو".

[لاپەڕە ١١٩٤ی پەڕتووکی فەرهەنگی پۆست-بەعسیزم] :-

"بە سەددام دەکرا".

[لاپەڕە ١ی پەڕتووکی فەرهەنگی پۆست-بەعسیزم]

:- "سەددام وا بوو..."

>>>نەهێڵ:- ئەسڵەن هەزاران واژەی <سەددام وا بوو> بەردەستە لەنێو ئەم فەرهەنگۆکەدا. خۆ بۆ چی ئەبێ گەر سێ واژەت پێ نیشان بدەم. چونکە ئێمە هاوکێشەکەمان دۆزیوەتەوە! بنوارە :-

وادابنێ:-

١) ناوبراو + ٢) وەها + ٣) هاوەڵناوێکی بەهادار + ٤) بوو

>>>ئـــاكتيڤ :- هممممم، واديـــاره هاوكێشـــه"كـــهت" چوارينهيهكى مايهپووچه! بهڵام خۆ ههر ئيشى خۆى ئهكا.

>>>نههێڵ :- ئهرێ ئهرێ. ئاتۆ بهس سهير كه :-

.

،

،

سهددام "پياو" بوو.

سهددام "بههێز" بوو.

سهددام "مهرد" بوو.

.

.

.

>>>ئاكتيڤ:- تهواو تهواو زانيم. ئهڵێى لـه مهقـهڕى بهعسـم ماڵتا.

هـەر وەکـوو دەبیـنین، فەرهـەنگی زمـانی ڕۆژانـەی پۆسـت-بەعیسـیزم. وشـەگەلێک دێتن لـەبۆ گـۆتن. بـەڵام هـەر تـەنها لەبۆ گۆتن. لـە چوارچێوەی ئـەم سێتە-گۆتنـەدا نـاچن لـەبۆ دەرێی خودی سێتە-گۆتنەکە. یـاخود هـەر وەهـا دیـارە. [کـە ئەمەش داهاتوویەک دیار دەکاتن کە ئاخۆ ئەگەریەتی هـاتنی ئەم داهاتووەش بوونی هەبێت یاخود نەخێر.

>>>نەهێڵ:- ها. ها. پێکـەنینی بێکۆتـا! دڵنیـام دڵنیـام سـاڵی (٢٠٢٤) ڕوودان دەبێت! (٢٠٢٤) ساڵی خۆمان ئەبێ!]

ئـەوەی سـەرنجڕاکێشـە لـەم فەرهەنگـەدا ئەوەیـە کـەوا نـاوی کەسێک هاتووە. ئاخۆ دەبێتن ئـەم کەسـە کێ بێتن... شـتێکی وەهـا نییـە! تـەنیا نـاوی کەسـێکی سـادەیە بـە <نـاو>ی سـەرەکی :- <سـید الـرئیس> ناوەزەنـد کـردراوە لەلایـەن پرۆتـۆ-شۆڕشـگێڕە-سـەددامییەکانی تۆڕەکـانی سـەرهێڵ [serhêll/internet Şorrşigêrrekanî]. نــــاوبراوی

سـەرەکی :- ئـەم کەسـە، تۆزێـک خاکییـە. کەسـێکی نیمچـە-شیکە.

[٨]

ئایە لەبەر چڵی پرسی <زیندووبوونی سید الرئیس> کەمێک سەیرە ...

خوێنــەری بــەڕێز، لــەلاتان ســەیر نــەبێتن ئەگــەر لــە "داهاتوویـەکی-نزیـک"دا ئـەم سـەرەدێڕە بەناونیشـانکردراوە خنجیلانەتان بینی :-

///<سـيد الـرئیس> زینـدووە و دێتن هــەمووومان ڕزگـار دەکاتن.///

[تۆڕەکانی سەرهێڵ]-[تۆڕەکانی گۆتن]

ئێمـە هەمیشـە پێویسـتیمان بـە ڕزگارکـەرێک هەیـە. خۆمـان نـاتوانین هیچ بکـەین. هــەرگیز خۆمــان لــە پێگــەی وەهــا بەرپرســیارییەتییەکدا نـابینین کـەوا تیایـدا هاریکـاری-و-

یارمەتی بەرامبەرەکانمان و ئەوەکانیکە بدەین. هەمیشە دەبێتن کەسێکی دیکە، یەکێکی دیکە؛ ئەسڵەن گرینگ نییە کێیە. گرینگ ئەوەیە کەوا <<<خۆم>>> نییە!

][[]][[]][[]]]]<<بڕگـــــــــــەی تێچـــــــــــوونی چیرۆکی<<<<<<<<<<<<<<<<<<<<<<<<<

<<<نەهێڵ:- وادیارە یەکێک لە تیۆرزانە هەرە پێشکەوتووەکانی ئەم بوارە، کە جێگای دەستوپەنجەی دیارە لە :- بەبەردەوامی لە هەوڵدان دایە لەبۆ ناساندن و "تەنها" لێکۆڵینەوەی-زانستی لەسەر خودی دۆخەکە ئەنجام دەداتن. بریتییە لە کەسایەتی زۆر بەڕێز :- MstafaUK. ئایە پێویست ئەکاتن کەوا ناوی ئەم بەڕێزە بە "کوردی" بنووسین[...]! ناوبراو بەرهەمە سەرەتایی و گرینگەکەی <میشێل ئەفڵەق>ی [في سبيل البعث] بە شێوازێکی زانستی خوێندووەتەوە و، لە دوای لێکۆڵینەوەیەکی زۆر. لەبۆی دەرکەوتووە کەوا ناوبراوی سەرەکی، بێشک دەبێتن ئەم

ڕەوەندە ببات لەبۆ ترۆپک! وە ئەمەش بەڕاستی جێگای دەستخۆشییە! وە ناوبراوی سەرەکی، بەبەردەوامی لەسەر هێڵدایە لەناو تۆڕە-سەرهێڵییە کۆمەڵایەتییەکان لەبۆ برەودان بەم دۆزە پیرۆزە و بە بەرز هێشتنەوەی! وە لەم دواییانەدا، یەکێک لە بەرهەمە پڕ گرینگەکانی ناوبراوی سەرەکی، هاتە بڵاوکردنەوە. هەڵبەتە، ناوبراو کەسێکی سادەشە! چما خۆ ئەو نایهەوێتن بیرۆکەکانی وەها بە ئاسانی بەربڵاو بکاتن وەکوو هەندێک لە نووسەرانی دەستەبژێر! نەخێر نەخێر! چێ چێ چێ! ئەو جیاوازە! هەر تەنها بە بەرهەمێکی ڤیدیۆگرافیک لێکۆڵینەوە-زانستییەکی دەردەخات. ئا هەر لەم ماوەیەدا، نوێترین لێکۆڵینەوەی بە ناوی :- >پەیوەندی تەلەفۆنی سەدام حسێن لەگەل ترەمپ< دەرهێنا. وەرگێڕانێکی تەواو-پتەوی وەرگێڕدراوێک لە ڤیدیۆگرافیکێکی تر بە ناوی :- مکالمة هاتفية بين صدام حسين وترامب. بەڕاستی ئەمە زۆر

دڵخۆشـــم دەکـــات کاتێـــک کـــە دەبینم دوو مـــرۆڤی بـــە نەتـــەوە/ڕەگـــەز جیـــاواز، هـــەردووکیان هـــەوڵ دەدەن لـــەبۆ سەرخستنی دۆزە گرینگەکەیان!

هەڵبەتـە ئەمـە ئاکسـیۆمە لـەبۆ هـەر کەسـێک کـەوا هـەر خـۆ تەنانـەت (١%) [یـاخود (٠،١%)] هۆشـدار بێتن. ئـەوا خـۆ دەزانێتن کەوا <سید الرئیس> مردووە. وە بـووە بـە یـەکێک لە کەسایەتییەکانی ڕابـردوو. وە لـە ڕووی فیزیکیبوونییـەوە، هیچ پەیوەندییـەکی بـە ئێسـتاوە نییـە. (هەڵبەتـە جۆرێـک لـە هاوپەیوەندییـەکی سـایکۆ-بـایۆلۆژی بـوونی هەیـە لـەنێوان هاندەرانی مردووەکە).

ئـــاخۆ لەبـــەرچی دەبێتن <ســـید الـــرئیس> بـــە زینـــدوویی بهێڵـــدرێتن لەلایـــەن <کۆمـــەڵگا>وە... چڵی لـــە ژێـــر ئـــەم پرۆسێس و دیاردەیە خـۆی شـاردووەتەوە و خـۆی مـەڵاس داوە.

هەڵبەتە هەندێک خاڵی سەرەکی دەبن بە هۆکاری <بەزیندووڕاگرتنی سید-الرئیس>.

١) هاندەرە ساکارە [زۆربینە]هەرزەکارەکانی، کە وەها دەزانن هەر کردەیەکی پۆزەوزەی-ڕووکەشی، لە ناو پانتاییەکی جیۆگرافیا-ڕامیاریدا، وە بە تایبەتتر بەکردارکردنی پڕۆسێسێکی بیرۆکەیی سەبارەت بە کردەیەکی ڕامیاری:- هاوپەیوەندە بە درووستکردن و ئاشکراکردنی هەر کردەیەک و ویستنێک/ویستێک لەبۆ <ژیانێکی-باشتر>/<دۆخە-باشەکە>.

٢) هاندەرە ساکارە شەقامییەکان، ئەوانەی کە بە تەواوەتی باوەڕیان وایە کەوا هەبوونی ڕووکەشەوزەیەکی وەکوو <سید الرئیس> تاکە چارەسەر و تەنهاوتەنهاییەکی ڕەهایە لەبۆ بەکاربردنی ئەو پڕۆسێسەی کەوا هەر هیچ نەبێتن، نێزیکترمان دەکاتن لەبۆ "<دۆخە-خۆشەکە>".

٣) لـێرەدا ئەسـڵەن هـەر قسـەکردنێک لەسـەر ئەگەریـەتی <بەئـــــــــەکادیمیکردن> و، ڕاشـــــــــــکاوانەتر :- <بــەبیردۆزکردن/بــەتیۆریزەکردن> لەلایــەن هەنــدێک لــە "ڕۆشنبیرانی" بواری <نەتەوەسـازی-عـەرەبی/ناسـیۆنالیزمی عەرەبی>، جێگای شـکە. چونکـە جێگـەی سەرسـووڕمانە بـە جیهانبینین و لەبۆچوونەوەیەکی <بەعس>، بتواندرێتن وەها لــە "ڕۆشــەنبیرەکانی" پڕۆتــۆ-عــەرەب بکــاتن کــە هــەر هەوڵدانێک لەبۆ <ڕێکخستنەوەی برا عەرەبەکان> بە ئەنجام بگەیــەنن. چونکــە دەبێتن ســەرەتا <عــەرەب> پێناســە بکردرێتەوە لەلایەن "ڕۆشەنبیرەکان"ی ناوبراو و، وە پاشان لــە هــەمووی چارەنووســـازتر :- پرســی <یــەکگرتنی عەرەبــەکان> پێناســە بکردرێتــەوە. ئایــە یەکگرتنەوەیــەک لەســـەر بـــیردۆزی بـــەعس، ڕێـــتێچووە و "خـــەون-و-ئاوات"ـەکانی برا-عەرەبـەکان دەگەیـەنێتن بـە ئـەنجام یـاخود ئەمــە تەنهــە بەهەڵەلەیەکتێگەیشــتنێکە. یــان ئــەوەتا دەبێتن

وەکوو "ڕۆشەنبیریکی" ناوبراو، "بیردۆزی" <بەبەعسیکردنەوەی پۆست-بەعس> وەلا بندرێتن چونکە هەمئاهەنگ نییە لەگەڵ ئامانجە بنەڕەتییەکانی ڕەوەندەکە. یاخود دەبێتن هەر بە هەمان هەوڵدانی سێسەد-و-شێست پلەییدا بخوولێندرێنەوە و لە چەقوفەلەقێکی <پێش.٠بەعس لەبۆ بەعس پاشان دوای-بەعس>دا بخوولێندرێنەوە.

٤) ترسێکی ڕیشەیی و پڕایمۆڕدیاڵی-بێدەستکاری لەلایەن پڕۆتۆ-کوردەکانەوە سەبارەت بەوەی کە ئاخۆ دووبارە کارەساتێکمان بەسەردا دەهێننەوە. دووبارە ئەنفالمان دەکەن. دووبارە <سەددام> دەگەڕێتەوە هەتاوەکوو سزامان بدات. باوکی پیرۆزمان دەگەڕێتەوە هەتاوەکوو نەوەکەی بەو سزایە بگەیەنێت کە پێی دەگوترێتن <ئاساییەت> و <ئارامییەت>. لەلای پڕۆتۆ-کوردەکانی ئێستا. ئەم جۆرە لە بوخچەبەهایە، بە مەترسییەکی ڕیشەیی دەزاندرێن لەبۆ خودی ژیانی پڕۆتۆ-کوردەکان.

چونکە لەلای پڕۆتۆ-کوردەکان، ئەوان شایەنی ئەم شکۆیە نین. کە ئەسڵەن هەر بە شکۆش لە قەڵەمی نادەن.

[٩] ئەستەمبوونی ئامانجە بەعسییەکان.

[١٠] ئەنجام :-

١) قبووڵکردن تاکە چارەسەرە. دەبێتن قبووڵی بکەین کەوا؛ بەڵێ ئێمە لەناو ئەم دۆخەداین.

٢) ڕێژەی ئەگەریەتی <بەئەستەمبوون>ی "بردنەوە" و ڕاستکردنەوەی هەر گوتارێکی سەر بە ڕەوەندێکی <بەعس> لەلایەن "کوردپەروەر"/"کوردپەرست"/"کورد"ێکەوە؛ %٩٠ دەبێتن.

٣) ئێمە تەنها دەتوانین کاریگەریمان هەبێتن؛ ناتوانین هیچ تاکێک بگۆڕین.

گەر نەتزانی، بێدەنگی هەڵبژێرە.

— عەلی ئەحمەد

بەشی حەوتەم: پرۆژەی دەنگ و ئاسۆکانی

دەروازە

وێنەکە چۆنە؟

ڕەهەندە هونەرییەکانی پرۆژەکە

ڕەهەندە سەرووسرووشتییەکانی پرۆژەکە

پرۆژەی دەنگ وەکوو بەرهەمێکی پاش-مۆدێرنیتە

خوێندنەوەیەکی ڕەخنەیی بۆ پرۆژەکە

دوا وتە

سەرچاوە و پەراوێزەکان

دەروازە

دەنگ لە کۆنەوە ئامرازێکی بەهێز بووە بۆ هونەرمەندان بۆ دەربڕینی بیرۆکەکانیان و پێشکەشکردنی کەرەستەی دژە کولتووری. لە ڕێگەی بەکارهێنانی تەکنیک و تەکنەلۆژیای دەنگی جۆراوجۆرەوە، هونەرمەندان دەتوانن ئەزموونی نوقمکەر و بیرکردنەوە دروست بکەن کە تەحەدای نۆرمەکانی کۆمەڵگا بکەن و ئیلهامبەخش بن بۆ گۆڕانکاری.

یەکێک لەو ڕێگایانەی کە هونەرمەندان دەنگ بەکاردەهێنن بۆ دەربڕینی بیرۆکەکانیان، دەستکاریکردنی ئامێرە نەریتییەکان و دەنگییە. بۆ نموونە مۆسیقاژەنە تاقیکارییەکانی وەک جۆن کەیج و برایان ئینۆ تاقیکردنەوەیان لەسەر سیستەمی کۆکردنەوە و تەکنیکەکانی هەڕەمەکی ناتەقلیدی کردووە بۆ دروستکردنی پێکهاتەی ئاڤانگارد کە تەحەدای چاوەڕوانییەکانی گوێگر

دەکـەن کـە مۆسـیقا دەتـوانێت چی بێت. بەهـەمان شـێوە هونەرمەنـدانی هیپ هـۆپ وەک "پبلیـک ئێـنیمی و کێنـدریک لامـار" پێکهاتـە ڕیتمیـک و لیریکییـەکانی مۆسـیقاکەیان بـۆ چارەسـەرکردنی پرسـەکانی نادادپـەروەری کۆمەڵایـەتی و ستەمکاری سیاسی کەڵکیان وەرگرتووە.

یـەکێکی تـر لـەو ڕێگایانـەی کـە هونەرمەنـدان دەنـگ بەکاردەهێنن بۆ پێشکەشـکردنی مـاددە دژە کولتوورییـەکان، بـەکارهێنانی تەکنـەلۆژیای ئـەلیکترۆنی و دیجیتاڵییـە. مۆسیقاژەنانی وەک ئەفێکس توین و ڕادیۆهێد دەنگی خـراپ و شێواو و دەستکاریکردنی دیجیتاڵییـان تێکـەڵ کـردووە بـۆ دروستکردنی دیمەنی دەنگی سەرلێشێواو و دیستۆپیایی کـە ڕەخنە لە زیادەڕۆییەکانی کۆمەڵگەی مـۆدێرن دەگـرێت. لـەم نێوەنـدەدا هونەرمەنـدانی وەک بیـۆرک و دافت پانـک تەکنیکـەکانی بەرهـەمهێنانی ئـەلیکترۆنییان بـەکارهێناوە بـۆ

دروستکردنی دیمەنی دەنگی غوڵامکەر و جیهانێکی تر کە دیدگای بەدیل بۆ واقیع پێشکەش دەکەن.

لە دەرەوەی مۆسیقا، هونەرمەندەکانی دەنگیش پیشەکەیان بەکارهێناوە بۆ دروستکردنی ئینستێلاسیۆن و نمایشی نوقمکەر کە تەحەدای چەمکە تەقلیدییەکانی هونەر دەکەن و بینەر لە ئاستێکی هەستیاردا سەرقاڵ دەکەن. بۆ نموونە هونەرمەندی دەنگ جانێت کاردیف ئینستێلاسیۆنی دروستکردووە کە تۆماری دەنگی دوو گوێی بەکاردەهێنێت بۆ دروستکردنی هەستکردن بە جێگۆڕکێی فەزایی و سەرلێشێواوی. هاوکات هونەرمەند تاریک ئاتۆی ئینستێلاسیۆنی دەنگی کارلێککاری دروستکردووە کە ڕێگە بە بینەران دەدات دەستکاری و شێوەی ژینگەی دەنگ بکەن، ئەمەش هێڵەکانی نێوان ئەکتەر و بینەر کاڵ دەکاتەوە.

بە گشتی بەکارهێنانی دەنگ وەک ئامرازێک بۆ دەربڕینی بیرۆکە و پێشکەشکردنی ماددە دژە

کولتوورییەکان هێزێکی بەهێز بووە لە هونەری هاوچەرخدا. جا چ لە ڕێگەی تەکنیکە مۆسیقییە تەقلیدییەکانەوە بێت یان تەکنەلۆژیای دیجیتاڵی پێشکەوتوو، هونەرمەندان دەنگیان بەکارهێناوە بۆ دروستکردنی ئەزموونی نوقمکەر و بیرکردنەوە کە تەحەدای تێڕوانینەکانی گوێگر دەکەن و ئیلهامبەخشن بۆ گۆڕانکاری.

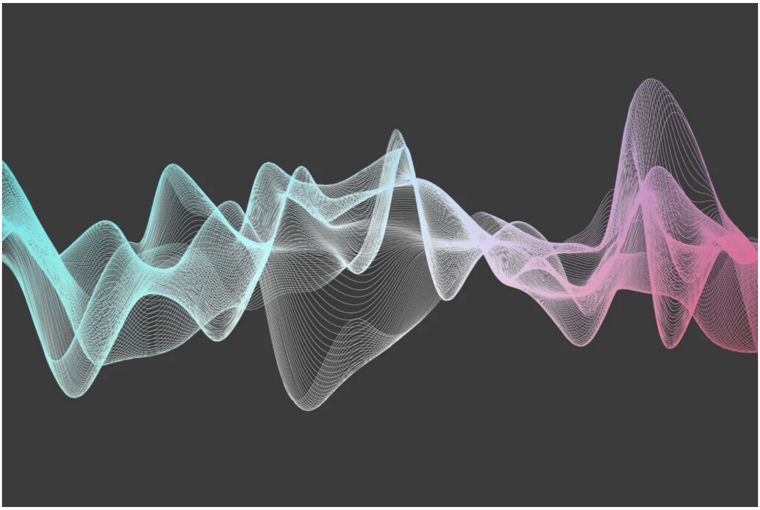

١. وێنەکە چۆنە؟

پێش هەموو شتێک؛ ناوی پڕۆژەکە جێگەی سەرنجە. کە پێک هاتووە لە <پڕۆژە> + <دەنگ>. <پڕۆژە> چالاکییەکی ڕێکخراوەییە. وە <دەنگ>، گەیەنەرە ... پڕۆژەی دەنگ گەیەنەری بیرۆکەیەکە بە شێوازێکی پێشاندانانە. کە لە هونەردا بە هونەری پێشاندان/گشتی ناسراوە [فن الأداء - Performance/Exhibitionist Art].

پڕۆژەی دەنگ هەوڵ دەدات بیرۆکەکان لە ڕێگەی هونەرەوە بڵاو بکاتەوە. لۆژیکی ئەم پڕۆژەیە بەم شێوازەیە:

١. سەرەتا بیرۆکەیەک بەردەستە. (نادادپەروەریی ڕەگەزی/ Gender Inequality)

٢. بیرۆکەی پڕۆژەی دەنگ: هەڵوێستگرتنە لەسەر <دادپەروەریی ڕەگەزی> و بەرهەڵستیکردنی <نادادپەروەریی ڕەگەزی>یە.

٣. دەرهاویشتنی ئەم بیرۆکەیەی پڕۆژەی دەنگ، لەڕێگای هێڵە هونەرییەکانەوەیە. وەکوو: دەنگ.

٤.. هێڵە-هونەرییەکان ئەم بیرۆکەیە ئاڕاستە دەکەن بەرەو پانتایی <بیرۆکەکان>.

ئەم بیرۆکەیە لەناو پانتایی بیرۆکەکاندا، لە جەنگدایە لەگەڵ بیرۆکەی <نادادپەروەری ڕەگەزی>.

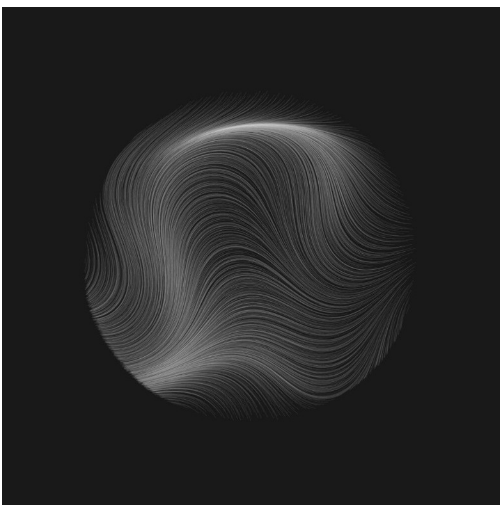

٢. ڕەهەندە هونەرییەکانی پڕۆژەکە

وێنە هونەرییەکان:

ئەم پڕۆژەیە هونەرێکە. بەڵام خودی هونەر خـاوەنی کۆمەڵێک بەشە. ئەم هونەرە لـەناو بەشـی خسـتەڕووەکان و بەرجەستەبووەکاندایە. لەناو ئەو بەشەدایە کـە بـە پێشـاندان [Exhibition] ناسـراوە. لـێرەدا هونـەری بەرجەسـتەکراو خـــۆی دەردەخـــات بـــۆ <ڕای گشـــتی> و <شـــوێنە گشـــتییەکان>. ئـــەم دوو چەمکـــە، هاوپەیوەنـــدن لەگـــەڵ کۆمەڵـەکان و گرووپەکانـدا. لـێرەدا ئێمـە لەگـەڵ هونـەرێکی گشتیدا لە پەیوەندیداین. وە هونەری گشتیش تەواو جیاوازە لە هونـەری تایبـەتی. هونـەرێکی تایبـەتی وەکوو هـەبوون و بەرجەسـتەبوونی مـوڵکێکی تایبـەت بـە خـود ڕەفتـار دەکـات. وەکـوو: کڕیـنی تابلۆیـەک و هـەڵگرتنی. کڕیـنی میوزیـک و هەڵگرتنی. تەنانەت بینین و بیستنی هونەر بە تاکیش (یـەک-کەسـی). بـەڵام هونـەری گشـتگیر، کـڕین و هـەڵگرتن لـەخۆ

نـــاگرێت و؛ تـــەنها لـــەناو پانتـــایی کۆمەڵایەتیـــدا خـــۆی دەردەخات.

ئەم پڕۆژەیە بیرۆکەکانی خۆی ئاڕاستە دەکات بۆ ئەوانـــەی کـــە دەبێت گـــوێگر بن (کـــە بریـــتین لـــە نەرمـــە دوژمنەکانی پڕۆژەکە: [پیاوسالارەکان]، [نادادپەروەرەکان]، ...). وە ئەوانـەی کـە دەبێت دووبـارە گوێگری ببنـەوە (کـە بریـــتین لـــە دۆســـتەکانی پڕۆژەکـــە: [دادپـــەروەرەکان] [یەکسانخوازەکان] ...).

بـــۆ ئـــەوەی ئـــەم پڕۆژەیـــە بـــوونی هـــەبێت؛ ئـــەوا دەبێت وەرگرەکانی ئـەم پڕۆژەیـەش بوونیـان هـەبێت. ئەمـە یاسـای هـــــەموو هونـــــەرێکی بەرجەســـــتەبووە. کـــــە دەبێت لـــــە ئـالۆگۆڕکردنی مامەڵـە هێماییەکانـدا [نـاردنی بیرۆکەیـەک و لێکدانی لەگەڵ بیرۆکەیەکی دیکەدا] وەرگرێک بوونی هەبێت، ئەگـەرنا نـێردراوە هونەرییەکـە هـەر لـەناو ژێرخـانی خۆیـدا دەمێنێتەوە.

<پرۆژەی دەنگ> دوو گرووپ لەیەکتری جیا دەکاتەوە. یاخود پاراوتر بڵێین؛ هەوڵ دەدات دوو گرووپ لەیەکتری جیا بکاتەوە. لێرەدا هەوڵدانێک بۆ جیاکردنەوە و پۆلێنکردنی دوو مەیدان/گرووپ دەست پێ دەکات و خۆی دەردەخات. جیاکردنەوە لێرەدا ڕووکەشێکی <دووانەیی> هەیە. لەنێوان بوون و نەبووندایە. هەوڵدانیش لێرەدا بەرجەستەکردنی خودی هونەرەکەیە. وە ئەم دوو گرووپەش کە ئاماژەمان پێ دا، دانەیەکیان بریتییە لەوانەی کە لە مانای ئەم پرۆژەیە دەگەن، گرووپەکەی دیکەش، ئەوانەن کە بەرپەچی ئەم پرۆژەیە دەدەنەوە [تاوانباران: نادادپەروەرەکان، پیاوسالارەکان] و [ئەو کەسانەی کە دژی نادادپەروەری و پیاوسالارین].

هونەری <پرۆژەی دەنگ> خۆی بەرجەستە دەکات لەناو پانتاییەکانی <چالاکی مەدەنی> و، <خەباتی

مەدەنی>. لێرەدا هونەر وەکوو ئامرازێکە بۆ جڵەوپێکردنی <بیرۆکە ڕامیارییەکان> لە ئاستێکی نەرمتردا. چونکە <چالاکییە ڕامیارییە تیژەکان>؛ توانستی هونەربوونیان تێدا نییە و تەنانەت هونەرمەندەکانیش ناتوانن ئەم کردەیە بە ئەنجام بگەیەنن و بە شیاوی نازانن. وە هەر کاتێکیش ئەنجامی بدەن، کردەکەیەکان لە کردەی هونەربوون دەچێتە دەرەوە و جڵەو دەکات بۆ ناو هێڵەکانی <کردەی ڕامیاری>.

"دۆستانی پرۆژەکە"

١	دادگەراکان
٢	یەکسانخوازەکان
∞	...

"نەرمە دوژمنەکانی پرۆژەکە"

١	نادادپەروەرەکان
٢	پیاوسالارەکان
∞	...

(هێڵکاری گرووپەکانی پرۆژەکە)

دەنگە هونەرییەکان:

لــێرەدا <دەنــگ> گەیەنـــەری بیرۆکەکانـــە. لـــەم پڕۆژەیەدا دەنگێک لـە بەرزاییدایـە. لێرەدا؛ ئـەوە <دەنـگ>ـە دەسەڵاتی خۆی بەرجەستە دەکات. بەرزاییەکان ئاماژەن بـۆ سـەرەوە و دەسـەڵات. بەتایبـەتتر سـەرەوەی مـرۆڤ. لێرەدا مرۆڤ سەری بەرز دەکات و دەیەوێت بزانێت ئەم دەنگە لـە کوێوە دێت ... پاشان تـاک ئاگامەنـد دەبێت بـەوەی کـە ئـەو <گـوێگر>ــە، وە تەنانـەت بـووە بـە گـوێگر. لـێرەدا تاکێـک کەوتووەتـــە نـــاو شـــێوەگرتنێکی گوێگرییـــەوە بـــەبێ هیچ بڕیاردانێـک کـە لەلایـەن خۆیـەوە هـاتبێت. لێرەدا تـاک لـەناو پانتاییـەکی دوو لایـەنی <دەنـگ> و <گـوێگر>دایـە. بیرۆکـە هونەرییەکە لـە تاکێکـەوە (بـێژەر/دەنـگ) دەگواسـترێتەوە بـۆ تاکێکی دیکە (گوێگر).

<دەنـگ>ــە پەشـۆکاوەکە ئاگادارمـان دەکاتــەوە لـە کێشەیەک. ئەم کێشەیە ناتواندرێت بە دەنگێکی هێمنانە قســە

بکـات و ویســتنەکانی خـۆی دەربــبڕێت. چونکـە لـۆژیکی یارییەکـە پابەنـدە بـە شـلەژان و <کێشــەی ڕەق/کێشــەی ڕاستەقینە>. وە <کێشـەی ڕاسـتەقینەی ڕەگـەزی> تـەنها لـە ڕێگەی شلەژانی دەنگەوە چارەسـەر دەکرێت. لەبـەر ئـەوەی سـەرەتا خـودی بیرۆکەکـە لـەناو پانتاییـەکانی ڕق و کینـەوە سەری هەڵداوە و، دەبێت ئاواییش ویستی خۆی بداتەوە.

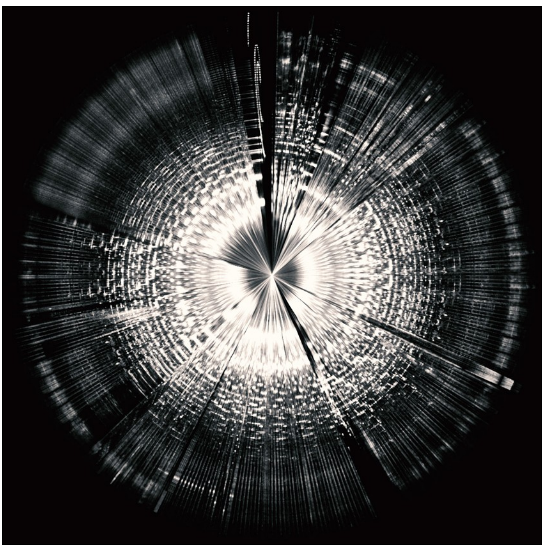

٣. ڕەهەندە سەرووسرووشتییەکانی پڕۆژەکە

ئایە ئەم دەنگە لە کوێوە دێت؟ ... دیارنەبوونی خودی بێژەر لێرەدا ئاماژە بۆ هێزێکی سەروومرۆیی دەکات. وەک ئەوەی دەنگێکی گەردوونی بانگهێشتمان بکات بۆ تشتێک ...

ئەم دەنگە ئاماژە بە مرۆڤێک دەکات. مرۆڤێک لە دۆخێکدا ... لێرەدا <دۆخێکی مرۆیی> سەرتاپاگیری دەکات بەسەر گشت دۆخە بەرجەستەنەبووەکانی دیکەدا. بەتایبەتتر ئەو دۆخانەی کە گوێگەر ئەزموونی نەکردووە.

لێرەدا ڕەهەندی مرۆڤگەراییانەی ئەم پڕۆژەیە ئاشکرا دەبێت و خۆی دەردەخات. خودی چەمکی <مرۆڤ> بۆ ئەم پڕۆژەیە، سەرتاپاگیرییەکە بۆ هەردوو جۆر. هەردوو ڕەگەزی <نێر> و <مێ>. لێرەدا ئەم پڕۆژەیە ئاماژە بە ڕەگەزی <مێ> دەکات. بەڵام <ڕەگەزی مێ>ی نێر و <ڕەگەزی مێ>ی مێ. ئەو ڕەگەزبینییەی کە

<مێ> هەیەتی بەرامبەر بە <مێ> جیاوازە لەو ڕەگەزبینییەی کە <نێر> هەیەتی بۆ <مێ>. ئەم پڕۆژەیە ئاگاداری بە هەردوو ڕەگەزەکە دەبەخشێت. ئەمەش مانایەکی ناڕاستەوخۆ دەگەیەنێت؛ واتاکەی ئەوەیە کە هەردوو ڕەگەز بەشدارن لە <نادادپەروەریی ڕەگەزی> بەرامبەر بە ڕەگەزی مێ ...

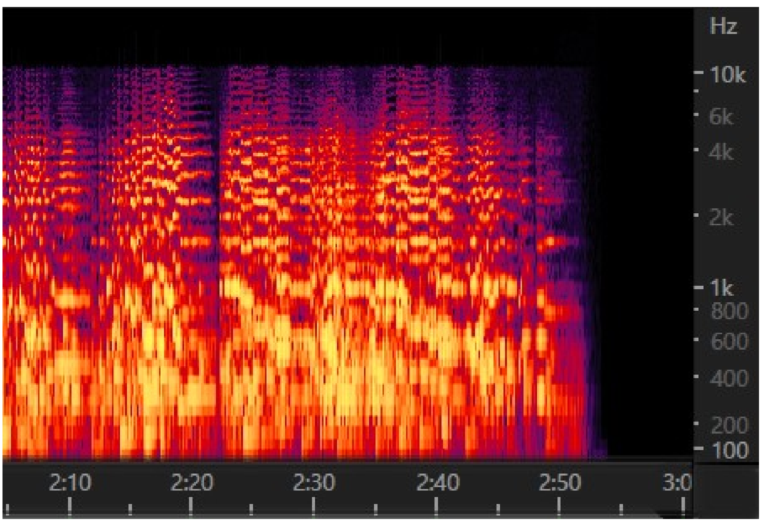

٤. پرۆژەی دەنگ وەکوو بەرهەمێکی پاش-مۆدێرنیتە

لە سەردەمی مۆدێرنیتەدا، گشتەکان دابەش دەبن بۆ بەش و بەشەکانیش دابەش دەبن بۆ گشت. وە دووانەکان زەقتر دەردەکەون. دووانەکان لەیەکتری دادەبڕێن. پارچەکان وزەی کێشکردنیان نامێنێت ... کێشکردن لە ڕابردووە ... لێرەدا هەردوو جۆری مرۆڤ، لێک دەکشێنەوە و >نامۆییبوونی ڕەگەزی< دێتە نێوانیان و شوێنی ئەم بۆشاییە دەگرێتەوە.

ئەم دوو ڕەگەزە لەیەکتری دابڕێندراون. >دابڕێندراوی ڕەگەزی< ... چەمکی دابڕێندراو لەگەڵ چەمکی دابڕاودا؛ جیاوازییەکی بنەڕەتییان هەیە: دابڕێندراو لەلایەن کۆمەڵێک بارگۆڕانی دەرەکی ڕوو دەدات. بەڵام چەمکی دابڕاو؛ خودی چالاکی و کردەی دابڕانە. نەوەکوو بارگۆڕانەکان ...

لــــە ئێســــتادا، هــــەردوو ڕەگەزەکــــە لەیــــەکتری دابڕێنـدراون بـەهۆی کۆمـەڵێک <ئـامرازی ڕێکخـراوەیی> و <هەڵــەی خــودیی تاکــەکانی کۆمــەڵگا> و <خۆگۆڕینــە دۆڕاوەکـان - Error Form>. وە تاککـەرایی دژە-دەرەکی خۆی دەخزێنێتە نـاو <تاکگـەرایی ڕەگـەزی> و، ڕەگـەزەکان نـامۆ دەبن لەگـەڵ یەکتریـدا. وە ڕەگـەزەکان لـە تێڕوانیـنی خودی ڕەگەزی خۆیانەوە لە ڕەگـەزی بەرامبـەر دەڕوانن و، جیهانبینینێک کە تیایدا <ئێمـە هاریکـاری یـەکتری دەکـەین و بـۆ یـەکتری درووسـت کـراوین> ئەسـتەم دەبێت لـە پێش تەمومژەکانی ڕەگەز لە سەردەمی پاش-مۆدێرنیتەدا.

پـڕۆژەی دەنـگ، تـۆڕێکی هاوپەیوەنـدە بـە کۆمـەڵێک پرسی مۆدێرنیتـە و دوای-مۆدێرنیتـە. ئـەو پرسـانەی کـە لـە ئـــــــەنجامی نـــــــەمانی <مانــــــــای ژیــــــــان> و <بێماناگەرایی/هیچگەرایی> دەردەکەون. وە پـڕۆژەی دەنـگ هەوڵ دەدات ئەم کێشانە چارەسەر بکات.

ئەگەرچی نادادپەروەریی ڕەگەزی و نادادپەروەری و کردەی <دژە-مێ> هەر لە کۆنەوە بوونیان هەبووە؛ بەڵام لە ئێستادا [پردی نێوان مۆدێرنیتە و پاش-مۆدێرنیتە] ئەم لێکتێنەگەیشتنە لە هەموو کاتێکی دیکەدا زەقتر بووەتەوە. ئێستا ڕەگەزەکان دەیانەوێت بچنەوە ناو خۆیان. نەوەکوو لەگەڵ یەکتریدا بن.

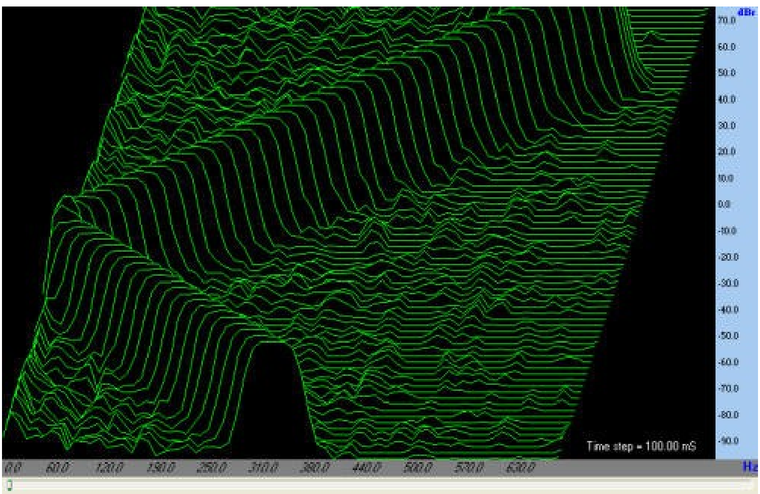

٥. خوێندنەوەیەکی ڕەخنەیی بۆ پڕۆژەکە

هـــەروەک ئاشـــکرایە ئـــەم پڕۆژەیـــە بەرهـــەمێکی هونەرییـە. وە هونـەر دەکرێت بـە چەندین پێوەر و ڕەهەنـد بــەر لێشــاوی ڕەخنــەگرتن بکــەوێت. بــەڵام لــێرەدا هــەوڵ دەدەین ڕەخنەیــەک لــە خزمــەتی تێگەیشــتندا بنەخشــێنین ســەبارەت بــەم پڕۆژەیــە. ئــەم ڕەخنەیــەمان لــە ئاســتێکی فەلسەفی/کۆمەڵایەتی[کۆمەڵناسی]دایـە. وە ئـەم ڕەخنەیـەمان هیچ پەیوەنـدی بــە جــۆر و شــێوە و کوالیـتی پڕۆژەکــە و <بڕیــاردانی ئێســتاتیکیانە – Aesthetic Judgement> سەبارەت بە پڕۆژەکە نییە.

تێزی ڕەخنەکە بەم شێوازەیە: ئایە بەرجەسـتەکردنی دادپـەروەری لـە ڕێگـای بەرهـەمێکی هونـەریی پێشـاندەر و گشـتگیر، دەتـوانێت ڕێڕەوەکـە بگـۆڕێت و بمانگەیـەنێت بـە خودی دادپەروەری؟ ... لە ڕووکەشـدا ئـەم پرسـیارە سـادە بەرچاو دەکەوێت، بەڵام لە ناوەڕۆکدا خـاوەنی چەنـدین لقی

کێشــەئامێزە وەکــوو: [پرســـی هونـــەر، پرســـی هونـــەری پیشاندەر، پرسی دادپەروەری].

پرســـی هونـــەر: یـــەکێک لـــەم لقانـــەی کـــە لـــە پرســـیارەکەماندا دەبێتـــەوە، بریتییـــە لـــەوەی ئـــاخۆ ئـــەرکی هونـەر چییـە؟ ... وە بەتایبـەتتر، ئـەرکی هونـەر لـە ئێسـتادا [سەدەی بیست و یـەک و ٢٠٢٣] چییـە؟ ... پـڕۆژەی دەنـگ لە ڕووی هونەرییەوە دەیەوێت کۆمەڵێک ئاگادار بکاتەوە بـە کردەی شۆک و تۆقان [Shock Art]. لێرەدا ئەرکی هونەر ڕۆڵێکی ئاگادارکارییانە و ئاگـالێبوو دەگێڕێت. ئـەم پڕۆژەیـە لــە بــاری هونــەردا دەیــەوێت کۆمــەڵگا ئاگــادار بکاتــەوە سەبارەت بە کێشەکە.

لقێکی دیکـە کـە لـە پرسـیارەکەمان دەبێتـەوە کـە بریتییـە لـە هونـەری پیشـاندەرانە و هونـەری ڕای گشـتی [Exhibitionist Art/Public Art] : ئـەم جـۆرە هونـەرە، دەسـتوپەنجەی لەگـەڵ ڕای گشـتی و پانتـایی گشـتیدا نـەرم

کـردووه. وه هــەوڵ دەدات پەیوەنــدی تەنهاوتــەنها لەگــەڵ پانتایی گشتیدا درووست بکات. لە هونـەری گشـتیدا چیدیکـە پەیوەندییــە شەخســییەکان و تاکییــەکان بوونیــان نــامێنێت. بەڵکوو پتر سـەرنج دەبەخشـرێتە سـەر ڕووکارە کۆمـەڵی و درشــتەکان. هونــەری پێشــاندەرانە دەرکەوتەیــەکی زەقــە لــە سەردەمی مۆدێرنیتـە و پـاش-مۆدێرنیتـەدا. ئـەم پڕۆژەیـەش لێکەوتێکە لە لێکەوتەکانی هونەری بەرجەستەبوو و جیهانی.

لقی سێیەم لە پرسیارەکەماندا، پەیوەسـتە بـە خـودی دادپەروەرییــەوە. دادپــەروەری بــە هــەموو ڕەهەنــدەکانی [یەکسـانی ڕەگـەزی، یەکسـانی لـە مـاف، یەکسـانی لـە ...]. لێرەدا پرسەکە لەسەر ئەوەیە کـە ئـاخۆ دادپـەروەری چییـە؟ ... سرووشــتی دادپــەروەری چییــە؟ ... دادپــەروەری لــە ســـەدەی بیســـت و یەکــدا چییــە؟ ... ئــەم کۆمەڵــە وردە پرســیارانە هــەموو جێگــای ســەرنجن. چونکــە بــە گشــتی، هەتاوەکوو ئێستا پێناسەیەکی ڕەها و نەگۆڕی دادپـەروەری

دەستەبەر نەکراوە. بەتایبەتتر لە سەدەی بیست و یەکدا، ئەم پێناسەیە گرینگی پێ نەدراوە. بەڵکوو تەنها گرینگی بە ڕووکەش و دەرکەوتەکانی چەمکەکە دراوە نەوەکوو خودی چەمکەکە.

پرسی دادپەروەری و دادپەروەربوون [دادگەرایی]، دوو ئاڕاستەی سەرەکی لەخۆ دەگرێت لە سەدەی بیست و یەکدا:

ئاڕاستەی یەکەم لە باری تاکگەراییدایە. ئەم ئاڕاستەیە فیکرییە باوەڕی وایە کە دادپەروەری لە خودی تاکەوە دەست پێ دەکات. ئەوە لەسەر تاکێکە کە دادپەروەر دەبێت یاخود نەخێر. دادپەروەری چەمکێکی <چاکە>یە و پەتییە. پەیوەندی بە ڕەگەزەکانەوە نییە. بەڵکوو لە خودی تاکێکەوە دەردەکەوێت و، لە تاکێکەوە بەرەو تاکێکی دیکە دەگوازرێتەوە ... ئەم ئاڕاستەیە جەخت لەسەر تاکیەتیبوونی پرسەکە دەکاتەوە. کە باوەڕی وایە دەبێت

هەموومان سەیری خۆمان بکەینەوە و، لە ئاوێنەکەدا تەماشایەکی خۆمان بکەین بۆ هەبوونی هەر جڵەو و بۆشاییەکی ڕێگاخۆشکار بۆ دەرکەوتنی کردەی نادادپەروەرانە.

بەڵام ئاڕاستەی دووەم گرینگی بە پرسی داد دەدات لە ڕوانگەیەکی کۆمەڵگەرایانەدا. ئەم ئاڕاستەیە باوەڕی وایە کە دەبێت لە دەرەوەی تاکدا دادپەروەری بوونی هەبێت.

لێرەدا ئێمە خۆمان لەنێوان دوو ستوونی پەڕگیردا دەبینینەوە. ئاڕاستەیەکی تاکگەرایی و ئاڕاستەیەکی کۆگەراییانە. بەڵام ئەمانە پەڕگیرن و لە کۆتاییدا ئەوە دەگەڕێتەوە سەر خودی تاکێک کە ئایە پرسی دادپەروەری پەیوەستە بە چی ئاڕاستەیەکەوە. وە بگرە بابەتیترین بڕیاردان، ڕەنگە بریتی بێت لە <خاڵی ناوەند/میانڕەوبوون>. میانڕەوبوونێک لەنێوان هەردوو پەڕگیرەکە و سنوورەکان پێویستە.

ئەم پڕۆژەیە کۆمەڵێک پرسی هاوشێوە دەورووژێنێت هەروەکوو ئاماژەمان پێدا. وە خوێندنەوەیەکی ڕەخنەیی بۆ پڕۆژەکە هاوواتایە بە ئەنجامدانی خوێندنەوەیەکی ڕەخنەیی بۆ بەشێکی زۆری لق و دەرهاویشتەکانی مۆدێرنیتە و پاش-مۆدێرنیتە. وە خوێندنەوەیەک کە لە ئاستێکی >بیرکردنەوەی ڕەخنەیی/ Critical Thinking<دا بێت و پاشان بچێتەوە ناو ئاستێکی تێگەیشتن. نەوەکوو هەر لە سەرەتاوە لە ئاستێکی وەسفکردن و شیکردنەوە دەست پێ بکات.

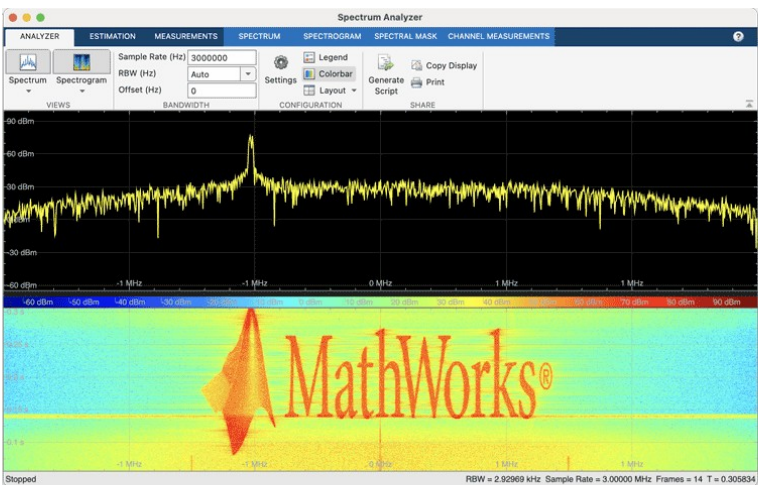

٦. دوا وته

پڕۆژەی دەنگ بەرهەمێکی هونەرییە، کە تیایدا هەوڵ دەدات کۆمەڵێک پرسی کۆمەڵایەتی بورووژێنێت لە ڕێگەی پانتایی گشتییەوە. وە لە هەمان کاتدا، پانتایی گشتی بە ئەرێنی و بە نەرێنی بەشداری لەم پڕۆژەیە دەکات. چونکە پڕۆژەی گشتی، پێویستی بە پانتایی گشتییە. ئەم پڕۆژەیە، بیرۆکەکانی دەچێتە چوارچێوەی کۆمەڵێک پرسی ئاکاریی و بەهازانی [Axiology]. کە تیایدا ئەم بیرۆکانە لەگەڵ کۆمەڵێک بیرۆکەی لێکدژدا هەوڵ دەدەن هەمئاهەنگی پێک بهێنن لە ڕێگەی هێڵە هونەرییەکانەوە.

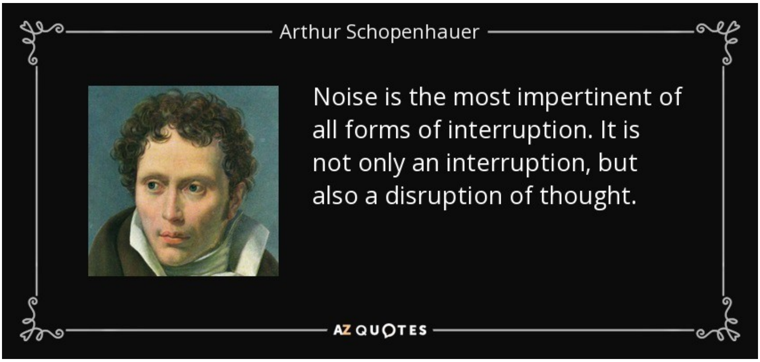

وێنەیەک لە کاتی پەخشکردنی پڕۆژەکە ...

گوێچکەکان بیستیان و چاوەکانیش بینیان.

— عەلی ئەحمەد

بەشی هەشتەم: زانستی پێناسەکاری

بەشی هەشتەم: زانستی پێناسەکاری

؛١؛ زانستی پێناسەکاری، ئەو زانستەیە، کە لێکۆڵینەوە[یـەکی ورد] دەکات لەسـەر [چۆنیـەتی] پێناسـەکردن و پێناسـەکانی وشەکان [چەمکـەکان] بەگشـتی. ئـەم زانسـتە دەسـت دەکـات بە دووبـارە هەڵسـەنگاندنەوە و، شـیکردنەوە [و ...] دەکـات لــەبۆ ماناکــان و پێناســەکانی وشــەکان [چەمکــەکان]. ئــەم زانستە [پێویستە] بە گرینگ تەماشا [بکرێت] دەکرێت لەبـەر ئـەوەی بـە هـۆی نـەبوونی ئـەم زانسـتە (بـەکار نـەهێنانی و هەست پێ نەکردنی، ئەکتوالیزەنەکردنی)، لـە هەنـدێک جـاردا مشــتومڕی زانســتی درووســت دەبێت تــەنها لەســـەر ڕێـک نەکــەوتنێک لەســەر پێناســەیەکی وشــەیەک [چــەمکێک] لــە بابەتێک لە مشتومڕەکە، کە وا دەکات مشتومڕەکە نەگات بـە هیچ دەرکەوتەیــەک و ئەمــەش وا دەکــات ئامــادەبوونی < زانســتی پێناســەکاری > لــەم بارودۆخانــەدا بــە گرینـگ

بزاندرێت و ببێت به کەرەستەیەکی بەسوود لەبۆ هەموو بواره زانستییەکان بەگشتی.

؛٢؛ < زانستی پێناسەکاری > لێکۆڵینەوه دەکات لەبۆ گەیشتن به تێگەیشتنێکی ڕوون[تر] له بەرامبەر پێناسەکانی وشەکان [چەمکەکان]، چونکه پێناسەی وشەکان [چەمکەکان] گرینگن لەبەر ئەوەی کاتێک که بەکار دەهێندرێن له چەندین بواری زانستیدا، به نەگونجاو بەکار هێنانی وشەیەک [چەمکێک]، کێشه درووست دەکات (کێشەیەک وەک: نەگەیشتن به هیچ دەرئەنجام و لێکەوتەیەک[ی پوخت و بەسوود]).

؛٣؛ ئەگەر پێناسەکان دووباره هەڵسەنگاندنیان لەبۆ بکردرێتەوه، ئەوه دەبینین که زۆرانێک له بەهەڵەتێگەیشتنەکانمان لەبۆ ڕوون دەکاتەوه لەسەر

تێڕوانینمان بەرامبەر بە وشەکان [چەمکەکان]، وە ئەگەر ئەم بەهەڵەتێگەیشتنانەمان لەبۆ ڕوون ببێتەوە، ئەوە دەبینین کە بەرچاوڕوونییەکی باشترمان لەبۆ دێتە دی لە مشتومڕە زانستییەکاندا.

؛٤؛ ئەم زانستە بە گرینگ دادەندرێت [وە پێویستیشە بە گرینگ دابندرێت] چونکە زۆر جار ئێمە دەبینین کەوا وشەیەک [چەمکێک] لەبۆ چەندین مەبەست و پێناسە بەکار دەهێندرێت و پێناسەیەکی سەرەکی نییە (یاخود کۆمەڵێک پێناسەی هەیە کە ئاگاداریان نین)، لەبۆنموونە کاتێک دەڵێین چەمکی < درووستبوون > چییە و پێناسەکەی چییە؟، ئەوە دەبینین کە چەندین پێناسەی لێ دەبێتەوە و لەم چەندین پێناسانەش هەموویان دەشێت بشێن لەبۆ پێناسەکردنی چەمکەکە. < زانستی پێناسەکاری > بە تەنها کار لەسەر ئەوە ناکات کە کام پێناسە ڕەوان ترە لە پێناسەکانی تر

لەبۆ وشەیەک [چەمکێک]، بەڵکوو کار لەسەر ئەوەش دەکات کە ئایە ئەم وشەیە [چەمکە] چەند پێناسەی تریش لەبۆی دەگونجێن و ڕێک دەکەون لەگەڵیدا (چەند پێناسەی تری هەیە کە ئاگاداری نین).

؛٥؛ مەبەست و ئامانجی سەرەکی لە < زانستی پێناسەکاری >دا، ئەوەیە کە ئایە ئێمە لەبۆچی لەسەر یەک پێناسەی وشەیەک [چەمکێک] ناکۆکین و ئایە کام جۆر لە پێناسە گونجاوە لەبۆ ئەو وشەیە [چەمکە]. یاخود ئایە ئەم وشەیە [چەمکە] بێجگە لە یەک پێناسە، کۆمەڵێک پێناسەی تری هەیە یاخود نا؟. ئەم بەهەڵەتێگەیشتنانە زۆر جار بەدی دەکرێت لە [زانستی] فەلسەفەدا، کە کێشە دەکەوێتە سەر ئەوەی کە ئایە کام پێناسە گونجاوە لەبۆ چەمکێک کە لەبەر دەستماندایە. هەتاوەکوو ئێستاش ئەم چەمکانە بە بەردەوامی دەکەونە جێگەی قسەلەسەرکردن لە بازنە

فەلسەفییەکاندا، چەمکانێک وەکوو: < بوون >، < درووستبوون >، < خودا >، < چاکە > < خراپە > ... لە ڕاستیدا کێشەکە ئەوە نییە کە ئایە کامە پێناسەی کامیان [فەیلەسووفەکان] ڕاستترە و ڕەوانترە، بەڵکوو کێشەکە ئەوەیە کە ئەم چەمکانە هەر یەکێکیان خاوەنی نەک تەنها یەک پێناسە نین، بەڵکوو لقیان زۆرە و ئەگەری هەیە خاوەنی زیاتر لە دوو، سێ، هەزار، بێکۆتا، پێناسە بن. لەبۆنموونە کاتێک دەپرسین کە پێناسەی < درووستبوون > چییە؟، پێناسەیەک دەڵێت: درووستبوون واتا شتێک لە هیچەوە بێتە بوون، پێناسەیەک دەڵێت: درووستبوون واتا شتێک بە شتێکی تر دەلکێندرێت و شتێکی نوێ درووست دەبێت، هەر وەک دیارە، کە ئێمە دەتوانین چەندین پێناسە بدۆزینەوە لەبۆ تەنها یەک چەمک کە هەر هەموو پێناسەکانیش جێگەی ڕەوان.

؛٦؛ بـه هـۆی ئـەکتوالیزەکردن و ئاگـاداربوون لـە هـەبوونی چەندین پێناسەی چەمکێک، ئـەوە ئێمـە دەتـوانین ئاسـانتر لـە حاڵەتەکان بڕوانین.

–

مێتازانسـتی پێناسـەکاری، ئـەو زانسـتەیە، کـە لـە ئـامراز و کەرستەکانی زانستی پێناسەکاری دەکۆڵێتەوە.

درووستبوون چییە؟

١

درووستبوون وەک هاتنەبوون.

نموونە: (شتێک کە لە هیچەوە، بێتە بوون)

نموونە: (هیچ => شت)

نموونە: (_ => ش)

٢

درووستبوون وەک پێکهاتن

نموونـــــه: (شـــــتێک بـــــه شـــــتێک دەلکێت و پێـــــک دێت، دەرئەنجامەکە درووستبوونە)

نموونە: (١+١ => ٢)

نموونە: (ش + ش => ش ش)

٣

درووستبوون وەک لێکبوونەوە

نموونـە: (شـتێک لـە شـتێک لێـک دەبێتـەوە، دەرئەنجامەکـە درووستبوونە)

نموونە: (١-١ => ٠)

نموونە: ش - ش => _)

٤

درووستبوون وەک گۆڕان

نموونـە: (شـتێک دەگـۆڕێت بـۆ شـتێکی تـر، دەرئەنجامەکـە درووستبوونە)

نموونە: (٤ => ٩)

نموونه: (ش=> ش)

بەشـــێکی زۆری زانســـتەکان لەســـەر بنەماگـــەلێکی لاواز دامەزراون کە لەدوای هەر دۆزینەوەیەک بنـەماکان تووشـی لەرزان دەبن و لە دوا قۆناغیشدا بـە شـێوازێکی سرووشـتی خودی زانستەکەش لاواز دەبێت ... = نەمان!

— عەلی ئەحمەد

بەشی نۆیەم: بنچینە بابەتییەکان

بەشی نۆیەم: بنچینە بابەتییەکان

۱) <فاکت>:

<فاکت>(ناو): لە <Fact>ی زمانی ئینگلیزیدا هاتووە. کە ڕیشەکەی دەچێتەوە سەر زمانی لاتینی. کە لە <Factum> هاتووە. لە زمانی لاتینیدا، <Factum> هاوواتایە بە :- ڕوودانێک، پێشهاتێک، دەستکەوتێک.

لە سەدە نێوەندەکانی زمانی لاتینیدا هەروەها بە مانای :- دۆخ، ڕەوش، هەلومەرج، هاتووە.

لە ئێستادا، چەمکی <فاکت>، بریتییە لە :- ئەوەی کەوا ڕاستە. ئەوەی کەوا هەیە. ئەوەی کەوا لە ڕووداندایە یاخود ڕووی داوە.

---

۲) <لێکدانەوە> : <لێکدانەوە>(ناو): لە زمانی کوردیدا، خودی وشەکە بە واتای <لێکدان> بریتییە لە <لەیەکدان>.

بەڵام لێرەدا ئێمە چەمکی >لێکدانەوە<مان بەکار هێناوە لەگەڵ هاووتاییبوون بە چەمکی > interpretari<ی زمانی لاتینی و، > التفسیر< زمانی عەرەبی.

>لێکدانەوە< بریتییە لە >وەها دانان<ی پرسێک/دەستەواژەیەک. لەبۆوێنە :-

١) لێکدانەوەی ئەوان سەبارەت بە مانگگیران هەڵەیە.

٢) لێکدانەوەی من لەبۆ پرسەکانی ئەمڕۆ ڕاست نەبوون.

٣) لێکدانەوەکانی تۆ لەبۆ پرسەکان ڕاست دەرچوون.

کەواتا :- >لێکدانەوە< = >وەها دانان<.

٣) >بەلێکدانەوەکردن<:

>بەلێکدانەوەکردن<(کار): پرۆسێسێکە کەوا تیایدا >فاکت<ەکان لێکدانەوەیان لەبۆ دەکرێت. لەسەر هەر جۆرێک لە بنەما و بناغە بێت. لە پرۆسێسی >بەلێکدانەوەکردن<دا، گرینگ نییە >لێکدانەوە<کە

چۆناوچۆنە/چییە. بەڵکوو ئەوەی گرینگە، تەنها بریتییە لەوەی کەوا :- خودی <فاکت>-ێک دەکرێت و دەچێت لەبۆ ناو پرۆسێسی <بەلێکدانەوەکردن>. لە دواجاردا خودی پرۆسێسەکە بریتییە لە :- <بەلێکدانەوەکردنی فاکتێک>.

٤) <تیۆری-سێتەکان>:

<تیۆری-سێتەکان>(ناو): کورتەمێژوویەک و ڕیشەی ئیتیمۆلۆژی باس بکە؟

لەم توێژینەوەیەدا، ئێمە تەنها کەڵک لە هەندێک لە ئامرازەکانی <تیۆری-سێتەکان> وەردەگرین. ئامرازگەلێکی وەکوو:-

١) خودی سێت وەکوو خڕکردنەوەیەک و ڕێکخستنکارێک :- { }

٢) پێویستییەتی ئەندامبوون لەنێو سێتدا :-

٣) پێویستییەتی ئەندامبوون-بە-سێت :- دەبێت ناوی سێتەکە هاوپەیوەند ببێت لەگەڵ ئەندامەکانی نێو سێتەکە.

---

٥) <بەسێتکردن>:

<بەسێتکردن>(کار): پرۆسێسێکە کە تیایدا کۆمەڵێک <کۆتاک، شمەک...> خڕ دەکرێن لەبۆ نێو یەک سێت.

لەبۆوێنە:-

١) سێتی هەموو ڕاستییەکان :- {ڕ}:- {ڕاستییەکان}

٢) سێتی هەموو فاکتەکان :- {فـ} :- {فاکتەکان}

٣) سێتی هەموو لێکدانەوەکان :- {لـ} :- {لێکدانەوەکان}

بە پێچەوانەی پرۆسێسی <بەلێکدانەوەکردن>، پرۆسێسی <بەسێتکردن> دەبێت هەموو ئەندامەکانی کۆک/هاوکۆک ببن لەگەڵ خودی ئەو سێتەی کە تێیدان. [واتا نابێت سێتی هەموو ژمارە جووتەکان، ژمارەی تاکی تێدا بێت...] لەنێو

پرۆسێسی <بەسێتکردن>دا، گرینگ نییە چی شمەکگەلێک دەکەیت بە سێت. بەڵکوو ئەوە پێویستە کەوا هەموو شمەکەکان لەگەڵ ئەو سێتەدا لەنێو پرۆسێسێکی هاوپەیوەندیدا ببن.

٦) <بابەتەڕێژە>:

<بابەتەڕێژە>(ناو): بریتییە لەو ئەنجامەی کەوا لە پرۆسێسی گەڕان و لێکۆڵینەوە لە <بناغەیەکی بابەتی> بەدەست دەکەوێت. واتا ئامادەبوونێک و هەوڵێک لە <ڕێژەگەرایی>ەوە لەبۆ <بابەتگەرایی>.

٧) <سێتی گەردوون>:

<سێتی گەردوون>(ناو): پێک هاتووە لە ئەو سێتەی کەوا هەموو گەردوونی تێدا خڕ بووە. بە شێوەیەکی ڕێکوپێکتر بیڵێم :- ئەو سێتەیە کەوا هەموو گەردوونی تێدایە. [هەڵبەتە بێجگە لە <دەرەوەی گەردوون>.]

<سێتی گەردوون> بە نووسینی سیمبوولی، بەم شێوازە دەبێت :- {گ} / {U}

٨) <فاکتی دژە-فاکت>:

<فاکتی دژە-فاکت>(ناو): ئەم جۆرە فاکتەیە کەوا لێکدژە لەگەڵ خۆیدا. خۆی وەکوو <فاکت> دەردەخات. وە لە هەمان کاتیشدا پێچەوانەی <فاکت>ـە. <فاکتی دژە-فاکت> بریتییە لە <لێکدانەوە> بەڵام لە بەرگری <فاکتی دژە ·فاکت>دا. کەواتا :- <فاکتی دژە·فاکت> = یەکێک لە <لێکدانەوەکان>.

٩) <لێکدانەوەی بەفاکت-زاندراو>:

<لێکدانەوەی بەفاکت-زاندراو>(ناو): هەموو ئەو <لێکدانەوە>انەن کەوا خۆیان وەکوو <فاکت> دەردەخەن. بەڵام هەر وەکوو <فاکتی دژە-فاکت> وان. کە لە ڕاستیدا بریتین لە تەنها <لێکدانەوە>. نەوەکوو <فاکت>. چەمکی

<زاندراو> لێرەدا گرینگە ئاماژەی پێ بکەین. چونکە وەها زاندراوە. نەوەکوو وەکوو ئەوەی کە هەبێت.

١٠) <لێکدانەوەی دژە-لێکدانەوە>:

<لێکدانەوەی دژە-لێکدانەوە>(ناو): ئەو دۆخەیە کەوا کاتێک لێکدانەوەیەک لەبۆ <بناغەیەکی بابەتی> دەکەیت، بە پێشمەرجی هەبوونی <بناغەیەکی ڕێژەگەرایی>انە.

لەبۆوێنە :-

١) هیچ ڕاستییەک بوونی نییە = <بناغەیەکی ڕێژەگەرایی>.

٢) ئەم دەستەواژەی سەرەوە ڕاستە = <بناغەیەکی بابەتی>.

٣) <بناغەیەکی بابەتی> نەگونجاوە لەگەڵ <بناغەیەکی ڕێژەگەرایی>.

٤) کەواتا :- <لێکدانەوەیەکی دژە-لێکدانەوە> هاتە ئەنجام.

هەموو <لێکدانەوەیەکی-ڕێژەگەرایی>، ئەنجامەکەی بە خۆڕسکانە بریتییە لە <لێکدانەوەیەکی دژە-لێکدانەوە>. چونکە بە خۆڕسکانە لە <ڕێژەییبوون> دەگۆڕێت لەبۆ <بابەتیبوون>.

١١) <یەکفاکت>:

<یەکفاکت>(ناو): دەستەواژەکەی <فڕیدڕیک ویلیام نیتچە> ئەنجامەکەی بریتییە لە هەبوونی تەنها <یەکفاکت> :- یەک فاکت، لەنێو {سێتی گەردوون}دا.

١) لەبەرچی هەڵبژاردنی <فڕیدڕیک ویلیام نیتچە> وەکوو نموونەیەکی <ڕێگاخۆشکردنی ڕەوتی ڕێژەگەرایی>؟

زۆرێک لە خوێندەوارانی بابەتی فەلسەفی، وە بەتایبەتتر بە ڕێژەیەکی بەرچاو لە خوێندەوارانی فەیلەسووفی ئەڵمانی <فڕیدڕیک ویلیام نیتچە>، باوەڕیان وایە [یاخود وەها تێگەیشتوون] کەوا ئەم فەیلەسووفە سەر بە هەندێک بنەمای ڕێژەگەراییە. یاخود بە شێوەیەکی گشتیتر بڵێین،

>فرێدرێک ویلیام نیتچە< سەر بە ڕێبازی ڕێژەگەراییە. وە یەکێک بووە لە دەستپێشخەرە سەرەکییەکانی ڕێبازی ڕێژەگەرایی لەنێو پانتایی زانستی ئیپیستیمۆلۆژیادا. وە هەروەها یەکانگیرییەکی زۆر هەیە لەنێو خوێندەوارانی >فرێدرێک ویلیام نیتچە<دا کە لەبەر ئەوەی ئەم فەیلەسووفە >نایەلیست<ە. کەواتا ئەم فەیلەسووفە باوەڕی بە هیچ >بنەمایەکی بابەتی< نییە. یاخود باوەڕی بە هیچ ڕاستییەک نییە. هیچ حەقیقەتێک بوونی نییە.

١.١) لەبەرچی دەبێت >ڕێژەگەرایی فرێدرێک ویلیام نیتچە< ڕەت بکردرێت :-

لە ئەم توێژینەوەیەدا، پرۆسێسی سەرەکی، هەر نەک تەنها بریتی نییە لە ڕەتکردنەوەی >ڕێژەگەرایی فرێدرێک ویلیام نیتچە<، بەڵکوو بریتیشە لە دەرخستنی ئەو لێکدژییەی کە لەنێو >ڕێژەگەرایی فرێدرێک ویلیام نیتچە<دا هەیە، کە لە

دواجاردا دەمانگەیەنێت بە <بنەمایەکی بابەتی>. یاخود بناغەیەکی بابەتی.

---

١) ڕەچەڵەکی دەستەواژەکەی <فریدریک ویلیام نیتچە> :-

<فریدریک ویلیام نیتچە/Friedrich Wilhelm Nietzsche> لە پەڕتووکی <ویستی هێز>دا، دەئاخڤێت:-

هیچ فاکتێک بوونی نییە، تەنها لێکدانەوەکان نەبێت.

خودی نووسینەکە بەم شێوازەیە:-

"No, facts is precisely what there is not, only interpretations"

ئەگەر ئێمە وەرگێڕانی وشەبەوشە لەبۆ ئەم دەستەواژەیە بکەین، ئەوا بەم شێوەیە دەبێت:-

نەخێر، فاکتەکان ئەوە نین کە هەن، تەنها لێکدانەوەکان.

سەرچاوە:-

Friedrich Nietzsche, The Will to Power,] translated by Walter Kaufmann and R. J. [Hollingdale § 481

لـێرەدا <فرێـدرێک ویلّیـام نیتچـە> پرسـێکی بنـەڕەتی دەردەخـات. (هەڵبەتـە بـە پـێی <پسـپۆڕانی فرێـدرێک ویلّیـام نیتچە> ئەم پەڕتووکە ئەگەریـەتێکی زۆری تێدا هەیـە کـەوا دەسـتکاری کـردرابێت لەلایـەن خوشـکەکەیەوە/Elisabeth Förster-Nietzsche – وە هەروەها ئەسـتەمیەتێکی زۆر لەم دەستەواژەدا هەیە کەوا لەلایەن خودی نووسـەرەوە چـا کرابێت. چونکە <فرێدرێک ویلّیام نیتچە> خۆی "باوەڕ"ی بە کۆمەڵێک بەهاگەل هەبوو.).

٢) دەستەواژەکە :-

سـەرەتا، با بـزانین ئـەم دەسـتەواژەیە چی ئاڵنگارییـەکی تێدا هەیە و لێکەوتەکانی چین:-

[هـەر وەکـوو ڕوونـە،] ئـەم دەسـتەواژەیە لـە دوو بەشـی سەرەکی پێک هاتووە :-

---

بەشی یەکەم:-

١) هیچ فاکتێک بوونی نییە.

هاوواتا:- ١.١) فاکت بوونی نییە.

هاوواتا:- ١.٢) <سێتی گەردوون> فاکتی تێدا نییە.

-

بەشی دووەم:-

٢) لێکدانەوەکان بوونیان هەیە.

هاوواتا:- ٢.١) لێکدانەوە بوونی هەیە.

هاوواتا:- ٢.٢) <سێتی گەردوون> تەنها لێکدانەوەیە.

-

سادەکردن:-

فاکت بوونی نییە، لێکدانەوە بوونی هەیە.

کەواتا :- فاکت بوونی نییە، لێکدانەوە بوونی هەیە.

بە سیمبوولی-لۆژیکی:-

{فـ} = . / {لـ} = [ئەگەریەتی] بێسنوور[بوون]

هاوواتاکانی دەستەواژەکە:-

١) هەموو فاکتەکان لێکدانەوەن:-

{فـ} = {لـ}

{لـ} = {فـ}

١.١) فاکتە بیرییەکان هەمووی لەنێو مێشکمانن.

١.٢) فاکتەکان لەبۆیە هەن، چونکە ئێمە هەین.

۱.۳) <بەلێکدانەوەکردن>ی تەواوی بناغە/بنەما ماتماتیکییەکان.

---

۲) هیچ فاکتێک بوونی نییە:-

۲.۱) خودی (فـ) = نا(فـ)

۲.۲) سێتی {فـ} = ناف / سێتی {ف} = ۰

۲.۳) هیچ فاکتێک بوونی نییە هەتاوەکوو لەبۆی بگەڕێینەوە.

۲.٤) <بەلێکدانەوەکردن>ی تەواوی بنەما/بناغە ماتماتیکییەکان.

---

۳) لێکدانەوەکان بوونیان هەیە:-

سێتی {لـ} = (لـ۱) – (لـ۲) – (لـ۳)...

۳.۱) هەموو فاکتەکان تەنها لێکدانەوەیەکن و ڕێژەیین.

٣.٢) فاکتەکان ڕەها نین.

٣.٣) <بەلێکدانەوەکردن>ی تەواوی بنەما/بناغە ماتماتیکییەکان.

---

٤) تەنها یەک فاکت بوونی هەیە:-

{فـ} = {لـ}

٤.١) فاکتەکان تەنها وێنەدانەوەی لێکدانەوەکانمانن.

٤.٢) <بەلێکدانەوەکردن>ی تەواوی بنەما/بناغە ماتماتیکییەکان.

لێکدژییەکانی دەستەواژەکە:-

١) ئایە چلۆن سێتی فاکتەکان، هیچ فاکتێکی تێدا نییە؟

{فـ} = نافـ [یاخود] ٠

---

٢) ئایە چلۆن سێتی فاکتەکان، بریتییە لە لێکدانەوەکان؟

{فـ} = (لـ)

---

٣) ئایە لێکدانەوەکان بریتین لە فاکت؟

{لـ} = {فـ}

سێتی لێکدانەوەکان، ئەندامەکانیان بریتین لە فاکتەکان.

بەڵام خودی سێتەکە، سێتی لێکدانەوەکانە. (لێکدژی).

{تەنها یەک فاکت بوونی هەیە}

نەبوونی فاکت هاوواتایە بە نەبوونی تەنانەت هیچ جۆرێک لە ڕاستی. چونکە یەکێک لە ئەندامەکانی سێتی ڕاستی، بریتییە لە فاکت. هەڵبەتە هەرایەکی زۆر هەیە لەنێو پانتایی

<گوتار-و-دەربڕین>ـە فەلسەفییەکان سەبارەت بەوەی کەوا <نەبوونی-فاکت> بریتییە تەنها لە ڕێگەخۆشکردن و هاوپەیوەستبوون بە بنەما <ڕێژەگەراییەکان>. سەرەتا با بزانین سێتی ڕاستییەکان لە چی پێک هاتووە :-

{ڕ} :- فاکتەکان، ژمارەکان، لۆژیک،...

[لە ڕاستیدا فاکت، وە هەموو شمەکەکانی نێو سێتی {ڕ}، بریتین لە هەموو ئەو شمەکانەی کەوا لە دەرەوەی ئێمەدا بوونێکی سەربەخۆیان هەیە. هەڵبەتە سەربەخۆیی لێرەدا چەمکێکی گشتگیرە. بەڵام ئەگەر بە چڕتر بئاخڤین: هەموو شمەکەکانی نێو سێتی {ڕ}، لە دەرەوەی <مرۆڤ>دا بوونیان هەیە و پەیوەندی بە هەبوون و نەبوونی بینەرێک و مرۆڤێک نییە هەتاوەکوو پەی بە بوونەکەی ببردرێت.]

بەڵام وادابنێین لە گەردووندا تەنها یەک فاکت بوونی هەیە، ئەویش ئەوەیە کەوا هیچ فاکتێک بوونی نییە. ئەگەر بەم دەستەواژەیە بێت. کەواتا تەنها یەک فاکت بوونی هەیە.

چونکە خودی ئەم دەستەواژەیە <بەفاکتبوون>ی <هیچ فاکتێک بوونی نییە> دەچەسپێنێت.

لە سێتی {فاکت}دا، ئەم شمەکانەی خوارەوە ئەندامن:–

١. ڕاستی نەگۆڕ (بنەما بیرکارییەکان).

١.١ ڕاستی نەگۆڕ (ڕوویداو) و (ڕوودان).

–

٢. ڕاستی گۆڕاو (بنەما بایۆلۆژییەکان).

ئەم دەستەواژەیەی <فڕیدڕیک ویلیام نیتچە> خۆی بریتییە لە فاکتێک. لەبەر ئەوەی <لێکدانەوەکان> دەکات بە پێشمەرجی هەموو فاکتێک. کەواتا: تاکە فاکت لەنێو ئەم گەردوونەدا ئامادەیی هەبێت، بریتییە لە :– هیچ فاکتێک بوونی نییە، تەنها لێکدانەوە نەبێت. وادابنێ کەوا ئەم دەستەواژەیە ڕاستە و، تەنها یەک فاکت لە گەردووندا بوونی هەیە. کە بریتییە لەوەی کە هیچ فاکتێک بوونی نییە.

{لێکدژی دەستەواژەی <تەنها یەک فاکت بوونی هەیە، ئەویش ئەوەیە کە هیچ فاکتێک بوونی نییە>}

سەرەکیترین نووقوورچەکان دژ بە ڕێژەگەرایی-ڕەها:-

١) ئەگەر هەموو شتێک ڕێژەیی بێت، کەواتا <ڕێژەگەراکان> ناتوانن بڵێن <ڕێژەگەرایی> ئاوەزمەندتر و تەواوترە لەسەر هەر جۆرێک لە جیهانبینینێکی تر.

٢) قبوولکردنی جیهانبینینی <ڕێژەگەرایی> پەیوەستە بە هەبوونی پێشمەرجێکی بابەتیانە. چونکە قبوولکردن پەیوەستە بە ڕاستزانینی پرسێک. وە بەڕاستزانینی پرسێک بریتییە لە بە بابەتیبوون و بەبابەتیبینینی خودی پرسەکە. کەواتا <ڕێژەگەرا> نیت.

٣) گوتاری <ڕێژەگەراکان> سەبارەت بە <ڕاستیبوون>ی پرسەکانیان تەنهاوتەنها لەنێو چوارچێوەیەکدا(فرەیموۆرک)، وە هەبوونی <ڕاستی> لەنێو چوارچێوەکەی بەرامبەریان. ئەمە ئەوە دەردەخات کەوا هیچ لایەک ڕاست نییە. چونکە

هەردووکیان ڕێژەیین. کەواتا: لەبەرچی هۆکارێک بیروباوەڕی چوارچێوەی گرووپی (ب) ڕاستە و لەبەرچی هۆکارێک بیروباوەڕی گرووپی (پ) ڕاست نییە؟...

٣.١) نارەزایەتی و ناکۆکی لەنێو چوارچێوەیەکدا دەبێت بە هۆکاری <مشتومڕی-بێسنوور>. کە هەرگیز ناگات بە <ڕاستییەکی بابەتی>. ئەگەریەتی نزیکبوونەوە لە <ڕاستییەکی بابەتی> تێدا هەیە. بەڵام گەیشتن نەخێر.

٣.٢) نارەزایەتی و ناکۆکی لەنێوان دوو چوارچێوەدا سەلمێندراوە کەوا چارەسەر نەکرێت. چونکە هەردوو چوارچێوەکە لەسەر بناغەیەکی ڕێژەگەرایی بوونیاد کراون.

٤) ڕێژەگەراکان دەئاخڤن :-

١) هەموو ڕاستییەک ڕێژەییە.

ئەم دەستەواژەیە یان ڕێژەییە، یاخود ڕەهایە.

١.١) ئەگەر ڕەهایە، کەواتا ئەم دەستەواژەیە هەڵەیە. چونکە <هەموو ڕاستییەک ڕێژەیی نییە>.

١.٢) ئەگەر ڕێژەییە، کەواتا دەبێت ڕاستییەکی تر هەبێت کەوا ڕەهایە. ئەگەرنا ئەوە ڕەها دەبوو کە <هەموو ڕاستییەک ڕێژەیی>ە.

٢) کەواتا :- ڕێژەگەرایی، خودڕەتکارە(سێلف-ڕیفیووتینگ).

لە سێتی یەکەمدا، ئێمە یەک فاکتمان هەیە، ئەویش ئەوەیە کە هەموو شتێک پەیوەندی بە

ئینتەرپریتەیت هەیە و هیچ فاکتێک بوونی نییە

لە سێتی دووەمدا، ئێمە فاکتەکانمان بێسنوورن، چونکە ئینتەرپریتەکان هەر یەکەکیان فاکتێکی سەربەخۆن، لەبەرئەوە فاکتەکان بێسنوورن

لە سێتی سێیەمدا، ئەگەر فاکتەکان بێسنوور بن، ئەوە هاوواتا نییە کەوا ئینتەرپریتەکانیش بێسنوورن. کەواتا فاکتەکان بێسنوورن و ئینتەرپریتەکانیش هیچ

لە سێتی یەکەمدا، ئێمە یەک فاکتمان هەیە، ئەویش ئەوەیە کە هەموو شتێک پەیوەندی بە

ئینتەرپریتەیت هەیە و هیچ فاکتێک بوونی نییە

لە سێتی دووەمدا، ئێمە فاکتەکانمان بێسنوورن، چونکە ئینتەرپریتەکان هەر یەکەکیان فاکتێکی سەربەخۆن، لەبەرئەوە فاکتەکان بێسنوورن

لە سێتی سێیەمدا، ئەگەر فاکتەکان بێسنوور بن، ئەوە هاوواتا نییە کەوا ئینتەرپریتەکانیش بێسنوورن. کەواتا فاکتەکان بێسنوورن و ئینتەرپریتەکانیش هیچ

(ئەم هێڵكارییە تەواوی دۆخەكە شی دەكاتەوە)

$$\begin{matrix} F=0 \\ I=\infty \\ - \end{matrix}$$

$$\left[\begin{matrix} F=1 \\ F=0, I=\infty \\ \{1\} \end{matrix}\right]-\left[\begin{matrix} F=\infty \\ I=\infty=F=\infty \\ \{2\} \end{matrix}\right]-\left[\begin{matrix} F=\infty \neq I=\infty \\ \therefore F=\infty \therefore I=0 \\ \{3\} \end{matrix}\right]$$

دوو ئارگیومێنت بەرانبەر بە ڕێلەتیڤیزم

هەموو فاكتەكان ڕێلەتیڤن.

(Absolute)ئەم دەستەواژەیە یان ڕێلەتیڤە یانیش فاكتێكی تەواوەتییە.

ئەگەر فاكتێكی تەواوەتییە ئەوە هەڵەیە چونكە ١)هیچ شتێك فاكتێكی تەواوەتی نییە و هەموو .شتێك ڕێلەتیڤە بە گوێرەی ئەم دەستەواژەیە(٢ ئەگەر ئەم دەستەواژەیە فاكتێكی تەواوەتییە ئەوە كەواتا ڕێلەتیڤیزم بوونی نییە، چونكە ئەم فاكتەمان هەیە.

ئەگەر ڕێلەتیڤە ئەوە کەواتا فاکتێکی تر هەیە لە دەرەوەی ئەم دەستەواژەیە.

دوو ئارگیومێنت بەرانبەر بە ڕێلەتیڤیزم لەسەر دەستەواژەیەکی ڕێلەتیڤیستی:

١] ئەگەر هەموو شتێک ڕێلەتیڤ بێت، ئەوە ڕێلەتیڤیستەکان ناتوانن بڵێن ڕێلەتیڤیزم ڕوانینێکی پەسەندترە لە ڕوانینەکانی تر. چونکە ئەگەر وەها بڵێن، ئەوە واتا بابەتییانەن.

٢]دەستەواژەی {هەموو ڕاستییەکان ڕێلەتیڤن}

ئەم دەستەواژەیە یان ڕێلەتیڤە یانیش ڕاستییەکی ڕەهایە.

ئەگەر ڕاستییەکی ڕەهایە، ئەوە ئەم دەستەواژەیە هەڵەیە، چونکە:

١] هیچ شتێک ڕاستییەکی ڕەها بوونی نییە و هەموو شـتێک ڕێلەتیڤە بە گوێرەی ئەم دەستەواژەیە.

٢] ئەگەر ئەم دەستەواژەیە ڕێلەتیڤە، ئەوە دەبێت ڕاستی تـر هەبێت کە ڕەهایـە و ئەگـەرنا ئـەوە دەبـوو ڕاسـتییەکی ڕەهـا دەبێت کە هەموو شتێک ڕێلەتیڤە.

دوو ئارگیومێنت بەرانبەر بە ڕێلەتیڤیزم

هەموو فاکتەکان ڕێلەتیڤن

(Absolute)ئەم دەستەواژەیە یان ڕێلەتیڤە یـانیش فـاکتێکی ڕەها

ئەگـەر فـاکتێکی ڕەهایـە ئـەوە هەڵەیـە چونکـە (١)هیچ شـتێک فـاکتێکی تـەواوەتی نییـە و هـەموو .شـتێک ڕێلەتیڤـە بـە گـوێرەی ئـەم دەسـتەواژەیە(٢)ئەگـەر ئـەم دەسـتەواژەیە فـاکتێکی تەواوەتییـە ئـەوە کـەواتا ڕێلـەتیڤیزم بـوونی نییـە، چونکە ئەم فاکتەمان هەیە

ئەگەر ڕێلەتیڤە ئەوە کەواتا فاکتێکی تر هەیە لە دەرەوەی ئەم دەستەواژەیە

دەستەواژەی: هیچ فاکتێک بوونی نییە تەنها ئینتەرپریت هەیە ...

لەنێوان حەقیقەت و واقیعدا با خۆمان لەبیر نەکەین.

عەلی ئەحمەد

بەشی دەیەم: زانین چییە؟

بەشی دەیەم: زانین چییە؟

شەپۆلی زانیارییەکان

[١] زانیاریی گەردوونی:-

گەردوون لە سەرەتای درووستبوونیدا؛ هەتاوەکوو دەگات بە کۆتایی.

بە پێی نوێترین لێکۆڵینەوە زانستییە-ئەزموونییەکان؛ گەردوون سالانێکی زۆری ماوە، بەلام گەردوون هەر چەندە زۆری مابێت؛ ڕاستییەکی بێشک ئەوەیە کەوا هەر لەناو دەچێت. کەواتا، گەردوون بریتییە لە زانیارییەکی-کاتی.

١. بنچینە بابەتییەکان :-

{ڕەتکردنەوەی ڕێژەگەرایی-ڕەها}

<فرێدریک ویلیام نیتچە/Friedrich Wilhelm Nietzsche> لە پەڕتووکی <ویستی هێز>دا، دەئاخڤێت:- هیچ فاکتێک بوونی نییە، تەنها لێکدانەوەکان نەبێت. “No, facts is precisely what there is not, only interpretations” [Friedrich Nietzsche, The Will to Power, translated by Walter Kaufmann and R. J. Hollingdale § 481] لێرەدا <فرێدریک ویلیام نیتچە> پرسێکی بنەڕەتی دەردەخات. (هەڵبەتە بە پێی <پسپۆڕانی فرێدریک ویلیام نیتچە> ئەم پەڕتووکە ئەگەریەتێکی زۆری تێدا هەیە کەوا دەستکاری کردرابێت لەلایەن خوشکەکەیەوە/Elisabeth Förster-Nietzsche – وە هەروەها ئەستەمیەتێکی زۆر لەم دەستەواژەدا هەیە کەوا لەلایەن خودی نووسەرەوە چا کرابێت. چونکە <فرێدریک ویلیام نیتچە> خۆی "باوەڕ"ی بە کۆمەڵێک بەهاگەل هەبوو.).

سەرەتا، با بزانین ئەم دەستەواژەیە چی ئاڵنگارییەکی تێدا هەیە:-

ئەم دەستەواژەیە لە دوو بەشی سەرەکی پێک هاتووە :-

بەشی یەکەم:-

١) هیچ فاکتێک بوونی نییە.

١.١) فاکت بوونی نییە.

بەشی دووەم:-

٢) لێکدانەوەکان بوونیان هەیە.

٢.١) لێکدانەوە بوونی هەیە.

وێنەیەکی لۆژیکی :-

ف = ٠

ل = +١

{تەنها یەک فاکت بوونی هەیە}

ئەم دەستەواژەیەی <فڕیدڕیک ویڵیام نیتچە> خۆی بریتییە لە فاکتێک. لەبەر ئەوەی <لێکدانەوەکان> دەکات بە پێشمەرجی هەموو فاکتێک. کەواتا: تاکە فاکت لەنێو ئەم گەردوونەدا ئامادەیی هەبێت، بریتییە لە :- هیچ فاکتێک بوونی نییە، تەنها لێکدانەوە نەبێت. وادابنێ کەوا ئەم دەستەواژەیە ڕاستە و، تەنها یەک فاکت لە گەردووندا بوونی هەیە. کە بریتییە لەوەی کە هیچ فاکتێک بوونی نییە.

{لێکدژی دەستەواژەی <تەنها یەک فاکت بوونی هەیە، ئەویش ئەوەیە کە هیچ فاکتێک بوونی نییە>}

$$\begin{array}{c} F=0 \\ I=\infty \\ - \end{array}$$

$$\left[\begin{array}{c} F=1 \\ F=0,\ I=\infty \\ \{1\} \end{array}\right]-\left[\begin{array}{c} F=\infty \\ I=\infty=F=\infty \\ \{2\} \end{array}\right]-\left[\begin{array}{c} F=\infty\ \neq I=\infty \\ \therefore F=\infty \therefore I=0 \\ \{3\} \end{array}\right]$$

١. زانین لە دژی زانین؛ چرکەساتە-ئێپیستیمۆلۆژییەکان

{چەمکی <زانین> بێڕیشەییە}

بێشک هەموومان دەزانین کەوا دەستەواژەی :- < <زانین> = <زانین> > "ڕاستەوانە"یە. بەڵام <زانین> خۆی بریتییە لە سێتێک کە لە کۆمەڵێک بنەما/بنچینە/پڕۆسێس/هاوپەیوەندی پێک هاتووە. ئێمەی مرۆڤ هەوڵ دەدەین <بابەتگەلێکی لەیەکترنزیک> بخەین بەناو یەک سێت. چەمکی <زانین> کۆمەڵێک پانتایی دەگرێت کە هەر لە "<زانینی ناڕاست>' هەتاوەکوو "<زانینی ڕاست>" دەبێت. لێرەدا چەمکی <زانین> وەکوو <پێکهاتەیەکی بێڕیشە> دەردەکەوێت. چەمکی <زانین>

ئەگەریـــەتی <بەزانیننـــەبوون>ی "<زانیـــنی ناڕاســـت>" دەرناخـات/جیـای ناکاتـەوە. کـەواتا :- <زانین> بریتییـە لـە هــەموو زانیــنێکی ڕاســت و ناڕاســت. کــە ئەمــەش درۆ و نەزانینیش دەگرێت.

{چی بە <زانین> هەژمار دەکردرێت؟}

وادابنێ ئێمە لەبەردەم چەند جۆرێکی زانین داین :-

١) "<زانین>"ێــک بریتییـــە لـــە <١+١=٢> (دەســـتەواژە بیرکارییەکان).

٢) "<زانین>"ێــک بریتییــە لــە <چەمچــەماڵ> (ڕووداوی ڕابردووی نەگۆڕ/دەستەواژەی ڕوویداو).

٣) "<زانین>"ێـک بریتییــە لــە <١+١=٥> (لەبــەر ئــەوەی نووسینە، کەواتا ئەستەم نییە).

٤) <زانین> بـەوەی کـەوا <نـایزانین>، بریتییە لە <زانین>. (زانین دەربارەی نەزاندراوەکان).

{چی بە <زانیاری> هەژمار دەکرێت؟}

وادابنێ کەوا <زانیاری> بریتییە لە کۆمەڵێک دەستەواژەی هاوشێوەی :-

١)"قەڵای هەولێر سێ-هەزار ساڵ پێش ئێستا درووست کراوە". (ڕووداان)

٢)"چەمچەماڵ شارێکی دڵگیرە" (بەگوێرەگەرایی)

٣)"کوردستان جوانە" (بەگوێرەگەرایی)

ئەم دەستەواژانە هەموو بە <زانیاری> لەقەڵەم دراون لەلایەن کۆتاک و تاکەکان. بەڵام ئایە بە چی پاساوێک دەستەواژەی <کوردستان جوانە> جیاوازە لەگەڵ <١+١= ٢>؟ ئەمەش دەگەڕێتەوە سەر خاڵێکی بنەڕەتی:- دەستەواژەی <١+١=٢>، بریتییە لە <ڕاستییەکی-جێگیر>.

بەڵام <کوردستان جوانە>، دەستەواژەیەکی <بەگوێرەگەرایی/ناجێگیر>ە.

{چی گۆڕانێک/جووڵەیەک دەبێت بە هۆکاری هەبوونی جیاوازی لەنێوان <زانین> و <زانیاری>}

هەموو <زانیاری>یەک بریتییە لە <زانین>. بەڵام هەموو <زانینێک> بریتی نییە لە <زانیاری>. <زانین> وەکوو <سێتێکی سەربەخۆ>، بریتییە لە هەموو جووڵە/گۆڕان/داتاکان.

{ زانین } = زانیاری.

{ زانیاری } = ئەزموونکردرای پێشینیانە/پاشینیانە.

کەواتا :- {زانین:زانیاری} = ئەزموونکردرای پێشینیانە/پاشینیانە.

<ئەزموونکردرای پێشینیانە/پاشینیانە> بەبێ هەبوونی <ئەزموونکار>ێک ئەستەمە. چونکە <زانین> پەیوەستە/لە

هاوپەیوەندیدایە بە <ئەزموونکار>. <ئەزموونکار>ێکی وەکوو :- <دەرکەوتەی میکانیکی-سەربەخۆ>، ئەگەریەتی ئەزموونکردنی تێدا هەیە. کەواتا، ئەگەریەتی بەدەستهێنان/کەوتنەنێوپڕۆسێسی <زانین>ی تێدا هەیە. ئەگەر ئێمە بە پڕۆسێسی قۆناغبەندی ئەم <زانین>ەدا ڕێ بکەین. ئەوا دەگەین بەو ئەنجامەی کەوا :- %٩٩ی <زانینەکانمان> بەگوێرەگەراییین. وە هەروەها پەیوەستن بە <پێوەرەکانی-ئەزموونکردرای پێشینیانە/پاشینیانە>. <پێوەرەکانی-ئەزموونکردرای پێشینیانە/پاشینیانە>، بریتین لەم تێزانەی خوارێ :-

١) بەگوێرەگەرایی. "ڕێژەگەرایی" – Relativism.

١.١) بەگوێرەگەرایی-خودی :- خواردنەکە بەتام بوو. Subjective Relativism.

١.٢) بەگوێرەگەرایی-بابەتی:- خواردنەکە بەتام بوو. <هەڵسووڕانی-بایۆسایکۆلۆژی> Objective Relativism.

١.٣) بەگوێرەگەرایی-خودی بریتییە لە بەگوێرەگەرایی-بابەتی ناڕاستەوخۆ.Relativization subject-object.

٢) ڕوویدای <دەرکەوتەی میکانیکی سەربەخۆ> و <کۆتاک> -- The Happening.

ئەوەی مرۆڤ لە ئاژەڵ جیا دەکاتەوە ناسینەوەی چاکە و خراپەیە.

— عەلی ئەحمەد.

بەشی یازدەیەم: بەکاڵاکردن

بەشی یازدەیەم: بەکاڵاکردن

[هێرشبردن]

" دەبێت هەندێک دڵ، بشکێندرێن" ...

هێرشی پاکتاوکردنی پانتاییە-پۆڕنۆگرافیکەکانی سەرهێڵ. لێرەدا دەبێت ئاماژە بە خاڵێکی گرینگ بکەین؛ ئەویش بریتییە لە خودی <سەرهێڵ>/ئینتەرنێت.

لێرەدا ئێمە دەستوپەنجەمان تێکەڵە لەگەڵ کۆمەڵێک هاتوچۆکردنی سەرهێڵی و؛ پێویستیمان بە ئەوە هەیە کەوا ئەم هاتوچۆکردنە ڕابگرین. تێکشکاندنی تەواوی بنکەدراوەکان [داتابەیس] و هەڵگرەکان [سێرڤەر]

[پۆڕنۆگرافیا وەکوو جێگرەوە]

لە سەردەمی مۆدێرنیتەدا، هەموو تشتەکان دەبن بە سەرمایە. دەبن بە دەستکەوت. "ئێمە هەموو جێگرەوەیەکمان هەیە"

ئایە پێویستیت بە پڕکردنەوەی هەستپێکردنی جووتبوونە؟

"دوودڵ مەبە!"

ئێستا تۆ دەتوانیت چێژ لە /ملیاران/ جۆری وشانی-ئەلیکترۆنی وەربگریت. لەناو وەشانە ئەلیکترۆنییەکاندا، برگەی دۆپامین [Dopamine] دەنێردرێن لەبۆ وەرگرەکانی مێشکت.

— پۆرنۆگرافی، بریتییە لە دەرچوونی کۆئەندامی زاوزێ لەبۆ ناو پانتاییە ئەلیکترۆنییەکان و کەوتنەناو سوورِێکی خودشکێن. "وادابنێ هەموومان تەماشای پۆرنۆگرافیا بکەین" سوودبەخشێک لە سوودبەخشێکی دیکە باشترە/کاتبەسەربردنێک لە کاتبەسەربردنێکی دیکە باشترە.

پۆرنۆگرافیا :- ماددەی هۆشبەری هەزارەی سێیەم

دەروازە:- <ڕووکەشگەرایی> و <نواندنگەرایی> لە پلەی باڵادا. — لە ماددەی-هۆشبەری پۆرنۆگرافیادا، مرۆڤەکان

نواندنکاری دەکەن. دەبن بە نواندن. خودی نواندن. هەڵبەتە ئەمە جۆرێک لە نواندن نییە کەوا شانۆنامەیەک بێت. شانۆیەک بێت لە پلە-و-ئاستێکی هونەریدا بێت. چونکە هەروەکوو دەزانین، هونەر بەندە بە کۆمەڵێک بنەمای <ناغەریزەیی>. بەڵام لەنێو پانتایی ماددەی-هۆشبەری پۆڕنۆگرافیدا، هەر هیچ جۆرێک لە هونەر بەدی ناکرێت. وە تەنانەت ناتواندرێت هونەر لەناویدا بێت بە بەرهەمهێنان و بچێت لەبۆ ناو پڕۆسیسی بەرهەمهێنانی هونەر. تەنانەت ناتوانێت پڕۆسێسەکە بەگەڕ بخات. چی جای ئەوەی بتوانێت قەڵەمڕەوی لەسەر خودی پڕۆسێسەکە بکات.

خودی پڕۆسێسی پۆڕنۆگرافی، وە پۆڕنۆگرافی وەکوو کاڵایەک، پێشمەرجی بوون بە پۆڕنۆگرافی. وە بوون بە بەرهەمی پۆڕنۆگرافی، بریتییە لە ڕەتکردنەوەی هونەر. چونکە، پۆڕنۆگرافی، دابەشکراوە بەسەر چەند بنەمایەکی دژە-هونەری. <پۆڕنۆگرافی وەکوو کاڵا>، خودی ئەم

دەستەواژەیە، کە ئاماژەیە بە <کاڵا>، بریتییە لە نەبوون و دیارنەمانی هونەر. وە لە ڕابردوودا[، بە گوێرەی ڕابردووی ئەم پەڕتووکە] هەوڵێکی زۆر دراوە سەبارەت بە <هونەریکردن>ی پۆڕنۆگرافیا. ئەویش بەهۆی بەکارهێنانی ئامڕازە ئیرۆتیکییەکان. بەڵام خودی ئامڕازە ئیرۆتیکییەکان. بریتین لە پرۆسێسی <بەکاڵاکردن>ی بەرامبەر. وە بەکاڵاکردنی ئەویتر. ئەویش لەبۆ بەکارهێنان. بەکارهێنانێک لەسەر بەرژەوەندی خودی بەرکاربەر. لێرەدا ئێمە <کاڵا>مان هەیە :- هەستی ئیرۆتیک. وە <بەکاربەر>یشمان هەیە. کاتێک کە دەتەوێت پۆڕنۆگرافیا، ماددەیەکی هۆشبەر، بخەیت بە ناو پرۆسێسی <بەهونەرکردن>، ئەوا لێرەدا، کاڵایەک، دەبێت بە هونەر. ئەستەمیەتی <بەهونەربوونی-کاڵا> ئەوە دەردەخات کەوا خودی ئەم کاڵایە، پێکهاتەیەکی <خود-شکێنە>، تێکدانی هونەر خۆی.

<نواندنگەرایی> لە پلەی باڵادا :-

{نواندن لە خزمەتی نواندندا}

مرۆڤێک کە نواندن دەکات. کۆتاک لەنێو نواندندا. یەک مرۆڤ زیاتر... بەڵام چی جۆریک لە نواندن :- نواندنێک لەبۆ خودی <کردەی نواندن>. پڕۆسێسێک کە تیایدا <نواندن>، کردەی <نواندن> بە ئەنجام دەگەیەنێت. تەنانەت، گرینگ <بەئەنجامگەیاندن>یش نییە. جۆرێکە لە نواندنکاری، کەوا خودی پڕۆسەی نواندنەکە گرینگە. "تۆ تەنها دەبێت بنووێنیت". "هیچ پۆزێک لەم نواندنەدا نییە، ئەم نواندنە خزمەتکردنە بە نواندن". نواندنێک کە تیایدا لە سوورڕێکی بەردەوامدایە بەناو کۆمەڵێک پانتایی وەکوو :- ١) نواندنی کەسایەتییەک. ٢) نەبوونیەتی خۆم. نەبوونیەتی خود، هاوواتایە بەرامبەر بە بوون بە شتێک. بوون بە ماددەیەک. بوون بە مرۆڤێک کە دواجار هەر وەکوو ماددە ڕەچاو دەکرێت.

<بە کاڵاکردنی کۆئەندامەکان>

ماددەی-هۆشبەری پۆڕنۆگرافی، خودی خۆی بریتییە لە کاڵایەک. بەکاربەرەکانیشی بریتین لە هەڵکێشان و بەکاربەرانی ماددە-هۆشبەرەکە. ماددەی-هۆشبەری پۆڕنۆگرافی، بریتییە لە بەکاڵاکردنی کۆئەندامەکان. خودی <ماددەی-هۆشبەری پۆڕنۆگرافی>، کاڵایە. بەکاربردنە. پرۆسێسێکی بەرخۆرانەیە. "چێژ ببینە". "چێژ ببەخشە". "تەنها چێژ!. <ماددەی-هۆشبەری پۆڕنۆگرافیا>، خۆی لەنێو ئەم گوتارانەدا دەبینێتەوە.

سەرەتا خۆت بە، ئینجا ئەوانی دیکە ...

— عەلی ئەحمەد.

بەشی دوانزدەیەم: تویکاری خودی

بەشی دوانزدەیەم: توێکاری خودی

پێشەکی [لەبۆهاتنی-خودی]

گرینگترین/سەیرترین/سەرەکیترین "کێشە"، لەم باسەدا/پرسە ئەوەیە کەوا ئایە/ئاخۆ من لە کوێڕا دەست پێ بکەم... بەڵام لە هەمانکاتدا هەست دەکەم کەوا ئەمە لە ڕاستیدا کێشەیەک نییە. بەڵکوو بریتییە لە کۆمەڵێک گرێ و بەسەریەکدا کەوتن. کە دەبێت و دەتواندرێت ئەم گرێ و بەسەریەکدا کەوتنانە بکرێنە و ڕێک بخرێن. گرینگترین خاڵ لەم توێژینەوەیەدا بریتییە لە دوو خاڵی سەرەکی :- ١) ئەمە دەبێت بە توێژینەوەیەک لەبۆ من، وە یەکدەگرێتەوە لەگەڵ <ویستی هەبوونی توێژینەوە>م، کە ویستێکی پاکە. ٢) گرینگترین خاڵ لەم توێژینەوەیەدا، دەرکپێکردنی و ڕاستییەیە کەوا بەڵێ، دەتواندرێت کردەی <ڕۆشنەپێکهاتنی مێشک> و بەتایبەتتر:- کردەی <ڕۆشنەپێکهاتنی

خۆییبوون/خودی> بە ئەنجام بگەیەندرێت. بە پێچەوانەی ئەوەی کەوا باو بوو [یاخود ئەوەی کەوا هەر دەزاندرا]، ئێمە دەتوانین کردەی <ڕۆشنەپێکهاتن> بە ئەنجام بگەیەنن. لە ڕاستیدا هەڵبەتە گرینگترین خاڵ لەم توێژینەوەیەدا بریتییە لە تێگەیشتن لە دۆخەکە/پڕۆسێسەکە/جووڵانەکان. کاتێک کە تێگەیشتیت لە دۆخەکە، ئینجا دەگەڕێتەوە سەر خودی خۆت کە ئاخۆ دەبێت چی بکەیت و چی نەکەیت. وە دەبێت چی نەکەیت، وە دەبێت چی بکەیت. ئینجا بە تەواوەتی دەکەویت لەبۆ ناو <دەبێت و نەبێت>ە سەرەکییەکانی ژیان. ژیان لێرەدا بە مانای خۆت. چونکە ئێمە تەنها دەتوانین کاریگەری درووست بکەین و پڕۆسێسی کاریگەری، بە ئەنجام بگەیەنن. نەوەکوو توانای <گۆڕانکاری-ڕاستەوخۆ>.

[پێناسەکردنی چەمکی <ڕۆشنەپێکهاتنی خۆییبوون>]

<ڕۆشنەپێکهاتنی خۆیببوون>. ئەم ناوەم لەم پڕۆسێسە ناوە کەوا، تیایدا من وەکوو <عەلی ئەحمەد>. واتا وەکوو خۆم. وەکوو ئەوەی کە هەم، وە وەکوو ئەوەی کە دەبم. پڕۆسێسێکە کە بریتییە لە ناسینی تەواوەتی ئەم <عەلی ئەحمەد>ە. کە ئەمەش دەبێت بە ناسینی خۆم. کاتێک کە ناسیم/زانیم کەوا <عەلی ئەحمەد> کێیە، ئەوا دەتوانم باشتر/زیاتر خۆم دەناسم.

[چەند <عەلی ئەحمەد> بوونیان هەیە لەنێو مێشکمدا]

[بیرۆکەی <هەبوونی سێ+١ عەلی ئەحمەد لەنێو مێشکمدا>]

کەواتا، لێرەدا سێ <عەلی ئەحمەد> بوونی هەیە.

١) <عەلی ئەحمەد وەکوو خۆم> = خۆم.

٢) <عەلی ئەحمەد وەکوو ئەوەی کە هەم>. = <ئێستاییبوون>.

٣) <عــــەلی ئەحمـــــەد وەکــــوو ئــــەوەی کـــــە دەبم>. = <داهاتوویی>.   [٤) <عـەلی ئەحمـەد وەکوو ئـەوەی کە هەبووم>. = <ڕوویداو/ڕابردوو>.

سێتی {بنکەی زانیاری}

هەڵگرتنی زانیارییەکان.

زانیاری چییە؟

{هەموو ئەوەی کە دەیزانیت} = <هەموو ئەوەی کە ئەزموونت کردووە>

زانیاری بریتییە لە :-

سێتی {دەرەوە} :-

{زانیاری سەبارەت بە خۆت}

{زانیاری سەبارەت بە دەورووبەری خۆت}

زانیارییەکان هیچ مانایەکیان نییە لە خۆیاندا. بەڵکوو ئەوە <بنکەی پاراستنی کۆئەندامەکانە>، کەوا بڕیار لەسەر بارودۆخی ئەرێنی و نەرێنی زانیارییەکان دەدات.

[سەلمێندراوەکان]

بیرۆکەکان :-

ڕوودانەکان :-

بیرۆکەکان :-

١) سێتی هەموو ناوەکان :- {ناو}

٢) سێتی هەموو هاوەڵناوەکان :- {هاوەڵناو}

کوردستان جوانە.

تورک بەهێزترە لە کورد.

کوردستان = ناو + جوان = هاوەڵناو + ە = ڕوودان.

تورک = ناو + بەهێزتر = هاوڵناو...

لێرەدا دەبینین کەوا هەموو گوتارەکانمان تەنها بیرۆکەکانن.

بەڵام ڕوودانەکان جیاوازن لە بیرۆکەکان. کە ئەمانیش

دابەش دەبن لەبۆ ئەم سێتانەی خوارەوە :-

ڕوویداو :- دوێنێ، ئەزموون.

ڕوودانی بەردەوام :- ئێستاییبوون

ڕوودانی داهاتوو :- مەزندە، گریمانە.

ڕوودانی داهاتووی بێ-ئەگەر = بەڵگەنەویستی ڕوودەر.

هەڵسووکەوتمان لەگەڵ بیرۆکەکان = جیهانبینی = ڕوودان.

پێشاندانەکان :-

{خۆڕسکەبنکەی هەموارکردنەوەی کۆئەندامەکان}

پێشاندانەکان لە {بنکەی زانیاری} دەردەهێنێت.

وە پاشان پەخشی دەکات لەنێو {بنکەی بڕاردان}.

بڕیارەکانی بنکەی بڕیاردان :-

١) قبوولکردنی بیرۆکەکە (ڕەتکردنەوەی ناڕاستەوخۆ).

٢) تێکەڵبوون بە بیرۆکەکە (ئەزموونکردنی بیرۆکەکە)

٣) ؟؟؟

چەمکە سەرەکییەکان :-

<کاتێک لەنێویت، ئاگامەند نیت>

<ناوەندی بڕیاردان>

<بنکەی زانیاری>

<پاراستنی تۆڕی زانیارییەکان>

<ناوکی ناوەندی بڕیاردان>

زانیاری :-

{بنکەی ئاڵوگۆڕی زانیاری} :- بەدەستهێنان و بەیەکلکاندن.

{بنکەی زانیاری} :- هەڵگرتنی زانیارییەکان.

مێشکی خۆم :-

١) ئەزموونديدەی بەردەوام (خۆم)

<ئەزموونکردن>ی بیرۆکەکان :- بیرکردنەوەم لە <مایکڵ-جاکسۆن> کە چۆن لەگەڵ بەرژەوەندی من ناگونجێت.

<ئەزموونکردن>ی لەش :- ئازاری کۆئەندامێک

نەخشەکە :- ؟؟؟

خۆڕسکەبنکەکان :-

٠) خۆڕسکەبنکەی پەیڕەودانی بەردەوام.

١) خۆڕسکەبنکەی پەخشکردنی بەردەوام.

٢) خۆڕسکەبنکەی هەموارکردنەوەی بەردەوام کۆئەندامەکان.

٣) خۆڕسکەبنکەی بەردەوام بڕیاردانی هەڵبژاردەی پێویست.

پەتییەبنکەکان:-

١) پەتییەبنکەی زانیاری. (زانیاری هەڵگیراو)

٢) پەتییەبنکەی ئامڕازەکانی وەرگرتنی زانیاری.

٣) پەتییەبنکەی سەرنجدان

سەلمێندراوەکان :-

سیستەم-سێتی مرۆڤ

{..ڕوودانەکان >>> بیرۆکەکان >>> ڕوودانەکان...}

١) بیرۆکەکان:-

{سێتی غەم} - {سێتی ناوەکان} - {سێتی هاوەڵناوەکان}

٢) ڕوویدا - ڕوودان - ڕوودەدات:-

کاتێک برسیمە :-

خۆڕسکەبنکەی هەموارکردنەوەی بەردەوامی کۆئەندامەکان، ئاگاداری دەنێرێت لەبۆ خۆڕسکەبنکەی بڕیاردانی هەڵبژاردەی پێویست. خۆڕسکەبنکەی بڕیاردانی هەڵبژاردەی پێویست، پێویستییەت دەردەهێنێت بەهۆی لێکدانی زانیارییەکان کە لەنێو <بنکەی زانیاری>دان.

سەلمێندراوەکان

بیرۆکەکان :-

ڕوودانەکان :-

بیرۆکەکان :-

١) سێتی هەموو ناوەکان :- {ناو}

٢) سێتی هەموو هاوەڵناوەکان :- {هاوەڵناو}

کوردستان جوانە.

تورک بەهێزترە لە کورد.

کوردستان = ناو + جوان = هاوەڵناو + ە = ڕوودان.

تورک = ناو + بەهێزتر = هاوڵناو...

لێرەدا دەبینین کەوا هەموو گوتارەکانمان تەنها بیرۆکەکانن.

بەڵام ڕوودانەکان جیاوازن لە بیرۆکەکان. کە ئەمانیش

دابەش دەبن لەبۆ ئەم سێتانەی خوارەوە :-

ڕوویداو :- دوێنێ، ئەزموون.

ڕوودانی بەردەوام :- ئێستاییبوون

ڕوودانی داهاتوو :- مەزندە، گریمانە.

ڕوودانی داهاتووی بێ-ئەگەر = بەڵگەنەویستی ڕوودەر.

هەڵسووکەوتمان لەگەڵ بیرۆکەکان = جیهانبینی = ڕوودان.

هەندێک جار پێویستە مرۆڤ بەخۆیدا بچێتەوە ...

— عەلی ئەحمەد.

بەشی سیانزدەیەم: بابەتەکان

بەشی سیانزدەیەم: بابەتەکان

پێش گەردوون:

کاتێک باس لە بابەتی <پێش گەردوون> دەکەین. ئێمە لەبەردەم چەند گریمانەیەکداین.

یەکەم: گەردوون هەر هەبووە و ئەزەلییە.

ئەم گریمانەیە جەخت دەکاتەوە لەسەر هەبوون و ئامادەبوونی گەردوون هەر لە دێر زەمانەوە. — واتا تشتێک بە ناوی خاڵی سەرەتا بوونی نەبووە و، تشتێکیش بە ناوی خاڵی کۆتایی بوونی نابێت. — بوونی خودا لەم گریمانەیەدا پەیوەستە بە هەبوونی خودی گەردوون. — گەردوون لەم گریمانەیەدا خودایە و ڕەهایە.

دووەم : گەردوون پێشتر بوونی نەبووە و هاتووەتە بوون.

ئەم گریمانەیە جەخت لەسەر کۆمەڵێک چەمکی هاوشێوەی [پەیدابوون — دەرکەوتن — هاتنەبوون — درووستبوون

— ...] دەکاتەوە. لەم گریمانەیەدا پرسیێک بە ناوی<پێش-گەردوون> بوونی هەیە. بەڵام لە گریمانەی ئەزەلیبوونی گەردووندا، تشتێک بوونی نییە بەم ناوەوە.

جۆرەکانی هاتنەبوون

١. هاتنەبوون لە نەبوون بۆ بوون. (**Binary Pop**)

یاسای ئەم جۆرە هاتنەبوونە:

١. بیر لە بۆشایی بکەوە.

١.١. بیر بکەوە لەناو بۆشاییەکەدا لەناکاو تۆپێک بێتە بوون.

مەرجەکانی بەرپابوونی ئەم جۆرە هاتنەبوونە:

١. دەبێت بۆشاییەک بوونی هەبێت بۆ ئەوەی ماددەکەی لەناویدا دەربکەوێت.

١.١ دەرکەوتنی ئەم ماددەیە پەیوەندی بە کاتەوە نییە و لە کات بەدەرە. چونکە خاڵی دەستپێکردنی نییە. وە بۆشاییەکە بە (سفر) حیساب دەکرێت و، دەرکەوتنەکەش بە (یەک) حیساب دەکرێت.

١.٢. دەرکەوتنی ئەم ماددەیە، یان ئەوەتا پەیوەندی بە خودی بۆشاییەکەیەوە هەیە. یانیش لە دەرەوەی بۆشاییەکە بڕیاری لەسەر دراوە.

هێڵکاری:

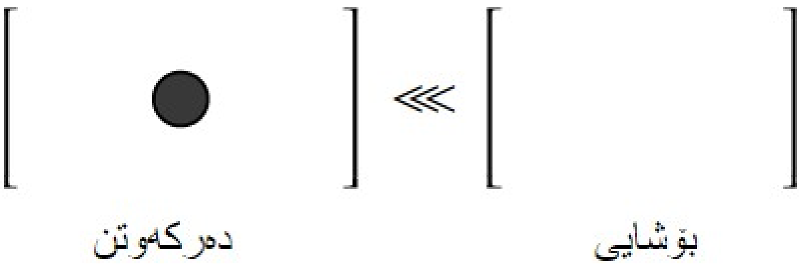

بۆشایی لێرەدا وەکوو بەهای (سفڕ) هەژمار دەکرێت و، دەرکەوتنەکەش لە بەهای (یەک)دایە.

سیازدە ملیار ساڵ [١٣.٧] پێش ئێستا چی ڕوویدا؟

خودی بۆشایی، بریتییە لە شت. شت بریتییە لە بوون. بۆشایی بوونە. نەوەکوو نەبوون. وە لە کۆتاییدا لەسەر بۆشایی ماددە دەردەکەوێت. بۆشایی پانتاییەکە بۆ پەیدابوون و دانانی ماددەکان لەناویدا.

بۆشایی چییە؟

بۆشـایی بریتییـە لـەو پانتاییـە نەبینـدراوەی کـە ماددەکـان و زاندراوەکان لەسەریدا چەسپاون. پێش-بۆشایی.

بــە لــۆژیکی نــاوەوەی گــەردوون ناتوانــدرێت دەرەوەی گەردوون ساغ بکرێتەوە. — بەڵام کێشەکە ئەوەیە تا ئێسـتا نازانین لۆژیکی ناوەوەی گەردوون چۆنە.

جۆرەکانی هاتنەبوون

١. هاتنەبوون لە نەبوون بۆ بوون. (**Binary Pop**)

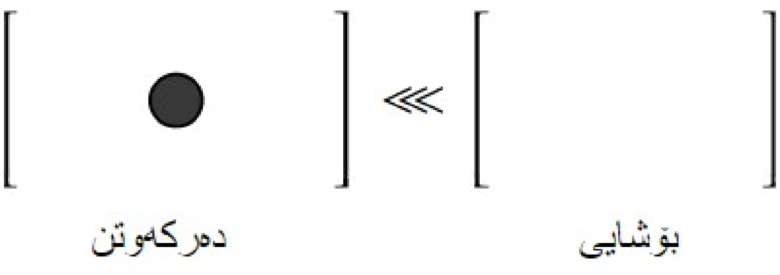

٢. هاتنەبوونی لەسەرخۆ (**Timed Pop**)

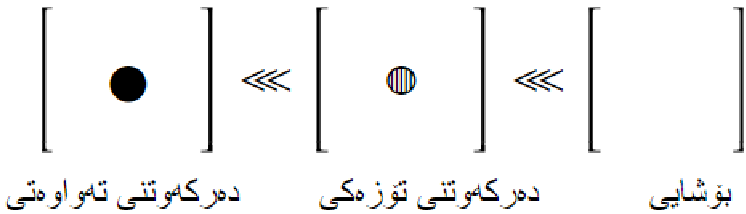

[قسەوباسەکانمان]

ئەقڵە بەهێزەکان بیرۆکەکان تاوتوێ دەکەن.

ئەقڵە ناوەنجییەکان ڕووداوەکان تاوتوێ دەکەن.

ئەقڵە لاوازەکان خەڵکان تاوتوێ دەکەن. — سوکرات

١- {لە ئێستادا} ئەمن وەها هەست دەکەم کەوا هەندێک لە قسەکردن و گۆتنەکانمان هیچ سوودێک/چاکەیەک/ئارامییەک ناگەیەنن و نایبەخشن. ئەمەش واتای ئەوەیە کەوا دەبێت ئێمە بەخۆماندا بچینەوە و بزانین کەوا ئاخۆ؛ لە ڕاستیدا قسەکردن سوودی چییە؟ یاخود بەتایبەتتر: ئەو قسەکردنانەی کە ئێمە دەیانکەین.

پرسیارەکە لێرەدا ئەوەیە کەوا: ئایە ئێمە چی جۆریک لە قسەکردن بەرجەستە دەکەین؟ ئایە قسەکردن و گۆتەکانمان باس لە چی دەکەن؟ ئایە ئەوان سەر بە <ڕەوەندی بیرۆکەکان>ن، یاخود سەر بە <ڕەوەندی مرۆڤەکان>ن. چونکە لە هەر کۆبوونەوەیەک/کۆباسێکدا، بابەتەکان بریتی بوون لە <مرۆڤەکانی تر>، <ئەوانی تر>، <دەرەوەی بیرۆکەکان>، ئەوا ئەم کۆبوونەوە و قسەکردنە دەبێت بە پرسەیەک کەوا تیایدا ئەوەی باسی لێوە دەکرێت، وە ئەو بابەتانەی کەوا دەورووژێندرێت؛ تەنها بریتین لە <قسەوقسەلۆک>. کە ئەمەش بە دوو شێواز زیانی هەیە/سوودی نییە :- ١) هەموو کەسێک دەتوانێت <قسەوقسەلۆک> بکات. ئەمە پەیوەندی بە <توانایەک> و <هەوڵدانێک لەبۆ زانین> نییە. ٢) بەرهەم و ئەنجامی <قسەوقسەلۆک> بریتییە لە دەرکەوتەیەکی نەرێنیەتی و <دەرپەڕاندنی وزەی نەرێنی>. کە وەها لە مرۆڤ دەکەن

زیاتر <دژە-ژیان> {بـ}بێت و، وەها جیهان ببینێت کەوا تەنها بریتییە لە <باسکردنی مرۆڤەکان>.

لێرەدا دەبینین کەوا زۆربەی قسەوباسەکانمان بەتاڵن. بەو واتایەی کەوا بەتاڵن لە ژیان. <بەتاڵبوون لە ژیان> بریتییە لە نەبوونی هەستێک لەبۆ ژیان. لەبۆ ژیانکردن و ژیانێکی باشتر. <هەوڵدانێک لەبۆ ژیانێکی باشتر/چاکتر>. ئەزموونی ڕابردوومان ئەوە دەردەخەن کەوا <قسەوقسەڵۆک> و <باسکردنی مرۆڤەکان>، بێجگە لە زیاد/کاتکوشتن/خەساندنی-ئەقڵی، هیچ جۆرێک لە بەرهەم و ئامانجی نەبووە. کەواتا؛ لە باشترین حاڵەتدا، دەبێت قسەوباسەکانمان، بریتی بێت لە باسکردن/شیکارکردن/لێکۆڵینەوە لە بیرۆکەکان. چونکە ئەرکی سەرەکی <مێزی دانیشتن>، بریتییە لە قسەوباسێک لەسەر <بیرۆکەکان، ئایدیاکان>. چونکە

باسکردن/شیکردنەوە/لێکدانەوەی ئایدیاکان، هەم بەچێژترە و هەمیش لەدوای ڕۆیشتن/بەجێهێشتنی دانیشتنەکە، ئارامییەک بەدەست دەهێنێت.

ئەمن هەندێکجار بێزار دەبم لە قسەوباسەکان/دانیشتنەکان/گفتوگۆکان. چونکە باس لە بابەتگەلێک دەکەن کەوا سەرنجم ڕاناکێشن و وەها هەست دەکەم کەوا بێسوودن. لەبۆوێنە:- ١)باسکردنی بابەتگەلێکی وەکوو مرۆڤەکانی تر و ئەوانی تر. ٢)باسکردنی بابەتگەلێک کەوا ئەمن خۆم تێدا نابینمەوە. ئەگەرچی هەندێکجار لەگەڵ مرۆڤانی دەورووبەرم دواوم و قسەم کردووە سەبارەت بە بابەتگەلێک کەوا هەر لە بنەڕەتەوە حەزم پێیان نەکردووە، ئەوا لەبەر کەسی بەرامبەرم بووە کەوا پەرەم بە گفتوگۆکە داوە.

وە زۆرجاریش ویستوومە کەسی بەرامبەرم دڵخۆش بکـەم، چونکـە وەهـا هەسـتم کـردووە/پێشـبینیم کـردووە کـەوا ئـەو پێویســـتی پێیـــەتی، بـــەڵام بـــە پێچەوانـــە بەســـەرخۆمدا شـکاوەتەوە. وە لـەبۆم دەرکـەوتووە، کـەوا پێویسـت ناکـات لـەبۆ خـەڵک/کەسـەکان خـۆت مانـدوو بکـەیت بـە قسـەوباس لــــەبۆ دڵخۆشـــکردنیان. زۆرجـــار کەســـانێک ئـــەتۆیان خۆشـدەوێت ئەگـەر قسـە بکـەیت یـاخود نەیکـەیت. یـاخود کەسانێک هەن کەوا بە بێدەنگی تۆیـان خۆشـدەوێت. کـەواتا؛ دەبێت میانڕەو بین. وە پێویست ناکات خـۆم بسـەلمێنم لـەبۆ هیچ کەسـێک لەسـەر قسەوباسـەکان و هـەوڵ بـدەم خـەڵک دڵخۆش بکەم.

[وابەستەبوون بە مرۆڤ]

مرۆڤی سەربەخۆ، هەرگیز وابەستە نابێت بە مرۆڤ

١- یەکێک لە <ئاڵوودەکان>ی هەزارەی سێیەم بریتییە لە <وابەستەبوون بە مرۆڤ>. گرینگیدان بە <مرۆڤ>. یاخود ڕاشکاوانەتر بیڵێم:- گرینگیدان بە <کەسانی-دەورووبەر> و <کەسە-نزیکەکان>مان. ئێمە هەمیشە بەدوای ڕەزامەندی <ئەوانی-تر> و <مرۆڤانی-دەرەوەی-خۆمان>ین. هەڵبەتە ئەم <ڕەزامەندی-دەرەکی>یە پەیوەستە/هاوپەیوەندە بە کۆمەڵێک بنەما و بنەچەی سایکۆ-بایۆلۆژی (Behavioral Neuroscience - biological psychology). بەڵام ئێمە لێرەدا دەستوپەنجەمان لەگەڵ بابەتێک تێهەڵکێش کردووە کەوا پەیوەستە بە چارەنووسی چەشنەکەمان. ئەگەرچی <بوون-بەخۆت>یش هاوپەیوەندە/پەیوەستە بە کۆمەڵێک بنەما/بنەچە سایکۆ-بایۆلۆژی، بەڵام لەبەرچی {و بەچی پاساوێک} دەبێت ئێمە باوەڕمان/ئامانجمان وەها بێت کەوا <بوون-بە-ئەوانیتر> و <ڕەزامەندیوەرگرتن-لە-دەرەوەی-خۆمان>مان پێ باشتر/چاکتر/بەسوودتر/پێویستتر بێت؟...

١.٢- هەڵبەتە ئێمە درۆ لەگەڵ خۆماندا دەکەین و هەوڵ دەدەین خۆمان هەڵبخەڵەتێنین ئەگەر بڵێین کەوا ئێمە “پێویستیمان-بە-کەس-نییە” یاخود “تەنها-لەبۆ-خۆم-دەژیم” و “ڕەزامەندی-کەسم-ناوێت”. لەبەر ئەوەی {بمانەوێت-و-نەمانەوێت}، ئێمە هەر لە سەرەتای لەدایکبوونمان هەتاوەکوو <کوژانەوەی-هۆش>مان پێویستیمان بە <مرۆڤەکانی-تر> هەیە. لەبەر کۆمەڵێک هاوپەیوەندییەت و دەرکەوتەی کۆمەڵایەتی. کاتێک کە لەدایک دەبیت، ئەم ڕووداوە، پەیوەستە/هاوپەیوەندە بە هەبوونی دایباب. کەواتا، تەنانەت <بوون>ەکەشت پەیوەستە بە هەبوونی مرۆڤەکانی-تر و کەسانی-دەوروبەرت. لێرەدا پرسیارە بنچینەییەکە/جەوهەرییەکە ئەوەیە :- ئایە لەبەرچی/چۆن بوونێک {کە بریتییە لە خۆت}، بەرهەڵستی

<بوونگـەرایی – Existentialism> و <تاکگـەرایی-ڕەهـا> دەکات؟...

١.٣- بـەڵام سـەرەڕای ئـەوەی کـەوا ئێمـە پێویسـتیمان بـە <گیـانی-هاوکـاری> هەیـە. وە هەرچەنـدە وەهـا خۆمـان دەربخەین کەوا "تاک-سەنتەر" و "تاکگەراین" ئـەوا هێشـتان {هەر} لەسـەر بنـەمای <پێویستیگەرایی> و <"ناچارەکی"> پەیوەستین و لەنێو هاوپەیوەندیداین لەگەڵ مرۆڤەکانی تردا. لەگـەڵ <ئـەوانی-تـر>دا. سـەرەڕای ئـەم خاڵـە. ئێمـە، دەبێت {هــەوڵ بــدەین} لــەنێو ژیانمــان و کردەی٠ژیانکردنمانــدا، خۆمــان لــەنێو پرۆسێســێکدا بین کــەوا لێوانلێــو بێت لــە <کردەی-سەربەخۆخوازانە>. کردەگەلێک کەوا دەیسـەلمێنن {لـەبۆ خـۆت} کـەوا بـەخۆت هـەیت. وە خـاوەنی <بـوونی-سەربەخۆ>ی خۆتی. وە هەروەها {هەرگیز} پێویست ناکـات سەربەخۆیبوونت بسەلمێنیت لەبۆ مرۆڤـەکانی تـر. لێبگـەڕێ

با خۆیان لەنێو تۆدا ببینن و "هەست"ی پێ بکەن. وە ئەگەرچی زۆر ئاساییە کە ئەم پاڵنەرەمان لەناخماندا بەرجەستە بووبێت/دەبێت (یاخود هەبێت) کە پێی دەگوترێت <گیانی-هاوکاری>. وە بەڕاستیش هەوڵی پەرەپێدانی <گیانی-هاوکاری> بدەین. بەڵام بابەتگەلێک هەن کەوا تایبەتن بە خود. کەوا هەرگیز نابێت لەژێر پەردەی <گیانی-هاوکاری> و، بەناوی <گیانی-هاوکاری> لە خود بستێندرێن (کە هەڵبەتە ئەم خاڵەش دەگەڕێتەوە سەر <خودی·مرۆڤ>ەکە کە هەتاوەکوو چەند لەگەڵ خۆیدا ڕاستگۆیە و ئامادە نییە بچێت لەبۆ بن هیچ بڕیار و مەرامی <مرۆڤێک لە دەرەوەی بوونەکەی خۆیدا>). لەبۆ مرۆڤێک کەوا سەربەخۆخوازە، وە {هەرگیز} ئامادە نییە دەستبەرداری ئەم بنەمایەی ژیانی بێت، ئەوا هەرگیز ناهێڵیت <مرۆڤەکانی-تر> {وە تەنانەت نێزیکترین کەسی ژیانیشی}، لە بەهاگەلێک دووری بخەنەوە کە خۆی پێی

لەسەر داگرتووە. دەکرێت بڵێین لەبۆوێنە؛ کۆمەڵە بەهایـەکی وەکوو :-

١- <بنەما-ناوەکییەکانی-خود>

٢- <ویستی-خود>

٣- <ویستی-گوتنی-نەخێر>

وە هـەروەها چەنـدین بەهاگـەلی تـر، کـە تایبـەتن بـە خـودی کەسەکە و، ئەو <لەبۆ-خۆی-و-تەنها-لەبـەر-خـۆی> بـاوەڕ و <پەیڕەوی-ژیان>ی لەسەر ئەو بەهایانە دادەنێت.

١.٤- لە ئێستادا، مرۆڤەکان خەریکی <کـردەی-مرۆڤـەکانی-تــر>ن. واتــا نــەک تــەنها ئامــادەن تەنهاوتــەنها کــردەی مرۆڤــەکانی تــر دووبــارە و لاســایی بکەنــەوە؛ بــەڵکوو ئامادەشــن وەکــوو مرۆڤــەکای تــر بن. لــێرەدا دۆخەکــە <مـرۆڤ-لـەبۆ-مـرۆڤ-و-مـرۆڤ-و-مرۆڤیانییـە!> واتـا :-

کاتێک کە خۆت وەکوو مرۆڤێک، ئەوەندە ئاڵوودەی مرۆڤێکی تریت، ئەوا ئەم بارودۆخە وەهای لێ دەکەوێتەوە کەوا ئەتۆ خاوەنی هیچ شووناسێکی-سەربەخۆ نیت. لە ڕاستیدا، ئەمە واتا خاوەنی <بوونێکی-سەربەخۆ> نیت. هەڵبەتە ئایدیای <بوونێکی-سەربەخۆ> لە هەندێک ڕووداو و دەرکەوتەدا، ئەوەندەی زیان/خراپە/نەزانی لێ دەکەوێت، چاکە/سوود/پێویستی لێ ناکەوێت. ئاساییە هەندێک-کات سەربەخۆخوازانە نەبێت لەبرامبەر کردەیەکی گەورەتر/چاکتر، یاخود ئاامنجێک کە لەلات چاکترە لە هەبوونی <بوونی-خۆت>. زۆرجار ئێمە پێویستیمان بە <ئاسایش> هەیە. وە <ئاسایش> دەستبەرداری سەربەخۆبوونەکەی بووە و بڕیار لە دەرەوەی خۆی وەردەگرێت. واتا لەبۆ هەندێک لە سێکتەر و پێگە کۆمەڵایەتییەکان، ئەوەندەی گرووپەکان بڕیار لە دەرەوەی

خۆیـان وەردەگـرن، لـەنێو خۆیانـدا وەری نـاگرن و، تـەنها جێبەجێکارێک لەبۆ بڕیارەکەی دەرەوەی خۆیان.

١.٥- ئەگـەر بـەوردی سـەرنجێکت لـە دەورووبەرەکـەت و ژینگەکەت دابێت. ئـەوا تەماشـا دەکـەیت {کـە ڕەنگـە} ئاسـتی (خزمگەرایی-دۆستگەرایی-هاوڕێگەرایی — Nepotism) لە ئاسـتێکی دیـاردا بێت. لـە ڕاسـتیدا گرینـگ نییـە ئاسـتەکە ڕێژەکـەی چەنـدە بـەرزە، بـەڵکوو لـێرەدا پرسـیارە سـەرەکییەکە ئەوەیـە کـەوا:- لەبـەرچی مـرۆڤ هەڵدەبژێردرێت؟

مرۆڤەکان بە پێی هەبوون و پابەندبوون بە چەند بنەمایەکی سایکۆ-بایۆلۆژی، {بـە پێی کـات-و-بـارودۆخ} حـەز دەکـەن لەگەڵ مرۆڤەکانی تردا بن. وە کاریگەری بەرهەمی کەسێک، بـەبێ پێشـاندانی ڕووخسـار و جەسـتە و بـاڵای کەسـەکە، ئەوەنـدە بایـەخی نـابێت. بۆوێنـە:- ئایـە ئەگـەر <فـەرهاد-

پیرباڵ> کەسایەتییەکی سەرنجئامێز و سەرسوڕماناوی نەبووایە، وە تەنها ناوێک بووایە لەسەر کاغەز و بەرگی پەڕتووکەکاندا، ئایە چەند بەرهەم و گوتارەکانی کاریگەرییان دەبوو؟ ئایە کاریگەری پەڕتووکەکانی/بەرهەمەکانی، ئەوەندە دەبوو ئەگەر خۆی دەرنەخستبا؟ لێرەدا پرسیارەکە ئەوە نییە کە ئایە <فەرهاد-پیرباڵ> ڕووکەشگەرایە یاخود نەخێر. بەڵکوو تێزەکە ئەوەیە کەوا :- تۆزێک {تەنها-تۆزێک} سەختە بەرهەمێک بەبێ بیرکردنەوە لە مرۆڤێک وێنا بکەین و هەڵسووڕانی لەگەڵدا بکەین.

هەرچەندە خودی خۆم، وەکوو نووسەری ئەم پەڕتووکە، حەز دەکەم خۆم بچم لەبۆ لای کەسێک/شوێنێک کاتێک کە بەرهەمێکم هەیە، بەڵام لەبۆ <ئەوانی-تر> و <مرۆڤەکانی-تر>، وام پێ باشترە کە بەبێ ڕەچاوکردنی مرۆڤەکە، بەرهەمەکەیان لێ وەربگیردرێت. چونکە :- هەرگیز بە

ڕووکـەش هەڵمەخەڵـەتێ. لەوانەیـە ئـەم کەسـە، لـە ڕووی دەربڕینەوە کەمێک جیاواز بێت لە خۆت، بەڵام بەرهەمەکەی پڕ-بە-پێستی-خۆی {بـ}بێت.

[ئەتۆ فەیلەسووف نیت]

گرێکوێرەی دەروونی لەسەر فەلسەفە

کاتێک کە مرۆڤی فەلسەفی (فەیلەسووف) تووشی حاڵـەتێکی نـــــــــــــاخۆش دەبێت؛ وەکـــــــــــــــــــوو :- ماندووبوونی-بێئەنجام/شکان/دۆڕان/شکست. ئەوا دەکەوێتە دۆخێک کەوا هەست بەوە دەکات کەوا ئەو کەمـە؛ لـە ڕووی فەلسەفییەوە. لە ڕووی فەلسـەفییەوە دەستەوەسـتانە. ناگـات بـە هیچ. حاڵەتـە نەرێنییـەکانی ڕۆژانـە کاریگارییـان دەبێت لەسـەر شـێوازی بیرکردنـەوەی فەیلەسـووفەکە. کاتێـک کـە ژیـان مســـتەکۆڵەیەکت لێ دەدات، ئـــەوا دەکەویتـــە نێـــوان دۆخێـک کـەوا تەنانـەت فەلسـەفەش نـابێت بـە فڕیـادڕەس.

مـرۆڤ وا هەسـت دەكـات كـەوا لـەم دۆخـەدا، فەلسـەفە ناتوانێت وەڵام بداتەوە و هەوڵ بدات.

[بوونێک لە سەروو کۆمەڵگا]

{١-یاخییەکان، ١.١-سەرخێڵەکان، ١.٢-سەردۆستەکان}

١- یاخییەکانیش بەشێکن لـە کۆمـەڵگا، هەرهیچنـەبێت ئـەوان لە تەنیشت کۆمەڵگا خۆیان دەبینن. واتا ئەوان وەکوو دژێک لە هاوپەیوەندی لەگەڵ کۆمەڵگادا خۆیان دەبینن. کۆمەڵگا لـە بەرامبەریانە و، ئەوانیش تیر و تـەنزیان تێ دەگرن. کـەواتا؛ ئەوانیش هەر بەشـێکن لـە کۆمـەڵگا و بـەبێ بوونی کۆمـەڵگا ئـەوانیش بوونیان نییـە. یاخییـەکان بـە هـەبوونی کۆمـەڵگاوە یاخین؛ کەواتا = یاخی نین.

١.١- سـەرخێڵەکان، سـەرخێڵ: ئـەو کەسـەی کـەوا خـۆی لـە سەروو کۆمەڵگا دەبینێت. وە {هەرگیزاوهەرگیز} ئامادە نییـە

بــبێت بــە بەشــێک لــە کۆمــەڵگا. ئــەوەش لەبــەر چەنــد هۆکارێک :-

١) کۆمەڵگاکە خەساون.

٢) کۆمەڵگاکە چێژگەران.

٣) کۆمەڵگاکە بێ-ئامانجن.

٤) کۆمەڵگاکە خۆیان ناناسن.

٥) کۆمەڵگاکە درۆ لەگەڵ خۆیان دەکەن.

{لە-ئێستادا} ئەستەمە لەبۆ من کە خۆم وەکوو یاخییەکی کۆمەڵگا ببینم. چونکە هەروەکوو لە سەرەوە ئاماژەمان پێ دا؛ یاخییەکانیش بەشێکن لە کۆمەڵگا. هەڵبەتە با <درۆ-لەگەڵ-خۆماندا-نەکەین> و، دان بەو ڕاستییە دابنێین کەوا سەرخێڵیش بەشێکە لە کۆمەڵگا؛ بەڵام تەنها بە جەستە. واتا بە جەستە لەناویاندا دەژیەت. بەڵام بە هۆش، لە ئاستێکی تردایە، لە جیهانێکی تردایە؛ جیهانێک تایبەت بە خۆی.

<جیهانبینینێکی-تایبەت-بە-خۆی>. بەڵام لە <غەمێکی-نەبڕاوە>دایە لەبۆ کۆمەڵگاکەی. وەکوو چلۆن باوکێک لە غەمی نەوەکانیدایە. ئا ئەمەیە سەرخێڵ.

کاتێ وتە ڕووخا

١. قسەوباسەکانمان

٢. قسەکردن چییە؟

٣. نووسین، پاشان قسە، سەرەتا نووسین، پاشان نووسین.

١.قسەوباسەکانمان

لێرەدا دەبینین کەوا زۆربەی قسەوباسەکانمان بەتاڵن. بەو واتایەی کەوا بەتاڵن لە ژیان. <بەتاڵبوون لە ژیان> بریتییە لە نەبوونی هەستێک لەبۆ ژیان. لەبۆ ژیانکردن و ژیانێکی باشتر. <هەوڵدانێک لەبۆ ژیانێکی باشتر/چاکتر>. ئەزموونی ڕابردوومان ئەوە دەردەخەن کەوا <قسەوقسەڵۆک> و

<باسکردنی مرۆڤەکان>، بێجگە لە زیاد/کاتکوشتن/خەساندنی-ئەقڵی، هیچ جۆرێک لە بەرهەم و ئامانجی نەبووە. کەواتا؛ لە باشترین حاڵەتدا، دەبێت قسەوباسەکانمان، بریتی بێت لە باسکردن/شیکارکردن/لێکۆڵینەوە لە بیرۆکەکان. چونکە ئەرکی سەرەکی <مێزی دانیشتن>، بریتییە لە قسەوباسێک لەسەر <بیرۆکەکان، ئایدیاکان>. چونکە باسکردن/شیکردنەوە/لێکدانەوەی ئایدیاکان، هەم بەچێژترە و هەمیش لەدوای ڕۆیشتن/بەجێهێشتنی دانیشتنەکە، ئارامییەک بەدەست دەهێنێت.

ئەمن هەندێکجار بێزار دەبم لە قسەوباسەکان/دانیشتنەکان/گفتوگۆکان. چونکە باس لە بابەتگەلێک دەکەن کەوا سەرنجم ڕاناکێشن و وەها هەست دەکەم کەوا بێسوودن. لەبۆوێنە:- ١)باسکردنی بابەتگەلێکی وەکوو مرۆڤەکانی تر و ئەوانی تر. ٢)باسکردنی بابەتگەلێک

کەوا ئەمن خۆم تێدا نابینمەوە. ئەگەرچی هەندێکجار لەگەڵ مرۆڤانی دەورووبەرم دواوم و قسەم کردووە سەبارەت بە بابەتگەلێک کەوا هەر لە بنەڕەتەوە حەزم پێیان نەکردووە، ئەوا لەبەر کەسی بەرامبەرم بووە کەوا پەرەم بە گفتوگۆکە داوە.

وە زۆرجاریش ویستوومە کەسی بەرامبەرم دڵخۆش بکەم، چونکە وەها هەستم کردووە/پێشبینیم کردووە کەوا ئەو پێویستی پێیەتی، بەڵام بە پێچەوانە بەسەرخۆمدا شکاوەتەوە. وە لەبۆم دەرکەوتووە، کەوا پێویست ناکات لەبۆ خەڵک/کەسەکان خۆت ماندوو بکەیت بە قسەوباس لەبۆ دڵخۆشکردنیان. زۆرجار کەسانێک ئەتۆیان خۆشدەوێت ئەگەر قسە بکەیت یاخود نەیکەیت. یاخود کەسانێک هەن کەوا بە بێدەنگی تۆیان خۆشدەوێت. کەواتا؛ دەبێت میانڕەو بین. وە پێویست ناکات خۆم بسەلمێنم لەبۆ

هیچ کەسێک لەسەر قسەوباسەکان و هەوڵ بدەم خەڵک دڵخۆش بکەم.

[سوێند بە قەڵەم]

نووسین چییە؟ ژانێک لە مەرەکەبدا. ئازارێک لە تاودانگەراییدا. نووسین ئەو ئازارەیە، کەوا تەواوی هۆشت مەست دەکات. نووسین بریتییە لەو چرکەساتەی، کەوا تیایدا خۆت لەدەست دەدەیت. وە دەبیت بە قەڵەم. دەبیت بە نووکی خامە. نووسین گەورەترین ترسم بووە و دڵنیاشم هەر بە گەورەترین ترسیشم دەمێنێتەوە. بەهای نووسین ئەوەندە لەلام گرینگە. کەوا لە چرکەساتی ئەکتی نووسین، هەمیشە بەخۆم دەڵێم:- ئەمە نووسین نییە. نووسین نابێت ئاوا لاواز بێت. نووسین نابێت ئاوا نەزانانە بێت. بەهایەکی ئەوەندە گەورەم لەبۆ نووسین داناوە، کە هەر دەبێت سوێندی پێ بخۆم. هەر دەبێت نووسین بڕیار لەسەر من

بــدات. پێم بڵێت:- ئـــەتۆ هیچ نیت. ئـــەتۆ دۆڕاویت. ئـــەتۆ نەزانیت. هەرچی دەرپەڕاندنەکانی <پێوەری-نەرێنی> هەیە، دەرهاویشتەیەکی نووسینن لەبۆ ئەمن. کاتێک کە دەنووسـم، لە ڕاستیدا نامەوێت بنووسـم. نووسـین لـەبۆ من، کردەیـەکی مەترسیدارە. گەورەیەکی لەخۆم گەورەترە. دەزانم کە چەنـد خۆم بە گەورە بسەلمێنم، ئەوا هەمیشـە لـە ئاسـت نووسـیندا بچـــــــووکم. دەزانم کــــــە چەنـــــــد دەقـــــــەکانم پاکسازی/پاکنووسی/تەکنیکی بن، ئەوا هەر لەلای من خـراپ و ناڕێک و شـێواون. چونکـە :- نووسـین هەوەنتەیـەک نییـە. نووسـین تـەنها کۆمـەڵێک پیـتی لێکـدراو و ڕسـتەی لێکـدراو نییە. نووسـین تـەنها دەربڕیـنی بیروبـاوەڕ/ئەجێنـدا/فەلسـەفە نییە. نووسین بوونێکی مێتافیزیکی هەیە لەبۆ ئەمن.

نووسـین ئـەو بەرپرسـەیە کـەوا هــەر بـە تـەواوەتی لـێی دەترسـێم. نـاتوانم لـێی دەربـاز ببم. دەزانم کـەوا هــەرگیز نـاتوانم بــەرەنگار و بەرهەڵسـتی بکـەم. نـاتوانم نووسـین

کۆنترۆڵ بکەم و بەسەریدا زاڵ ببم. هەمیشە کێشەیەک هەیە، دەرەزێک هەیە. ناتەواوییەک هەیە. کەموکوڕییەک لە ئاستی سەرڕێژیدا. نووسین تاکە دەرمانی ئەمن بوو. وە هەر نووسینیش، تاکە دەردی ئەمن بوو. دەرد-و-دەرمان لەناو یەک خامەدا خۆیان دەبینییەوە لەبۆ ئەمن. کاتێک کە سوورِ دەزانم دەردێکم هەیە، ئەم قەڵەمە دەبێت بە دەرمانم. ئەم قەڵەمە تەواوی کێشی هۆشم هەڵدەگرێت. دەرپەڕاندنی تەواوی هۆشم لەناو نووکی قەڵەمدا. بوونێک لە قەڵەمدا. وە لە هەمان کاتیشدا، بەهێزترین ژانیش دەردەدات. چونکە نووسین پرۆسێسێکە لە ئازار-و-شادی. کاتێک شادیت دەبێت بنووسیت هەتاوەکوو ئازار بچێژیت. وە کاتێک ئازارت هەیە، دەبێت بنووسیت هەتاوەکوو شاد بیت. ئەم هەموو لێکدژییە لەپای قەڵەمدا. ئەم هەموو تێهەڵکێشی و ئاوێتەبوونە، لە نووسیندا.

دەزانم چەنـدە توانـادار/چـاک {بـ}بم لـە نووسـیندا، ئـەوا هەرگیز لـە ئاسـتی خـودی نووسـیندا نیم. نووسـین ئاسـتێکی تـرە، بەهایـەکی تـرە. نووسـین لـە پلـەی باڵایـە. ئـەمن نووسـینکاری ناکـەم. بەرهەڵسـتی ئـەکتی نووسـین ناکـەم. ئـەمن تـەنها، قەڵەمەکـە دەخەمـە سـەما. پەنجـەکانم، دەسـتم، خامەکـە دەجـووڵێنن و ئـەملا-و-ئـەولای پێ دەکـەن. پرۆسێسـێکی سـەماکەرانەیە. بـەڵام :- هـەرگیز ناگـات بـە ئاستی نووسین. وە هەرگیز ناتوانم پێی بڵێم نووسین.

نووسین لەبۆ من، بریتی بووە لە دەنگە نەبیستراوەکان. ئەو ئـازار و شـادیانەی کـەوا نەبیسـتران. هەسـتیان پێ نـەکرا. تێڕامانیـان لەسـەر نـەکرا. هـەموو خۆیـان پـەنگ دەدەنـەوە لـەناو کۆمـەڵێک مەرەکەبدا. نووسـین تـەنها پیتـەکان نـەبوو، بڕگـەکان نـەبوو، وشـەکان نـەبوو، ئاڕاسـتەکان نـەبوو. نووسـین میهرەبـان بـوو وەکـوو دایکێک، تونـد بـوو وەکـوو باوکێک. نووسین پەروەردەکار بوو.

کێ فەیلەسووفە؟ = [میتاگەرایی]

[ناچارگەرایی]

[بەرپرسیارگەرایی]

[پەردەپۆشکردنی ڕاستگۆیی]

ئایە هەرگیز لەخۆت پرسیوە کەوا؛ لەوانەیە درۆ لەگەڵ خۆتدا بکەیت؟ لێرەدا ئێمە پێویستە وەکوو تاکێک، ئەم پرسیارە لەخۆمان بکەین. کە ئاخۆ سەدا چەندی کردەکانیان/بیرولەبۆچوونەکانمان، هەر بەڕاستی گوتاری ناوەوەی ناخی خۆمانن یاخود لەبەر دەرەوەی ناوەوەی خۆمان ئەم پارچانەمان هەڵگرتووە؟

پەردەپۆشکردنی-ڕاستگۆیی لە ئاستی کۆئەندامی زاوزێ.

{جووتسیمیوولاکڕا — نواندنلەبۆنواندن — ڕایزیۆمخاڵ — فانتۆمی-پێویستنەبوون — <بوونێک-لەناو-شاشەکاندا> — فیڵکردنی-ئاگایانە — دوگمەی-ڕاوەستاندن لەکوێیە؟}

پەردەپۆشکردنی-ڕاستگۆیی لە ئاستی ئارامییەت.

[هەمان واتا بە چەمکێکی جیاواز]

ئێمەی زانایان

ئێمەی فەیلەسووفان

هەموو شتێک لە <ئاو> پێک هاتووە.

[سیڕیبڕۆم]

بەرپەچدانەوەی ڕێژەگەرایی ڕەها

بیرکردنەوەی سەربەخۆ [بیرکردنەوەی سەربەخۆ وەکوو ئەلتەرناتیڤێک لەبۆ پەتای <بیرکردنەوەی ڕەخنەگرانە>]

لۆژیکی نالۆژیک

هۆش

[مێشک]

سەررڕێژی زانیاری

هەموو زانینێک بریتییە لە زانیاری.

بەڵام زانیاری بریتی نییە لە زانین.

چۆن زانین دەبێت بە زانیاری؟ ...

پێوەری چێژ

[دە،م]

[دڵ]

<ڕێبازی-ڕۆمانتیک>، بکووژی <وزەی-کوردییەت>.

{١- <ڕێبازی-ڕۆمانتیک> {لە دۆخی سنووربەزاندندا} ٢- لەبەرچی خۆکوژانەیە؟ ٣- ئەلتەرناتیڤ چییە؟ (هەیە)}

١- <ڕێبازی-ڕۆمانتیک> {لە دۆخی سنووربەزاندندا}

بیشک چەمکی <ڕێبازی-ڕۆمانتیک> سەرتاپاگیرییەکە بەسەر گشت "لق-و-پۆپ"ەکانی <"هونەر"،"ئەدەب"،"زانین"...>؛ <"هونەر"،"ئەدەب"،"زانین"...>گەلیک کەوا هاوپەیوەندن لەگەڵ کۆمەڵێک <دەرکەوتە> و <هاوپەیوەندی> خودی <دەرکەوتەی-میکانیکی>.

چەمکی <ڕێبازی-ڕۆمانتیک> {لە ئێستادا] خۆی بەرجەستە دەکات لەنێو کۆمەڵێک بنەما و ئاکسیۆمی <غەمگین-"دۆست">. ئاکسیۆمگەلیک لەپای خزمەتکردن بە <وزەی-تاریک>/<وزەی-نەرێنی>. وە سەرلەنوێ داڕێشتنەوەی "<پێوەرە-نەرێنییەکان>"، هیچی نەهێناوەتە سەر هونەری ژیان/تەختەی ژیان.

"ئێمـه" [ئەگـەر} سـەیرێکی ئـەو "بەرهەمـە-هونـەر"ییانـەی ئێسـتا بکـەین. ئـەوا دەبیـنین هـەر لـە "گـۆرانی/میووزیکـا"، "تـابلۆ/"نەخشـونیگار""، پڕاوپـڕن لـە <وزەی-نـەرێنی>. بـەجۆرێک-لـە-جۆرەکـان <هـەژمـوونی-نەرێنییـەتی> و سـەرڕێژی <پێـوەرە-نەرێنییـەکان> زاڵکـردراون بەسـەر هونەری ژیاندا.

<ڕێبـازی-ڕۆمانتیـک> خـۆی دەبینێتـەوە لـە :- <بـەزەیی-پێهـاتن>، <ئـاڵوودەی-غـەم>، <خەسـاندنی-خـود>، <خـۆ-بەکەم-زانین>...

هـەموو ئـەو پێـوەرانی کـەوا لـە خزمـەتی <سـەخاندنی-نێوخۆیی>ی <دەرکەوتەی-میکـانیکی>ن، لـەنێو ئـەم ڕێبـازە "هونەر"ییەدا بوونیان هەیە.

دوورنـەڕۆین هـەر تەنانـەت ئـەو "هونەرمەنـد"ـانەی کـەوا پێشـەنگن لـەم بـوارەدا، تەنانـەت خـودی خۆشـیان {تەنانـەت بـەگوێرەی <پێوەری-خـودی>خۆشـیان] <دەرکەوتەیـەکی-

میکانیکی> "دۆڕاو" و "ڕووخاو"ن. ئەوان لێوانلێوم لەنێو فەنتازیای-"سەرنەکەوتن"دا. {ئەم دەقە هەڵوێستێکی ئاد-هۆمینێمی نییە، بەڵام تەنها هەڵکەوتێکی ڕاستەقینەیە.]

<ڕێبازی-ڕۆمانتیک> بریتییە لە پڕۆسێسێکی ڕاستەوخۆ-و-ناڕاستەوخۆی لەبەرگرتنەوەی غەم-و-ئازارەکان. وە تەنهاوتەنها سەروکاری لەگەڵ <غەم-و-ئازارەکان> هەیە. <ڕێبازی-ڕۆمانتیک> {هەرگیز} ناتوانێت <دەرکەوتەیەکی-میکانیکی> وەها بەرهەم بهێنێت کەوا سڵ نەکات لە هیچ هێز/پاڵنەر/ماددەیەکی دەرەوەی <دەرکەوتەی-میکانیکی>.

٢- لەبەرچی/چلۆن <ڕێبازی-ڕۆمانتیک> پڕۆسێسێکی <خۆکوژ>انەیە؟

کاتێک کە "ڕێبازێکی-هونەری" پابەندە بە کۆمەڵێک بنەماگەلی وەکوو :- <غەم-دۆست>ی، <ژان-دۆست>ی...

ئـەوا بێشـک بەرهــەم و ئەنجامەکەشــی هــەر هــەمان ئـەو بەرهەم و ئەنجامە دەبێت کەوا خـودی ڕێبازەکـەی لەسـەردا چەسپێندراوە و "دامەزرا"وە.

٣- ئەلتەرناتیڤ {چییە/}هەیە؟

{ ئایـــە ڕێبـــازی-تاقیگـــەری ئەلتەرناتیڤـــە؟}]ئایـــە ڕاپ ئەڵتەڕناتیڤە؟

{وزەی-توندییەت} — {وزەی-ڕێکخراوەیی}

پەردەپۆشکردنی ئاشتی

[کۆئەندامی زاوزێ]

کۆئەندامی-زاوزێ

{١- سیمیوولاکڕا-سەروو-سیمیوولاکڕا}

{٢- هێژێمۆنی-کار}

{٣- درۆکردن-لەگەڵ-خۆمان}

{٤- تاوانی-گەردوونی:- ڕاسپاردەی تۆڕەکان}

{٥- خەسێنەری-هۆش}

پۆڕنۆگرافی چییە؟

١- پۆڕنۆگرافیا چەمکێکی گشتگیرە بەسەر چەند لقوپۆپێک کەوا تیایدا کۆئەندامی زاوزێ دەبزوێنن. بەرهەمگەلێکی وەکوو <"هونەر">.

[ئەپۆلۆ]

[بەرگری]

[پێکەنینی هەتایی]

ئەم گەردوونە و هەرچی لەنێویدایە، بێجگە لە پێکەنینێک هیچی تر نییە. خەندەیەکی بەردەوام، بە قاقایەکی بەرزی پێکەنینەوە بەستراوە ... — لەرەلەرەکان هەموو پێکەنینن. ڕووکەشەکان هەموو خەندەن. ئەم ژیانە، ئەم گەردوونە،

دەبێت تـــەنها پێکـــەنینێک بێت. ئەگـــەر ئێمـــە تۆزێـــک گوێچکەکانمان بکەینەوە، هەست بەم پێکەنینە دەکەین.

[ڕێچکەگۆڕینە پڕایمۆڕدیاڵەکان]

لە دایۆنایسزەوە لەبۆ ئەپۆلۆ

{لەڕێچکەلادانی پڕایمۆڕدیاڵی}

[ئەگەریـــەتی ڕاســـتبوون بـــەهۆی تاقیکردنـــەوەی زانستی]

ڕووکەشگەرایی لە پلەی باڵا:-

[ئالْفـــا-و-بێتـــا — خـــاکیبوون — ڕووکـــەش-لـــەکاتی-هیچنەبوون — چرکەساتە-چارەنووسسازەکان }

پێوانەکردنی چێژ

{پێوانەکردنی چێژ}

١. ئۆپۆڕاسیۆنە لۆژیکییەکان

٢. ئۆپۆڕاسیۆنە لۆژیکییەکان لە پڕاکتیکدا

٣.

٤.

٥.

٦.

١. ئۆپۆڕاسیۆنە لۆژیکییەکان :-

< $P_{\mp}$ > هاوواتایە بە :-

١) < P_{-} > = "ئازار"

٢) < P_{+} > = "چێژ"

-

< T > هاوواتایە بە :-

١) < ST > = "کورتخایەن"

٢) < LT > = "درێژخایەن"

-

< ±H > هاوواتایە بە :-

١) < +H > = "تەندرووست"

٢) < -H > = "ناتەندرووست"

-

< ∓I > هاوواتایە بە :-

١) < +I > = "بەتین"

٢) < -I > = "بێتین"(ئاسایی)""

-

< P > هاوواتایە بە :-

١) < HP > = ئەگەریەتی ڕێژەبەرز

٢) < LP > = ئەگەریەتی ڕێژەنزم

٢. ئۆپۆڕاسیۆنە لۆژیکییەکان لە پڕاکتیکدا :-

ئیوجێنیکەکەی ناو ئیوجێنیک:

کاتێک کە هەندێک مرۆڤ بڕیار دەدەن کەوا ژیانێکی ئیوجێنیکی بەکردار بکەن. لەناو ئەو گرووپە، بێگومان کەسێک/گرووپێک هەڵدەستێتەوە و دەڵێت من ئیوجێنیکترم لە ئێوە. بەم شێوەیە ئیوجێنیک دەبێتە سیستەمێکی-کۆمەڵایەتی-لەناو-سووڕێکی-بێکۆتایی. کە بەردەوام گرووپێک یاخود کەسێک بە ئەوانی تر دەڵێت کە من ئیوجێنیکترم لە ئێوە.

دیوەخانەکە (کورتەچیرۆکێکی نەبڕاوە)

[١] دیوەخانی سەنگین.

دیوەخانەکـە لـە بەرزاییـەکی بێبنـدا خـۆی سـەنگین کردبـوو. ئەو لەوێ بوو. بە ئـارامی داچـەمابوو. چەقبەسـتوو بووبـوو. لـە ڕاسـتیدا، چەقبەسـتوویان کردبـوو. دیوەخانەکـە گـەلێک جیاواز دەرکەوتبوو لە چاو دیوەخانـەکانی تـردا. ئـەرێ! خـۆ ئەم دیوەخانە بە دیوەخانەکە ناسرا بوو. نـەوەکوو بـە وەهـا دیوەخانێک!

ئـەم دیوەخانـە گـەلێک جـوان بـوو. جوانییـەکی دیوەخـانی هـەبوو. هـەر کـە دەچوویتـە نـاوی هەسـتت دەکـرد گـۆڕایت. چونکـە لـەناو ئـەم دیوەخانبوونـە هەوەنتەیـەک نـەبوو! وە هـەروەها وەهایـەکیش نـەبوو! بـیرم دێتن کـە باپیرم وەهـای لـــــــــــەبۆم بـــــــــــاس دەکـــــــــــرد:-

+ئەم دیوەخانە پێشئێمە درووسـت کـردراوە. باوکباپیرانمـان بـــە ســـینگی مانـــدووبوویان پێکیـــان هێنـــاوە. یـــەکێک لـــە پێکهێنەرەکانیش خۆم بووم. ئەرێ! خۆ وەهایە کە کەمم تێدا کـار کـرد، بـەڵام! مـنیش بەشـێک بـووم لـە پێکهێنـەرەکان!

باپیرم بەبەردەوامی خۆی بە دیوەخانەکەدا هەڵدەکێشا. وەکا ئەوەی کەوا داخوا چی بێتن! هەمیشە گاڵتەم بە گوتارەکانی دەهات سەبارەت بەم پاشکۆیە مێژووییە. بەڵام هەتاوەکوو نەمبینی، نەمزانی چلۆنە. وە ئەوەی بینیم، بەتەواوەتی درکی پێ کردم.

بەردەوامە ...

تاکێک دەبێت هەندێک کات خۆی بە بچووک بزانێت.

— عەلی ئەحمەد.

بەشی چواردەیەم: چوارچێوەی بوون

چوارچێوەی بوون

[ناساندنی چەمکەکان]

ناساندنی چەمکی < چوارچێوەی بوون >

؛١؛ چەمکی < چوارچێوەی بوون >، بریتییە لە [کۆی] گشتی بوونێک/بوونەوەرێک، کە [پا]بەندە/لە پەیوەندیدایە بە [هەبوونی/بوونی] خۆی[، بەبێ هەبوونی توانای دیاریکردنی هەڵبژاردەیەک لەبەردەستیدا، کە هەڵبژاردەیەک وەکوو: کە ئایە ئەو بوونە/بوونەوەرە هەڵبژاردەیەکی لەبەردەستە کە بتوانێت دەربچێت یاخود دەرنەچێت لە < چوارچێوەی بوون >ی خۆیدا (لەبۆ ئەوەی بگات بە حەقیقەتێکی [ڕەها] لە سەروو چەمکی < چوارچێوەی بوون >دا بێت) بێت و لە دەرەوەی < چوارچێوەی بوون >ی خۆی، جێگیر ببێت/دابمەزرێت؟ (کە ئایە ئەم دەرچوونەش < چوارچێوەی بوون >ێکی تر بەرهەم دەهێنێتەوە یاخود نا و

[هەر لە هەمان < چوارچێوەی بوون>ی خۆیدا ئامادەگیری هەیە] بەڵکوو لەو کاتەدا، ئێمە کار لەسەر شتێکی تر دەکەین (دەرچوون لە چەمکی < چوارچێوەی بوون >یش بریتییە لە هەبوونی بوون لەناو < چوارچێوەی بوون >ی خۆی))]، [ئەم بوونە/بوونەوەرە] بە هەبوونی خۆی لەناو < چوارچێوەی بوون >ی تایبەت بە خۆیدا، جێگیر بووە/چەسپێندراوە و، بەشداری دەکات لە هەبوونی خۆی لەناو < چوارچێوەی بوون >ی خۆیدا[.]

؛٢؛ < چوارچێوەی بوون >ی هەر بوونێک/بوونەوەرێک، بەبەردەوامی لەناو سووڕی خودئاماژە و هاوپەیوەندیبوون بە < دەرەوەی < چوارچێوەی بوون > > لەبۆ < چوارچێوەی بوون > و لەناو ستراکتۆرێکی/سیستەمێکی خودئاماژەییی هاوپەیوەندیدا چەقبەستووە و وابەستەیە/پەیوەندیدارە — هەروەها ئەم دایەلێکتیکە،

ناسـراوه بـه < دایـەلێکتیکی < چوارچێـوەی بـوون > و <
دەرەوەی < چوارچێوەی بوون > > > — [.]

؛٢.٥؛ ئەگـەر ئێمـە مـرۆڤ وەک نموونەیـەکی < چوارچێوەی بـوون>ی بهێنینـەوە، ئـەوە دەبیـنین کـە مـرۆڤ لـەناو < چوارچێوەی بوون >ی خۆیدایە بە هـۆی هـەبوونی چەنـدین ئـامرازی نـاوەکی وەک: فاکتـەرەکانی ...بـایۆلۆژی و دەروونی و... و ئـامرازی دەرەکی وەک: ...گـەردوون و جیهان و...[.] مرۆڤ لە هاوپەیوەندییەکدا ئامادەگیری هەیـە کـە ئـەو هاوپەیوەندییـە لـەنێوان < چوارچێـوەی بـوون >ی مرۆڤ و < دەرەوەی < چوارچێوەی بـوون > >ی مرۆڤدا ئامادەگیرە[.]

؛٣؛ [هەمیشـە] < چوارچێـوەی بـوون > لەگـەڵ چوارچێـوەی وە تەنها لەگەڵ چوارچێوەی خۆیدا — بنـەمای خۆیـەتی — (واتـا: < چوارچێـوەی بـوون >، < چوارچێـوە تـەنها

چوارچێوە >یە)، پەیوەندییەکی تەواوەتی هەیە و هەموو جۆرێک لە ئاڵوگۆڕکردنێکی پەیوەندیی [لە]نێوان < دەرەوەی < چوارچێوەی بوون > > و < چوارچێوەی بوون >، لە هەمئاهەنگییەکدا دان/دەبن[.] لە کاتێکدا کە < چوارچێوەی بوون > ئامادەگیری هەیە، لە هەمان کاتدا، < دەرەوەی < چوارچێوەی بوون > >یش ئامادەگیری هەیە، کە یەکێکیان (لەبۆنموونە: < چوارچێوەی بوون >) بەبێ ئەوەی تریان (لەبۆ نموونە: < دەرەوەی < چوارچێوەی بوون > >) بوونی نییە/ئامادەگیری نییە — بنەمایەکی هەمئاهەنگی/دایەلێکتیکی، ئامادەگیری هەیە/بوونی هەیە — [.]

دەرئەنجام:

{١} < چوارچێوەی بوون > = < چوارچێوە تەنها چوارچێوە >

{٢} < چوارچێوەی بوون > = < چوارچێوەی بوون >

{٣} < چوارچێوەی بوون > = مرۆڤ

بنەماکان:

{١} ئەمن [و ئەتۆ] لە <چوارچێوەی بوون >ی خۆمـ[اندا]دا، باسی < چوارچێوەی بوون > دەکـ[ێن]ەم.

ناساندنی چەمکی < دەرەوەی < چوارچێوەی بوون > >

لە کاتی شیکردنەوە و ناساندنی چەمکی < چوارچێوەی بوون > یاخود چەمکێکی تری وەکوو چەمکی < دەرەوەی < چوارچێوەی بوون > > (کە وا دیارە ئەم دوو چەمکە لە هاوپەیوەندییەکدان/دایەلێکتیکەکدان، لە کاتی سەرنجدان لەبۆ سەر یەکێک لە دوو چەمەکەکە)[.]

کە بەگوێرەی ئەوەی کەوا ئێمە لە سەرەتادا باس[کردن]ە سەرەکییەکەمان لەسەر < چوارچێوەی بوون > بوو، کە ئەم سەرەتا-شیکردنەوەیەی چەمکی < چوارچێوەی بوون

<ـه، وامـان لێ دەكـات/دەمانخاتـە نـاو حاڵـەتێك كـە بـە شـێوەیەكی ڕاسـتەوخۆ و ئۆتۆمـاتیكی (هـەرڕوودان) سەرنجیش بهاوینە سـەر چـەمكی < ئـەوە و ئەوانـەی كـە < چوارچێـوەی بـوون نین > > كـە هـەروەها ئـەم چەمكـە ناسـراوە بـە چـەمكی < دەرەوەی < چوارچێـوەی بـوون < <[.]

< دەرەوەی < چوارچێـوەی بـوون > >، لـە هـەمان كاتـدا بەشـێكە لـە < چوارچێوەی بـوون > و بەشـێك نییـە لـە < چوارچێـوەی بـوون >، ئـەم دایەلێكتیكـە بـەناو لێكدژییـە (لێكـدژ ناسـراو)، لـە سـووڕێكی ئامـاژە وەرگـرتن لـە < دەرەوەی < چوارچێـوەی بـوون > > لـەبۆ نـاو < چوارچێـوەی بـوون >ی بوونەوەرێكـدا، جێگـیر دەبێت هەتاوەكوو ماوەی كاركردنی/مانەوەی بوونەوەرەكە[.]

ده‌رئه‌نجام:

بنه‌ماکان:

{١} < ده‌ره‌وه‌ی < چوارچێوه‌ی بوون > > له‌ دایه‌لێکتیکێکدایه‌ له‌گه‌ڵ < چوارچێوه‌ی بوون >

ناساندنی چه‌مکی < زه‌مینه‌ >

< چوارچێوه‌ی بوون >ێک و < ده‌ره‌وه‌ی < چوارچێوه‌ی بوون >ێک، له‌ناو < زه‌مینه‌ >[یه‌ک]دا ئاماده‌گیری هه‌یه‌، < زه‌مینه‌ > واتا ئه‌و پانتاییه‌ی که‌ ده‌توانددرێت < ده‌ره‌وه‌ی < چوارچێوه‌ی بوون > > و < چوارچێوه‌ی بوون >ی له‌ناو دابندرێت/بچه‌سپێندرێت[.]

< زه‌مینه‌ > بریتییه‌ له‌و پانتاییه‌ی که‌ تیایدا < ده‌ره‌وه‌ی چوارچێوه‌ی بوون > داده‌ندرێت/ده‌چه‌سپێندرێت له‌ناویدا/له‌سه‌یدا[.]

[جیاوازکارییه‌کان و جوداکارییه‌کان]

چەمکی < ئیپیستەمێ >ی (میشێل فۆکۆ) و < چەمکی گۆڕانی پاڕادایم >ی (تۆماس کوهن) و چەمکی < چوارچێوەی بوون >

چەمکی < ئیپیستەمێ >ی (میشێل فۆکۆ)، لەناو < چوارچێوەی بوون >دا جێی خۆی دەگرێت/مانیفێست دەبێت، نەوەکوو بە پێچەوانەوە بێت کە چەمکی < چوارچێوەی بوون > لەناو < ئیپیستەمێ >یەکدا جێگیر بووبێت/ئامادە بووبێت و تەنها لە < ئیپیستەمێ >یەک[ی دیاریکراودا]دا خۆی شاردبێتەوە و گەشە و سستبوون بکات، بەڵگە بەڵگەنەویستەکەشمان لەبۆ ئەم ئارگیۆمێنتە بەم شێوەیەیە: < چوارچێوەی بوون >ی مرۆڤ، < ئێپیستەمێ >ی دەچێتە سەر، بەڵام < چوارچێوەی بوون > ناچێتە سەر < ئێپیستەمێ >[.] < چوارچێوەی بوون > دەتوانێت خودئاگا بێت یاخود خودئاگا نەبێت[.]

دەرئەنجام:

< ئێپیستەمێ > => < ئیپیستەمێ > لەناو < چوارچێوەی بوون >

< چوارچێوەی بوون > =>**X** < ئیپیستەمێ > لەناو < چوارچێوەی بوون>

چونکە < چوارچێوەی بوون > پەیوەندی بە هەموو شتێکی [جەستەیی، دەروونی،...]مرۆڤ هەیە، بەڵام < ئیپیستەمێ > بەشێکە، لەناو/لەگەڵ < چوارچێوەی بوون >[.]

چوارچێوەی بوون و چوارچێوەی گشتی (گەردوون)

چەمکی < مەیتریکس > و چەمکی < چوارچێوەی بوون >

< مەیتریکس > لەناو < زەمینە >یەکدا بوونی هەیە/ئامادەگیری هەیە[.]

< چوارچێوەی بوون > لەناو < مەیتریکس >ێکدا کە < مەیتریکس >ـەکە لەناو < زەمینە >یەکدایە، ئامادەگیری هەیە[.]

هـەر بوونێـک لـەنێو قەفەزەکـەی خۆیـەتی ... دەبێت جـوانی بکەین.

— عەلی ئەحمەد.

بەشی پانزدەیەم: درووستکراو و درووستکەر

بەشی پانزدەیەم: درووستکراو و درووستکەر

چۆن گەردوونێک ئەگەر < درووستنەکراو و هەبووە > و < هەبووەی بێ درووستکەر > بووە، لەناو ئەو گەردوونەدا دەتواندرێت شت هەبێت کە < درووستکراوە >؟ لە کاتێکدا گەردوونەکە < هەبووەی بێ درووستکەر > بووە.

بیناکردنی < گەردوونێک بەبێ درووستکەر > لە زەیندا، شتێکی لۆژیکییە و ئاسانە لەبۆ کردن، دەتوانین چاوەکانمان

دابخەین و بیناکردنی گەردوونێک بکەین کە < دێتە بوون بەبێ دروستکەرێک >، بەڵام لێرەدا کێشەیەک هەیە، ئەم بیناکردنە، خۆی جۆرێکە لە دروستکردن، دروستکردنی گەردوونێک کە < دێتە بوون بەبێ دروستکەرێک > لە زەیندا.

هەبوونی مانای شتێک بەندە بە دروستکەرەکە کە کاتێک دروستکەرەکە شتێک دروست دەکات، تەنها ئەو دەزانێت مانا و مەبەستی ئەو شتە چییە، چونکە خۆی دروستی کردووە و لە خۆیەوە هاتووە.

دوو ڕەخنەی دوەین لەسەر نیتچە

< هەموو ڕاستییەک تەنها سەبجێکتیڤە >

< هەمووڕاستییەک کۆنتێکستواڵە >

< هیچ ڕاستییەک یوونیڤێرساڵ نییە >

ئەگەر ئێمە ئەم دەستەواژەیە بەکار بهێنین کە دەڵێت < ڕاستی، بەگوێرەگەرایە > ئەوە

[لاپەڕەکانی دەفتەر]

؛١: ئەگەر گەردوون هۆکاری درووستبوونەکەی پەیوەندی هەبووبێت بە هەبوونی درووستکەرێک کەوا هەستی بە [هە}بوونی خۆی کردووە، — واتا ئەم درووستکەرە بە ویست و ئاگاداری خۆی گەردوونی درووست کردووە، واتا هۆشی هەبووە، درووستکەرێکی نائاگا نەبووە، بەڵکوو دەیزانی چی دەکات و چی ناکات — کەوا دەیزانی چی دەکات، یاساکانی لەبۆ گەردوون داڕشتووە، کەواتا: لەبەر ئەوەی کەوا ئەم درووستکەرە دەیزانی چی دەکات، هۆشدار بووە — درووستکەرێک نەبووە کەوا نائاگا و ماددی بێت، بێگیان بێت — ئەمە مانای وایە کەوا ئێمەی مرۆڤ ناتوانین بڵێین کەوا هەرچی باشە و خراپە هەیە، هەرچی بیرۆکە و

ڕا هەیە، هەموو تەنها بەلای مرۆڤەوە مانایان هەیە و هیچی تر نا، ئەمە خوێندنەوەیەکی هەڵەیە لەبۆ گەردوون چونکە: ئەگەر درووستکەری گەردوون بە ئاگا بێت و زیرەک بێت (لێرەدا مەبەست لە زیرەکی واتا هەموو شتێک بزانێت) یاسای دانابێت لەبۆ گەردوون ئەوا مانای وایە ئێمە دەبێت بە گوێی ئەم یاسایانە بکەین، چونکە درووستکەری گەردوون دایناوە، ئێمە ناتوانین لە دژی بوەستینەوە.

ئەگەر گەردوون بە هۆکارێکی ناعەقڵانە (مەبەست لە ناعەقڵانە واتا ئاگاداری خودی خۆی نەبووە لە کاتی درووستکردنی گەردووندا، دەتوانین بڵێین ماددە بووە، زیرەکی و خودئاگایی نەبووە) هاتبێتە بوون، واتا خودئاگا نەبوون لە کاتی پڕۆسەی درووستکردنی گەردوون، ئەوا ئەوکاتە دەتوانین بڵێین هەقیقەت و ڕاستییەکان درووستکراوی مرۆڤ

؛٢؛ و زیندەوەرن، و هیچ هەقیقەتێک، هیچ ڕاستییەک هیچ هەقیقەتێکی ڕەها بوونی نییە، ئەم کردارە (بیرۆکەیە) تەنها لەم کاتەدا ڕاستە ئەگەر < درووستکەری گەردوون یاخود ئەو هۆکارەی کە گەردوون لێوەی پەیدا بووە > خودئاگا نەبووبێت، واتا (ئەم < درووستکەر یاخود ئەو هۆکارەی کە گەردوون لێوەی پەیدا بووە >) "خۆی" نەیزانیوە بە چی کارێک هەڵدەستێت، (دەتوانین بڵێین ئەم < درووستکەر یاخود ئەو هۆکارەی کە گەردوون لێوەی پەیدا بووە >، بە دەرئەنجام و پڕۆسەی ئەم درووستکردنەی گەردوونی نەزانیوە، هەموو کار و پڕۆسەکەی لە خۆڕایی بووە،، "زیرەک" نەبووە، هەستی بە بوونی خۆی نەکردووە، بەڵکوو وەک پارچە بەردێک بێگیان بووە، وەکوو ئەو پارچە بەردەی کەوائاگاداری بوونی خۆی نییە، < درووستکەر یاخود ئەو هۆکارەی کە گەردوون لێوەی پەیدا بووە >،

ئـەویش وەکـوو ئـەم پارچـە بـەردە، ئاگـاداری بـوونی خـۆی نەبووە، تەواو بێگیان بووە).

ئێســتا ئێمــە دوو ســیناریۆمان لەبەردەســت هەیــە، یەکــەم: ئەگـەر < درووسـتکەر یـاخود ئـەو هۆکـارەی کـە گـەردوون لێـوەی پەیـدابووە >، بـەگیان (خودئاگـا) بێت، ئـەوا ئـەو یاسـاکانی گـەردوونی دانـاوە، کەواتـە تـەنها یـەک هەقیقـەتی ڕەهــا بــوونی هەیــە، ئــەویش بریتییــە لــە دیــدی ئــەم درووستکەرە لەبۆ گـەردوون، یـاخود چونکـە ئـەو یاسـاکانی یاساکانی گەردوونی دانـاوە کـەواتا هەقیقـەت و ڕاسـتییەکان درووســتکراوی زینــدەوەر و مــرۆڤ نین بــەڵکوو یاســای گەردوونە، لێرەدا هەقیقەت بەرجەسـتە دەبێت لـە دیـدی ئـەم درووستکەرەی گەردووندا.

؛٣؛ لــێرەدا فەلســـەفە پرســـیار دەكـــات و زانســـتیش وەڵام دەدات، لـــەبۆ بـــە درۆخســـتنەوە یـــاخود ڕاستخســـتنەوەی سیناریۆی ئەوەی كەوا ئـەم گەردوونـە درووسـتكەری هەیـە یاخود نا، پێویستمان بە زانستە (پێویستمان بە بەكارهێنانی شـێوازی پڕاكتیكییـەكان هەیـە)وەكـوو: فیزیـا!، بیركـاری!، بیركردنەوە!)، لێرەدا پێویستە جەخت لەسەر ئەوە بكەینەوە كـەوا بـەبێ بـەكارهێنانی ڕێگـای پڕاكتیكی لـەبۆ دۆزینـەوەی ئەوەی ئایە كەوا گەردوون درووستكراوی هەیە، ناگـەین بـە هیچ دەرئـــەنجامێك و ئامانجێـــك، چونكـــە بیركردنـــەوە لـــە شتەكان تەنها و تاكە ڕێگا نییە لەبۆ زانینی شتێك كە ڕاستە یـاخود ناڕاسـتە، پێویستیشـمان بـە كـردەكیش (پڕاكـتیكی) هەیە، — لێرەدا فەلسەفە دەبێتـە پڕاگمـاتیكی — زانسـت بـە یارمـــەتی فەلســـەفە، پێشـــدەكەوێت — فەلســـەفە پرســـیار دەكـات، زانسـت وەڵام دەدات — هەنـدێك كـات پرسـیاری گرینـــگ پرســـیار ناكـــەن، كێشـــەكەش لێرەدایـــە — ئێمـــە

نامانەوێت بە هۆی فیزیا و کیمیا و ڕەهەندەکانی زانست بە دوای ڕەچەڵەکی درووستبوونی گەردووندا تێبکۆشین: کەوا بێگومان پرسیاری سەرهەڵدانی گەردوون و ڕەچەڵەک و شووناسی هەموو "ماددەکان" گرینگترین پرسیارە، زانست و فەلسەفە لەبۆ ئەم پرسیارانە دەژین.

ئێمە هیواداریـن بە هۆی بەرەوپێشچوونی لێکۆڵینەوەکان لە "ماددە"/"گەردیلە" کوانتۆمییەکان، بگەین بە دەرئەنجام لە دۆزینەوەی هۆکاری درووستبوونی گەردوون، — مانای، یاخود تێگەیشتن لە هەموو شتەکان بە گشتی —.

؛٤؛ لێرەدا ئێمە وەڵامی ئەو پرسیارەمان پێدەگات کەوا دەڵێت: ئایە ئەخلاق و بەهاکان درووستکراوی مرۆڤن یاخود نەخێر. بە هۆی گەڕانمان بە شێوەیەکی زانستییانە (بە مانای زانستییانە مەبەستم فیزیا و هەوڵدانی

کردارەکییە نەوەک تەنها بیرکردنەوە، بەڵکوو کردارەکیش، پڕاگماتیک) بەدوای بنچینە (ڕەچەڵەک) و هۆکاری درووستبوونی گەردوون، لە دوای هەوڵدان و گەڕانمان ئەگەر بەڵگەکان لەبەردەستمان بوون ئینجا دەزانین (لەبۆمان دەردەکەویت) کەوا ئەگەری هەبوونی بەها، بوونی هەیە.

بەڵام نابێت ئاوەها بە ئاسانی و بە چاوێکی ساویلکانە سەیری ئەم دۆزراوانەی زانست بکەین — چونکە لە دەستکەوتنی هەر دەرئەنجامێکی زانستی دەبێت دوو، سێ، بەڵکوو بگرە سەد، هەزاران جار دووبارە چاوپێداخشانەوە لەبۆ ئەم دۆزراوە زانستییە بکرێت، چونکە: ئەگەری هەڵە، هەمیشە بوونی زۆرە —

— خـــودا هەقیقـــەتی تـــەواوە. هەقیقـــەت خودایـــە. هیچ بوونـەوەرێک نـاتوانێت هەقیقـەتی تـەواوەتی ببینێت. هـەموو بوونـــەوەرێک بـــە جۆرێـــک لـــە هەقیقـــەت تێـــدەگات کـــەوا پەیوەنـدی و پێکهـاتنی جەسـتەکەی، بـە جۆرێـک هەقیقـەت دەبینێت چونکـە جەسـتەی، ڕادەی توانـای بینینی هەقیقـەتی پەیوەندی بە پێکهاتە جەستەییەکانی ئەم بوونـەوەرە هەیـە. (لەبۆ نموونە: بوونەوەرێک جیهان بـە شـێوەی ڕەنگی سـوور دەبینێت، چونکە ئاوەها بەمشێوەیە هاتووەتە ڕێگا کـەوا ئـەم بوونەوەرە ئـەم بوونـەوەرە هەقیقـەت بـە سـوور تێدەگات و نـازانێت کـەوا ڕەنگی تـریش بوونیـان هەیـە،) کـەواتا هـەر بوونەوەرێک بە شێوازێک

؛٥؛ هەقیقەت دەبینێت. بوونـەوەرەکانیش کڕایتێریایـان هەیـە، ئـــەم کڕایتێریایانـــەیان هۆکـــاری ئـــەوەن کـــەوا هەقیقـــەت بـــە جیاوازی ببینن، بـەڵام لـە لای خـودا، هەقیقـەت هیچ فلتـەرێک

و پەردەیەکی لەسەر نییە. تەنها خودا دەتوانێت هەقیقەت بەبێ فلتەر و پەردە، ببینێت. ڕێگر بوونیان هەیە لە بەردەم بوونەوەران لەبۆ بینینی هەقیقەتی تەواو، مرۆڤ ناتوانێت جاوی وەکوو تەلیسکۆب لێ بکات و ڕوو بچێتە نێو تەنۆلکەکان و ببینێت کەوا هەموو شتێک لە شتانێکی وردیلەتر پێکهاتوون (لە ڕاستیدا مرۆڤ دەتوانێت ئەم کارە بکات بەڵام بە یارمەتی تەکنەلۆژیا بەڵام مەبەستەکەم ئەمە نییە، مەبەستەکەم ئەمەیە: کەوا بوونەوەرەکان هەر یەکێکیان توانایەک کەمتر یان زیاتر، بەهێزتر یان لاوازتر، لە یەکێکی تری هەیە، بەهۆی ئەم جیاوازییە، ناتوانن هەقیقەتی تەواوەتی ببینن، هەقیقەتی خودا). بەڵام لەلای خودا، ئەم لاواز و بەهێضیانە بوونیان نییە، چونکە خودا دەتوانێت “ هەموو شتێک بکات” خودا (ئۆمنیپڕێسنت) و (ئۆمنیپۆتێنس)ە.

[ئەم پارچە دەقە سەداسەد ڕاستە] = ڕاستی بەڵگەنەویست

لێرە دا لەبۆمان بەدەردەکەوێت کەوا لە بینینی هەقیقەت، جیاوازبینی هەیە لە نێوان زیندەوەران. ئەم جیاوازبینییە پێکهاتەی بایۆلۆژییان هۆکارەکەیەتی — بەڵگە: مایکرۆزیندەوەرەکان زۆر سادەترن (پێکهاتەی بایۆلۆژییان ئاڵۆز نییە وەکوو مرۆڤ) لە مرۆڤ، مرۆڤ پێکهاتەی بایۆلۆژی زیاترە، بەراوردێکی نێوانیان بکە، بینینی جیهان لەلای هەر یەکەیان جیاوازە، دووبارە هەر دەگەڕێتەوە سەر پێکهاتەی بایۆلۆژی.

؛٦؛ لە گەردووندا (لە ژیاندا) چەندین ئاستی بینین بوونی هەیە ئاست لێرەدا مەبەست لەوەیە کەوا چەندین ئاست هەیە لەبۆ بینینی گەردوون، گەردوون دەتواندرێت ببیندرێت بە تەلیسکۆب بە تەلیسکۆب دەتوانین بچووکترین شتەکان و دوورترین و گەورەترین شتەکانی نێو گەردوون ببینین،

ئاستی ژێرەوەی گەردوون (ئاستی بنەڕەتی کەوا هەموو شتێکی بیندراو وەکوو خانوو و بلۆک و کەلوپەل لەو درووست بووە، لەو پێکهاتووە) لە ئاستی ژێرەوەی گەردوون ئەتۆم و بچووکتر لە ئەتۆم بوونیان هەیە، ئاستێکیتر خۆمانین: ئێمەی مرۆڤ کەوا ناتوانین ئاستی ژێرەوەی گەردوون ببینین و ناتوانین بە چاوەکانمان پێکهاتە بنەڕەتییەکانی گەردوون ببینین، لە ئێرەش کە هەروەک چۆن ئێمە ئاستی پێکهاتنی گەردوونمان (مەبەستم ئاستی یەکەمە: تەنۆلکەکان) لەلاوە بچووکە، بەم شێوەیەش ئاستی گەردوونی تر بوونیان هەیە کەوا زۆرتر لە ئێمە گەورەترن. بچووکی و گەورەیی قەبارەکان بوونیان هەیە لە گەردوون.

گەردوون فرە ڕەهەندە ئاستە، ئەگەر بەو پێیەی کەوا لە خۆمان بچووکتر و گەورەتر بوونی هەیە، ئایە دەبێت

گەردوونیش لە خودی گەردوون خۆی گەورەتر بوونی نەبێت؟ ...

فرە ڕەهەندی گەردوون : نزیک لە بێسنووربوون بەڵام خودی بێسنووربوون نییە ...

؛٧؛ شتێک ناتوانێت لە خودی خۆی بکۆڵێتەوە بەبێ هەبوونی شتێک هاوشێوەی خۆی (نەموونە: مرۆڤێک ناتوانێت بە تەنها لە خودی خۆی بکۆڵێتەوە بەبێ هەبوونی مرۆڤێک وەکوو خۆی لە بەر دەمی، چونکە هەندێک لێکۆڵینەوە پێویستی بە زیاد لە یەک مرۆڤ هەیە.)

چەمکەکان:

درووستبوون چییە؟

درووستکەر چییە؟

هیچ چییە؟

دروستکەری یەکەم (درووستکەر)

دروستکەری دووەم (پێکهێنەری خودئاگا)

دروستکەری سێیەم (ئـامێر، بەرنامـەڕێژکردراو، پێکهێنـەری ناخودئاگا)

زەمینە

بوون، نەبوون، نابوون, درووسـتبوون لـەناو نـابوون دەبێت بە بوون

–نابوون دەرەوەی گەردوونە

–نـەبوون تـەنها لـەناو بـوون، بـوونی هەیـە. ئەگـەر نـابوون لەناو بوون ببێت، ئەوە دەبێتە نەبوون، نابوون لـەناو بـوون، بوونی نییە.

بوون لەناو نابووندا

–

ئاستەکان، گۆشەنیگایەکان

ڕاستی تەواوەتی، بە گوێرەی درووستکەری یەکەم

ڕاستی تەواوەتی، بە گوێرەی درووستکەری دووەم

ڕاستی تەواوەتی بە گوێرەی درووستکەری سێیەم

زانستی پێناسەکاری

زانستی لۆژیکی نالۆژیک زانستی < ئەگەر ڕاست نییە، ئەدی کوو قسەکە گۆترا؟>

زانستی مێتافیزیکای کەسی یەکەم

تەکنیکی: یەک وێنەیی، گەورەکردن، بچووککردن

شتێک لە هیچەوە دێتە بوون بە یەک وێنەیی (**Frame By Frame**)

شتێک لە هیچەوە دێتە بوون بە گەورەکردن (گەورەبوون، گەشەکردن)

شتێک لە هیچەوە دێتە بوون بە بچـووککردن (بچووکبـوون، پووکانەوە)

درووستبوون وەک هاتنەبوونی کات (شتێک دێتە بـوون، بـە هۆی

سـەرەتا دەبێت >زەمینـە< هـەبێت بـۆ دانـانی >بـوون< و >نەبوون< لەناو >زەمینە<دا

---

١. چەمکی >زەمینە< وەک فەرشێک بۆ دانـانی >نـابوون< یاخود >بوون – نەبوون< لەناویدا

٢. >نـــابوون< وەک >زەمینـــە< بـــۆ دانـــانی >بـــوون – نەبوون< تێی دا

٣. کاتیگۆری >بوون – نەبوون< و کاتیگۆری >نابوون<

٤. >نـەبوون< بریتییـە لـە نـەمان یـاخود نـەبوونی شـتێک لـە شوێنێکدا، >نەبوون< واتا نەمان و نەبوونی >بوون<

٥. ؟؟؟

دەبێت دووبــارە، وشــەکان و پێناســەکانیان، دەستنیشــان بکردرێنەوە

چونکە بەکارهێنانە عامییەکەیان غەڵەتە

- پارافرەیزێکی عیرفان مستەفا

چەمکەکان:

درووستبوون چییە؟

درووستکەر چییە؟

هیچ چییە؟

دروستکەری یەکەم (درووستکەر)

دروستکەری دووەم (پێکهێنەری خودئاگا)

دروستکەری سێیەم (ئـامێر، بەرنامـەڕێژکردراو، پێکهێنـەری ناخودئاگا)

زەمینە

بوون، نەبوون، نابوون, درووسـتبوون لـەناو نـابوون دەبێت بە بوون

–نابوون دەرەوەی گەردوونە

–نـەبوون تـەنها لـەناو بـوون، بـوونی هەیـە. ئەگـەر نـابوون لەناو بوون ببێت، ئەوە دەبێتە نەبوون، نابوون لـەناو بـوون، بوونی نییە.

بوون لەناو نابووندا

ئاستەکان، گۆشەنیگایەکان

ڕاستی تەواوەتی، بە گوێرەی درووستکەری یەکەم

ڕاستی تەواوەتی، بە گوێرەی درووستکەری دووەم

زانستی پێناسەکاری :

درووستبوون چییە؟

درووستبوون وەک هاتنەبوون. (شتێک کە لە هیچەوە، بێتە بوون)

نموونە: (ژوورەکە بەتاڵ بوو، پاشان شتێک لە ژوورەکە درووستبوو)

نموونە: (هیچ => شت)

نموونە: (=> **S**)

تەکنیکی: یەک وێنەیی، گەورەکردن، بچووککردن

شتێک لە هیچەوە دێتە بوون بە یەک وێنەیی (**Frame By Frame**)

شتێک لە هیچەوە دێتە بـوون بـە گـەورەکردن (گـەورەبوون، گەشەکردن)

شتێک لە هیچەوە دێتە بوون بە بچـووککردن (بچووکبـوون، پووکانەوە)

درووستبوون وەک هاتنەبوونی کات (شتێک دێتە بـوون، بـە هۆی

سـەرەتا دەبێت <زەمینـە> هـەبێت بـۆ دانـانی <بـوون> و <نەبوون> لەناو <زەمینە>دا

---

١. چەمکی <زەمینە> وەک فەرشێک بۆ دانـانی <نـابوون> یاخود <بوون - نەبوون> لەناویدا

٢. <نـابوون> وەک <زەمینـە> بـۆ دانـانی <بـوون – نەبوون> تێی دا

٣. کاتیگۆری <بوون – نەبوون> و کاتیگۆری <نابوون>

٤. <نەبوون> بریتییە لە نەمان یاخود نەبوونی شتێک لە شوێنێکدا، <نەبوون> واتا نەمان و نەبوونی <بوون>

٥. ؟؟؟

بیر لە گەردوون بکەوە ...

عەلی ئەحمەد

بەشی شانزدەیەم: دڵێک لە گەردوون

بەشی شانزدەیەم: دڵێک لە گەردوون

سەردەمانێک، لە گەلەئەستێرەیەکی دووردا، دڵێک هەبووە کە بەقەد خودی گەردوون فراوان بووە. ئەم دڵە نائاساییە بە خۆشەویستی و بەزەیی و هاوسۆزی بێ سنوورەوە دەلەرزی و گەرمی و خێرخوازی خۆی بۆ هەموو گۆشەیەکی گەردوون دەردەپەڕاند.

دەگوترا ئەم دڵە سەرچاوەی هەموو خۆشەویستییەک بووە لە گەردووندا، هەموو زیندەوەران بە پەیوەندییەکی قووڵ و نەشکاوەوە بەیەکەوە دەبەستێتەوە. وزەکەی گەیشتە دەرەوەی سنوورە فیزیاییەکان، فەزا و کاتی تێپەڕاند. ئەم دڵە دەستی لە دڵی ئەستێرە و هەسارەکان و گەلەئەستێرەکان دا و تابلۆیەکی پەیوەندی بەیەکەوە بونیاد کرد کە فراوانییەکی بەرفراوانی گەردوونی گرتەوە.

لەناو ئەم دڵەدا، گەلەئەستێرەکان بە وردبینییەکی ناسکەوە لە باوەش دەگیران و سیحرەکان لە باوەشێکی پەروەردەکارانەدا جێگیر بوون ... خەون و هیوا و ئاواتەکانی بوونەوەرە بێشومارەکانی لەخۆ دەگرت و دەیخواردەوە ... ڕێنماییيان دەکرد لە گەشتەکانیاندا بەناو ژیاندا ... هەسارەکان لە ژێر کاریگەری پەروەردەکردنیدا گەشەیان کرد، لەگەڵ پەرەسەندن و گەشەکردندا ... بەرەو ئاسۆ نیشتنەوە.

ئەم دڵەی گەردوون تەنها بەخشەری خۆشەویستی نەبوو بەڵکوو وەرگریش بوو. — ئازار و خەم و ژانەکانی هەموو بوونەوەرەکانی هەڵ دەمژی و گۆڕی بۆ بەزەیی بێ سنوور .. — تێگەیشتن لەو ململانێ و سەختییانەی ڕووبەڕووی تاکەکان دەبنەوە ... دڵنەوایی و تێگەیشتنی پێشکەش بەو کەسانە دەکرد کە پێویستیانە و ئەوانەشی کە پێویستییان نییە ...

هەرچەندەی گەردوون فراوان دەبوو، ئەم دڵە شانبەشانی ئەمیش فراوانتر دەبوو ... جیهان و شارستانییەتە نوێیەکانی دەباوەش ئەگرت ... ئەو جوانی لە فرەچەشنییدا ناسی و ئاهەنگی هەمئاهەنگی بە هەموو تاکێک دەگێڕا .. ئەو یەکگرتوویی لە نێوان هەموو بوونەوەرەکاندا بەرەوپێش دەبرد ...

<خۆشەویستی دڵ> پێویستی بە یاساکانی فیزیا نەبوو ... ڕەهەندەکانی تێدەپەڕاند ... ئەو دەنگی دەدایەوە لەگەڵ لەرزینەکانی خۆشەویستی لە سەرانسەری گەردوونگەلەکاندا ... چ چرایەکی ئومێدبەخش بوو ... — تەنانەت لە تاریکترین گۆشەکانی بوونیشدا بە گەشاوە دەدرەوشایەوە ... بە هەمووانی دەگوتەوە خۆشەویستی ئەو هێزە ئەبەدییە کە هەموو شتێکی بەیەکەوە بەستووەتەوە.

بۆ مرۆڤان گەڕان بەدوای جەوهەرەکەیدا چالاکییەکی پێویست بوو ... وەک بیرخستنەوەیەک بوو ... خۆشەویستی ئەو هێزە ئەبەدییەیە کە دەتوانێت هەموو تاریکییەکان داگیر بکات و هەموو برینەکانیش سارێژ بکات ...

لە بەردەوامی بەرفراوانبوونی گەردووندا گەلەئەستێرەکان سەمایان دەکرد و هۆزی هەسارەکان دەخولانەوە بە

دەوریـــدا ... دڵ بـــە شـــێوەیەکی بـــەردەوام ترپـــەی دەدا و هۆرەی ژیان دەنگی دەدایەوە بەسەر ئەواندا ... چرپەی بۆ هەموویان دەکرد ... ئەو دڵە هانیانی دەدا خۆشەویستی لـە بـــاوەش بگـــرن و میهرەبـــانی بڵاوبکەنـــەوە و ئـــەو وزانـــە پەروەردە بکەن کە دەیانبەستنەوە.

و بـــەم شـــێوەیە بـــوو کـــە دڵی گـــەورە هـــەر وەک چـــۆن گـــەردوون بـــەردەوام بـــوو لـــە لێـــدان ... گـــەردوونی بـــە خۆشەویستی خۆیەوە بەڕێوە دەبرد ... — بۆ هەمیشە ئەو

وای دەکرد ... وە چارەنووسی هەموو پـەروەردەکراوەکانی بەرەو داهاتوویەکی پڕ لە بەزەیی و میهرەبانی ڕاپێچ دەکرد ...

کۆتایی ...

با دڵمان وەک گەردوون بێت ... کە ئەزانم ئەستەم نییە.

عەلی ئەحمەد.

سەرچاوە و پەڕاوێزەکان

سەرچاوە و پەڕاوێزەکان

بەشی شیعر:

ئـــەم شـــیعرەم لـــە پـــەڕتووکی (Night Breaker: Fragments From the Post-philosophical Landscape) بـە زمـانی ئینگلـیزی داناوەتـەوە بـە کـەمێک دەسـتکارییەوە. بـەڵام دەقـە ئەسـڵە کوردییەکـە لـەم پەڕتووکەی بەردەم خوێنەر دایە.

دەقە کۆنەکە بە ئینگلیزی لەم پەڕتووکەدایە.

Ali Ahmad - Night Breaker: Fragments From the Post-philosophical Landscape – 2023

بەشی یەکەم : ئـەم بەشـە لـە شـێوەی پەخشـانە. وە دەبێتـە ئەوتۆبایۆگرافیاش (autobiography) — کە تیایـدا باسـی تێڕوانینی خۆم دەکەم سەبارەت بە ژیان بە گشتی.

بەشی دووەم:

Algorithm

ئەلگۆریتم یاخود ئالگۆریتم، بریتییە لە ڕێکارێکی هەنگاو بە هەنگاو یان کۆمەڵێک ڕێنمایی کە بۆ چارەسەرکردنی کێشەیەکی دیاریکراو یان ئەنجامدانی ئەرکێکی دیاریکراو دارێژبێت. ئالگۆریتم بریتییە لە زنجیرەیەکی پێناسەکراوی کردارەکان کە دەتوانرێت لەلایەن کۆمپیوتەرێک یان کەسێکەوە جێبەجێ بکرێت بۆ بەدەستهێنانی دەرئەنجامێکی خوازراو. ئەلگۆریتمەکان لە بوارە جیاوازەکاندا بەکاردەهێنرێن، لەوانە زانستی کۆمپیوتەر، بیرکاری و ژیانی ڕۆژانە، بۆ ئەنجامدانی ئەرکەکان بە شێوەیەکی کارا و بەردەوام. ئەوان چەمکێکی بنەڕەتین لە جیهانی کۆمپیوتەردا و بۆ ئەرکەکانی وەک ڕیزکردنی داتا و گەڕان بەدوای زانیاری و بڕیاردان.

ئەڵگۆڕیتمی خراپەکاری — Algorithm of Evil

دەســـتەواژەی "ئـــەڵگۆڕیتمی خراپـــەکاری" لـــە ڕاســـتیدا زاراوەیەکی ستاندارد نییە لە زانستی کۆمپیوتەر یان هەر بوارێکی دیاریکراودا ... — بەڵوو چەمکێکی ئەبستراکتتر و مێتـــافۆریکترە ... کـــە ئامـــاژە بـــە بیرۆکـــەی بـــەکارهێنانی ئەلگۆریتمـــەکان دەکـــات بـــۆ ئەنجامـــدانی ئەرکـــەکان، بـــە شـــێوەیەک کـــە دەرئەنجامگـــەلێکی زیانبـــەخش و نائـــەخلاقی هـــەبێت. — لـــە ســـیاقێکی فراوانـــتردا پەیوەســـت دەبێت بـــە خـــراپ بـــەکارهێنانی ئامڕازەکـــانی تەکنـــەلۆژیا. وەکـــوو: ئەلگۆریتمـــەکانی سۆشـــیال میـــدیا، یـــان سیســـتەمی داتـــای گـــەورە [Big Data] بـــۆ مەبەســـتی زیانبـــەخش. وەکـــوو بڵاوکردنەوەی زانیاری هەڵە، داگیرکردنی ناڕاستەوخۆ، یان دەستکاریکردنی ڕەفتاری بینەران و بەکاربەران

Stimulants

وزەبەخشـــەکان یـــاخود هانـــدەرەکان پـــۆلێکن لـــە مـــاددە دەروونییـــە چالاکـــەکان کـــە کاتێـــک دەخـــورێن، وریـــایی و ســـەرنج و وزە زیـــاد دەکـــەن و بـــاری دەروونی بـــەرز دەکەنەوە. — نموونەی باوی هاندەرەکان بریتین لە کافـاین، نیکۆتین، ئەمفیتامینەکان (بۆ نموونە، ئـەدرەل Adderall)، و میتیلفینیـدات (بـۆ نموونـە، ڕیتـالین Ritalin). زۆرجـار ئـەم ماددانـە بـۆ بەرەنگاربوونـەوەی ماندویـەتی و تیژکردنـەوەی تـەرکیز و یـان بـۆ باشـترکردنی ئـەدای مـەعریفی بـەکار دەهێنرێن.

بەشی سێیەم:

Accelerationism

خێراگـەرایی تیـۆرێکی فەلسـەفی و سیاسـییە کـە پێشـنیاری ئـەوە دەکـات کـە تاکـەکان یـان گرووپـەکان بـۆ هێنانـەدی گۆڕانکارییەکی کۆمەڵایـەتی-سیاسـی خـوازراو، پێویسـتە بـە

ئەنقەست ئەو پرۆسە یان بارودۆخ و پرۆسانە چڕتر بکەنەوە کە بەشدارن لە ڕووخان یان گۆڕینی سیستەمی بەرچاو ... — خێراکەران بە شێوەیەکی گشتی پێیان وایە کە بە پاڵنانی ئەم پرۆسانە بۆ سنوورە دوورەکانی خۆیان، دەتوانن دارمانی سیستەمی ئێستا تاو پێ بدەن و ڕێگە بۆ سیستەمێکی نوێ و خوازراوتر خۆش بکەن. — لێکدانەوە و گۆڕانکاری جیاواز بۆ ئەم چەمکە هەیە، هەندێکیان پەیوەستن بە ئایدۆلۆژیای چەپ یان ڕاست ... ڕەخنەگران دەڵێن خێراکردنی پرسەکان یان سیستەمەکانی ئێستا ناسەقامگیری، نایەکسانی، یان تێکچوونی کۆمەڵایەتی بەرپا دەکات و لەبەر ئەوە لە ڕووتەختی کردەکاندا ئەم دەستەواژەیە سوودی نییە.

Gilles Deleuze — Félix Guattari

جیل دێلۆز و فێلیکس گواتاری دوو فەیلەسوف و بیرمەندی کاریگەری فەرەنسی بوون کە بە کارە هاوبەشەکانیان لە بوارەکانی فەلسەفە و دەروونشیکاری و پۆست-بونیادگەرایی ناسراون. بیرۆکەکانیان کاریگەرییەکی بەرچاویان لەسەر بوارە جیاوازەکان هەبووە، لەوانە فەلسەفە، لێکۆڵینەوەی کولتووری و تیۆری ئەدەبی. — ئەوان بە بەرهەمە هاوبەشەکانیان ناسراون، دیارترینیان "سەرمایەداری و شیزۆفرینیا"یە، کە هەردوو کتێبی "دژە ئۆدیپ" و "هەزار گرد" لە خۆ دەگرێت.

Nick Land

نیک لاند فەیلەسوف و نووسەرێکی بەریتانییە و بە پەیوەندی لەگەڵ هەندێک بزووتنەوەی فەلسەفی و کولتووریدا ناسراوە، بەتایبەتی فەلسەفەی خێراگەرایی و یەکەی توێژینەوەی کولتووری سایبرنێتیک (CCRU). —

لــــه ســـــالانی نەوەدەکانـــــدا وەک لایـــەنگری خێراگـــەرایی ناوبـــانگێکی بـــەرزی بەدەســـت هێنـــا. زۆرجـــار کارەکـــانی توخمـــــەکانی فەلســـــەفەی کۆنتینێنتـــــاڵ [continental] و ســــــایبەرنێتیک [cybernetics] و خـــــەیاڵی زانســــــتی [science fiction] تێکەڵ بە یەکتری دەکات.

لیستی گشت سەرچاوەکانی بەشی سێیەم:

Deleuze, G., & Guattari, F. (1972). "Anti-Oedipus: Capitalism and Schizophrenia." .Published by Penguin

Land, N. (2011). "Fanged Noumena: Collected Writings 1987-2007." Published by .Urbanomic

:Online Documents

Land, N. (1995). "Meltdown." Available at http://www.ccru.net/swarm1/1_meltdown.htm

Srnicek, N., & Williams, A. (2013). "#Accelerate: Manifesto for an Accelerationist Politics." Available at https://www.academia.edu/31673308/_Accelerate_Manifesto_for_an_Accelerationist_Politics

---

بەشی چوارەم:

ئەم دەقە هیچ سەرچاوەیەکی لەگەڵدا نییە چونکە بە تەواوەتی لە هۆشی خۆمەوە هەڵقوڵاوە. — لەم دەقەدا دەمەوێت ئارگیومێنتێک بخەمە ڕوو کە بیسەلمێنێت لە ڕووی میتافیزیکییەوە تشتێک ناتوانێت بە تەنها لە خودی خۆی بکۆڵێتەوە. ئەم مانەیەش بۆ مرۆڤیش درووستە. — ئەم ئارگیومێنتەم پەلار و هەنگاو بۆ سەر زۆر بابەتی دیکە دەهاوێت. ئەگەر ئارگیومێنتەکەم ڕاست بێت، ئەوا زۆر

تشـتی دیکـه پووچـەڵ دەکاتـەوە کـە مرۆڤـەکان تـاوەکوو ئێستاش باوەڕیان پێیەتی.

ئـەم ئارگیومێنتـەم هـەوڵ دەدات ئـەم خاڵانـەی خـوارەوە بپێکێت:

١. گەردوون ئەزەلی نییە.

٢. گەردوون بە تەنهایی ناتوانێت لە خودی خۆی بکۆڵێتەوە.

٣. دەبێت تشتێک لە دەرەوەی تشـتێکی دیکـە بـوونی هـەبێت بۆ ئەوەی تشتەکە ساغ بکاتەوە.

...

بەشی پێنجەم:

تێبینییەکی گرینگ: ئەم دەقـە لـە ڕووی فەلسـەفییەوە دەقێکی گـەلێک سـەختە و خوێنـەر پێویسـتە ئـەزموونێکی زۆری لەگـەڵ بازنـە فەلسـەفی و هونەرییەکانـدا هـەبێت هـەتاوەکوو

تێ بگات لەو مەبەستەی کە دەمەوێت لەم دێڕانەی ئەم بەشەدا بیگەیەنم. -- لە ڕاستیدا ئەم بەشە ڕەخنەگەلێکی زۆری هەڵگرتووە لە بەرامبەر چینی ڕۆشنبیران و ئەو چینەی کە خۆیان بە خوێندەوار و زانا لە قەڵەم دەدەن.

Archetype

ئارکیتایپ بریتییە لە هێما، بابەت، کارەکتەر، یان مۆتیڤێکی ناسراوی گشتگیر کە لە ئەدەب، ئەفسانە، ئایین و فۆرمەکانی تری دەربڕینی مرۆڤدا لە سەرانسەری کولتوور و قۆناغە کاتییە جیاوازەکاندا دەبیندرێت. زۆرجار ئارکیتایپەکان بە قووڵی لە نائاگایی بەکۆمەڵی مرۆڤەکاندا چەسپاون و وەڵامی بەهێز و زۆرجار غەریزەیی و سۆزداری ورووژێنن. وە هەروەها وەکوو بلۆکی بنیاتنانی چیرۆکگێڕان و تێگەیشتن لە ئەزموونەکانی مرۆڤایەتی کار دەکەن.

Aesthetics

جوانیناسی لقێکە لە فەلسەفە و بوارێکی لێکۆڵینەوەیە کە بەدواداچوون بۆ سرووشتی جوانی و هونەر و تێگەیشتنی دەکات. زانستی ئێستاتیکا (جوانیناسی) پەیوەندی بە قەدرزانی و لێکدانەوە و هەڵسەنگاندنی ئەزموونە هونەری و هەستیارەکانەوە هەیە. جوانیناسی بریتییە لە لێکۆڵینەوە لەو بنەما و سیفەت و پێوەرانەی کە پێناسەی ئەو شتانە دەکەن کە بە جوان ناسراون و لە ڕووی هونەرییەوە مانادار و بەهادارن.

Dadaism, Dadaist

دادایزم، یان دادا، بزووتنەوەیەکی هونەری ئاڤانگارد بوو کە لە سەرەتای سەدەی بیستەمدا سەری هەڵدا، بە پلەی یەکەم لـە کـاتی جـەنگی جیهـانی یەکـەم و دوای جـەنگی جیهـانی یەکەمـدا جێگـەی خـۆی کـردەوە. — دادایـزم ڕێکەوتنـە هونەرییە نەریتییەکانی ڕەت کردەوە و بێمانـایی و ئـاژاوە و ناعەقڵانییـەکانی وەک وەڵامێـک بـۆ ترسـناکییەکانی شـەڕ و وێرانکەری کۆمەڵگا دەبینی.

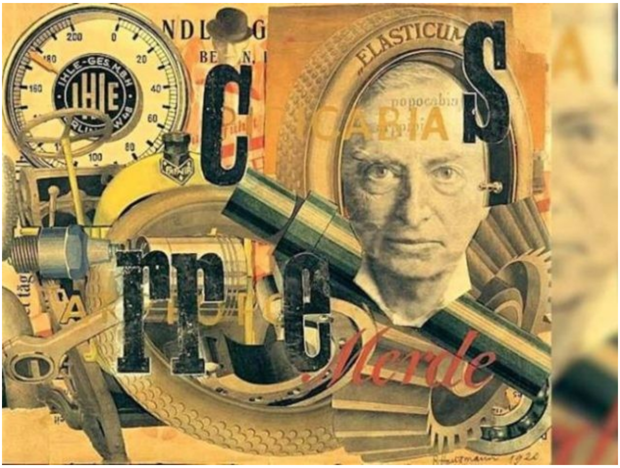

Avantgarde

زاراوەی "ئاڤانگارد" ئاماژەیە بۆ ئەو تاکانە یان بزووتنەوەیەک کە لە پێشەنگی داهێنان و ئەزموونکردنداں لە هونەر، کولتوور، یان بوارەکانی دیکەدا. زۆرجار ئاڤانگارد تەحەددای نۆرم و ڕێکەوتن و نەریتە دامەزراوەکان دەکات لە هەوڵێکدا بۆ دەرخستنی زەمینەی نوێ و پاڵنانی سنوورەکانی ئەو تشتانەی کە بە قبووڵکراو یان پێشکەوتوو دادەنرێت.

بەشی شەشەم:

نوورڕۆنۆلۆژیایی [Nûrronlojya]

زانستی نوورڕۆنۆلۆژی لقێکی زانستی پزیشکییە کە گرنگی بە لێکۆڵینەوە و دەستنیشانکردن و چارەسەرکردنی تێکچوون و نەخۆشییەکانی پەیوەست بە کۆئەندامی دەمار دەدات.

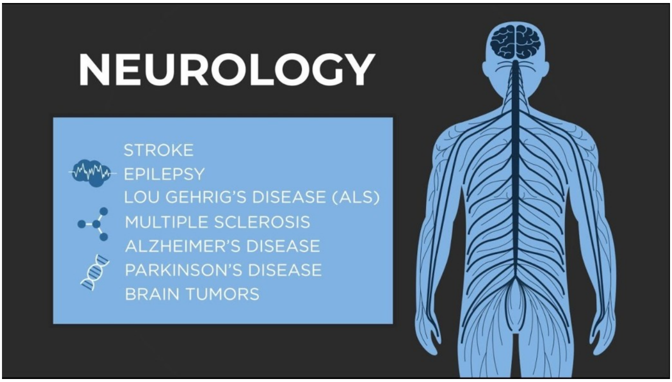

CC0000 : بڕگەیەکی هێکسەدیسیماڵییە. — بریتییە لەم ڕەنگە:

FFD700 : بڕگەیەکی هێکسەدیسیماڵییە. — بریتییە لەم ڕەنگە:

Doomer Music

"مۆسیقای دوومەر" چەمکێکە پەیوەندی بە ژانرێکی مۆسیقاوەیە کە ڕەنگدانەوەی بابەت و هەستەکانی بێ–هیوایی و بێباکی و تووڕەیی بوونگەراییە ... زۆرجار بە

دەنگێکی مـــەزاج، خـــۆڕاگری و خـــەمۆکی تایبەتمەنـــدە، کـــە تێکســـــتەکانی لـــــە هەســـــتی بێ-هیـــوایی و گۆشـــــەگیری و دژایەتیکردنی ژیانی مـۆدێرن دەکۆڵنـەوە. دۆسـیەی دوومـەر ڕەنگدانـەوەی ئـەو بێ-هیـوایی و بینینەیـە کـە هەنـدێک تـاک هەست پێ دەکەن. بە تایبەتتر لە جیلی ئێستا و جیلی نوێدا.

Molchat doma – Kletka, 2018, Album: Etazhi

Beempllîfayîkirdin/بەئامپڵیفاکردن

بریتییە لە زیادەڕەویکردن لە بابەتێک یاخود گەورەکردنی.

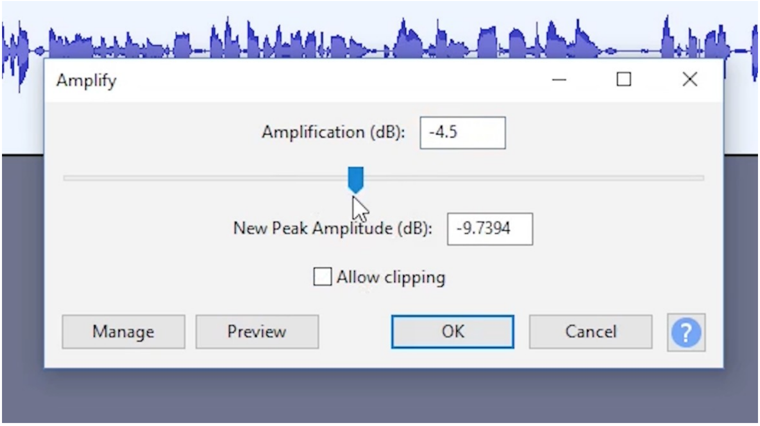

---

stockholm syndrome

نەخۆشی ستۆکهۆڵم دیاردەیەکی دەروونییە کە بارمتە یان قوربانیانی ڕفاندن هەستی وابەستەبوون، هاوسۆزی، یان تەنانەت دڵسۆزی بەرامبەر بە دەستگیرکەر یان دەستدرێژیکارەکەی پەرە پێ دەدات. ئەم پەیوەندییە سۆزدارییە چاوەڕواننەکراوە دەتوانێت ببێتە هۆی ئەوەی قوربانییەکە بەرگری بکات، بیپارێزێت، یان پشتگیری لەو

کەسـە بکـات کـە زیـانی پێگەیانـدووە یـان خسـتوویەتییە دۆخێکی مەترسیدارەوە بۆ سەر ژیانی.

بەشی حەوتەم:

سەرچاوە:

Tara Abdullah – Voice Project – 2022

December – Slemani

بەشی هەشتەم:

شیکردنەوەیەکی قووڵی زانستی پێناسەکاری لە گۆشەنیگای تایبەت بە خۆم.

بەشی نۆیەم:

شیکردنەوەی ڕێچکەی گەیشتن بە دنیادیدەیەکی بابەتی، لە نێو قووڵایی ڕیژەگەراییدا.

سەرچاوەی چەمکی <فاکت> :

https://www.etymonline.com/word/fact

فرێدرێک نیتچە:

Friedrich Nietzsche, The Will to Power translated by Walter Kaufmann and R. J. Hollingdale § 481

بەشی دەیەم:

هەمان سەرچاوەی بەشی نۆیەم.

بەشی دوازدەیەم:

ئەم بەشە قووڵترین توێژینەوەیە لە خود. بە بەکارهێنانی خودی نووسەر بۆ سەلماندنی بابەتەکە.

لە هەموو کۆتاییەکدا سەرەتایەکیش هەیە.

— عەلی ئەحمەد

پاشکۆ

دەربارەی نووسەر:

ساڵی لەدایکبوون : ٢٢ی ١٢ی ٢٠٠٠ — هەولێر.

خوێنـــدنی ســـەرەتایی لـــە قوتابخانـــەی نـــاڵی بنـــەڕەتی تەواوکردووە. — خوێندنی ناوەندی لە قوتابخانەی تەبایی تەواوکردووە. — خوێندنی ئامادەیی لە قوتابخانەی گەل تەواوکردووە. — خوێندنی زانکۆی لە کۆلێژی ئاداب بەشی فەلسەفە تەواوکردووە.

نووســـەر و قوتابییـــە، وە پێشـــتر لـــە ڕووی هونەرییـــەوە چەندین وێنەی ئەبستراکت و ئاڵۆزی کێشاوە و لە بواری میوزیکیشدا پێشەنگ بووە لە بواری میوزیکی (نۆیز و ئێکسپێریمێنتاڵ و تاقیگەری). — لە ئێستادا هەوڵ دەدات هۆشیاری و زانین بڵاو بکاتەوە بە شێوازێکی تەندرووست.

Youtube : @Ali.Ahmad.H
Tiktok : ali.ahmad.krd
Instagram: @ali.ahmad.krd
Mail : ali.ahmad.krd@gmail

بەرهەمەکانی دیکەی نووسەر:

مرۆڤ لە لوتکەدا؛ هەوڵێک بۆ باشترکردنی ژیان.

ئەخلاق بە سادەیی.

سەرەتایەک بۆ زانستی ژیربێژی.

چەند سەرنجێک لەسەر ڕووخساریەت.

چەند سەرنجێک لەسەر تەمەن.

هەشت یاسای جەنگەڵ.

وەهمی سەرکەوتن.

چۆن قسە بکەین.

Mental Cornucopia.

The 24-Hour Productivity Hack.

A.I and Ethical Writing.

Hell Within: Understanding Your Inner Demonland

Night Breaker: Fragments From the Post-philosophical Landscape.

LE BERZÎDA

Ali Ahmad

2023